

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Τμήματος ΔΕΣ

Ειδίκευση: Στρατηγικές Σπουδές και Διεθνής Πολιτική

Διπλωματική Εργασία

«Η παραβατική συμπεριφορά του Ισραήλ έναντι της Παλαιστίνης, ως απότοκο της έννοιας της αυτοβοήθειας (self-help) και του αισθήματος επιβίωσης στο διεθνές σύστημα»

Του

Μάριου Ιορδάνου

Επιβλέπων Καθηγήτρια: Καλλιόπη Χαϊνογλου

Δεκέμβριος 2019

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία είναι εξ' ολοκλήρου δικό μου έργο και κανένα μέρος της δεν είναι αντιγραμμένο από έντυπες ή ηλεκτρονικές πηγές, μετάφραση από ξενόγλωσσες πηγές και αναπαραγωγή από εργασίες άλλων ερευνητών ή φοιτητών. Όπου έχω βασιστεί σε ιδέες ή κείμενα άλλων, έχω προσπαθήσει με όλες μου τις δυνάμεις να το προσδιορίσω σαφώς μέσα από την καλή χρήση αναφορών ακολουθώντας την ακαδημαϊκή δεοντολογία».

Ο

Δηλών

Μάριος Ιορδάνου

Περιεχόμενα

Εισαγωγή- Σύντομο ιστορικό.....	4
Ορισμός της αυτοβοήθειας (self-help) στις διεθνείς σχέσεις και η επιβίωση των κρατικών δρώντων στο διεθνές σύστημα.....	8
Ο ρόλος του ΟΗΕ στο Παλαιστινιακό 1947-1949 και την υπογραφή της Συμφωνίας της Ρόδου	13
Τα σημεία απόκλισης των αντιμαχόμενων	18
Η Έκταση.....	18
Η Ασφάλεια.....	18
Η Ιερουσαλήμ	19
Οι Πρόσφυγες	20
Οι εποικισμοί.....	22
Η ΟΑΠ 1964 -1974 και ο Γιασέρ Αραφάτ.....	26
Ο πόλεμος των έξι ημερών το 1967	29
Ο πόλεμος του Γιομ Κιπούρ το 1973.....	31
Επιχείρηση Αστροπελέκι-Αεροπειρατεία στο Έντεμπε.....	34
Οι Συμφωνίες στο Καμπ Ντέιβιντ το 1978	37
Πρώτη Ιντιφάντα.....	38
Προσπάθεια ειρηνικής επίλυσης.....	43
Το τέλος του ψυχρού πολέμου-η πτώση της ΕΣΣΔ και οι επιδράσεις στο Παλαιστινιακό.	47
Η Διάσκεψη της Μαδρίτης (1991) και οι Συμφωνίες του Όσλο (1993 & 1995)	51
Η Δεύτερη Ιντιφάντα.....	59
Η 11 ^η Σεπτεμβρίου, οι επιδράσεις στο Διεθνές Σύστημα και στο Παλαιστινιακό.....	62
Το τείχος «Ασφαλείας» και οι έννομες συνέπειες του.....	65
Το Ισραήλ και το Διεθνές Δίκαιο	69
Το Δίκαιο Κατοχής	69
Η χρήση Βίας	71
Το ζήτημα της Αναλογικότητας.....	73
Γενικές Παρατηρήσεις	74
Συμπεράσματα	75
Βιβλιογραφία.....	83

Εισαγωγή- Σύντομο ιστορικό

Το λεγόμενο Παλαιστινιακό είναι ένα πρόβλημα της σύγχρονης εποχής, το οποίο ξεκίνησε το 19^ο αιώνα όταν μεγάλες ομάδες ισραηλιτών μετανάστευσαν σε καινούργια εδάφη, της πάλαι ποτέ κραταιάς Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Μετά την κατοχή της περιοχής από τους συμμάχους κατά τον Α' Π.Π., το 1917 ο Άρθουρ Μπάλφουρ ως Υπουργός Εξωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου δεσμεύεται να δημιουργήσει το κατάλληλο νομικό καθεστώς για την εγκατάσταση Εβραίων στα Παλαιστινιακά εδάφη.

Με τη λήξη του Μεγάλου Πολέμου και σύμφωνα με τα νέα δεδομένα τα οποία διαμορφώθηκαν, τα εκεί μουσουλμανικά-αραβικά κράτη «έκλιναν κεφαλή και γόνυ» στον δυτικό κόσμο. Κατόπιν οι Γάλλοι και οι Άγγλοι κατακτητές δημιουργούσαν αποικίες τεμαχίζοντας τα κράτη αυτά. Οι αποικίες τελούσαν υπό των άμεσο έλεγχο των δυτικών δυνάμεων που τις είχαν και σκοπός ήταν η πλήρης εκμετάλλευσή τους από αυτές, με κίνητρο την πλουτοπαραγωγική εκμετάλλευση.

Γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι οι αραβικές χώρες, οι οποίες τελούσαν υπό την Αγγλική και Γαλλική κυριαρχία, εναρμονίζονταν πλήρως με τους νόμους και τις επιδιώξεις των κατακτητών τους. Σύμφωνα με τα παραπάνω υπό την Αγγλική κυριαρχία ετέθησαν η Ιορδανία, το Ιράκ, υπό τη Γαλλική κηδεμονία η Συρία και ο Λίβανος και η Παλαιστίνη υπό την εντολή της Αγγλίας στο συνέδριο του Σαν Ρέμο το 1920. Η κυριαρχία αυτή ήταν πλέον μία πραγματικότητα που δεν γινόταν εκείνη την εποχή η κατάσταση να ήταν διαφορετική.

Στις χώρες επικυριαρχίας δημιουργήθηκαν διαιρέσεις μεταξύ των πολιτικών, διότι ο κάθε ένας για δικό του όφελος προασπιζόταν τα δικαιώματα των αυτοχθόνων κατά το δοκούν. Οι δυτικές δυνάμεις εφάρμοσαν την τακτική του διαίρει και βασίλευε, ενισχύοντας οποιαδήποτε μειονότητα εντός των συνόρων των κρατών-αποικιών αυτών προκειμένου να δυσχεραίνουν οποιαδήποτε μελλοντική επανένωση και σύμπνοια.

Οι δυνάμεις κατοχής εφάρμοσαν την δική τους πολιτική, δημιουργώντας τοπικές κυβερνήσεις και υποδιοικήσεις. Πλην όμως κατά τη διάρκεια αλλά και μετά τον

Α'Π.Π. το εθνικό φρόνημα των εκεί λαών αναπτερώθηκε αντί να υποταχθεί. Από το έτος 1919 έως και το 1925, ο αραβικός κόσμος έγινε θέατρο μεγάλων αναταραχών στις οποίες οι γηγενείς ζητούσαν την ανεξαρτησία τους. Παρόμοιες εξεγέρσεις έλαβαν χώρα και στην Παλαιστίνη από το 1920 έως το 1922 ζητούσαν την ανεξαρτησία και απελευθέρωση, ομοίως και στην επανάσταση του 1936.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1940 διαφαινόταν ο κίνδυνος της Εβραϊκής επεμβάσεως και οι Παλαιστίνιοι έπρεπε να βρουν το τρόπο με τον οποίο θα αντιδρούσαν ενάντια στις απειλές των ξένων δυνάμεων. Το πλαίσιο συμμαχιών ήταν σαφές, οποιαδήποτε επίθεση εναντίον κράτους του Αραβικού κόσμου θα θεωρούνταν επίθεση κατά του συνόλου του.

Το κύριο προκύπτων πρόβλημα ήταν της Παλαιστίνης ιδιαιτέρως μετά την ίδρυση του Ισραήλ . Για την αντιμετώπιση όλων αυτών των επεκτατικών, από πλευράς ξένων δυνάμεων, απειλών ιδρύθηκε το κίνημα της αραβικής αναγέννησης. Το κίνημα αυτό εστίασε την προσοχή του στη δημιουργία της αραβικής ενότητας, τη δημιουργία κράτους σε σοσιαλιστικά πρότυπα περιλαμβάνοντας όμως τα χαρακτηριστικά της ελευθερίας και ενότητας που χαρακτήριζαν τα μη σοσιαλιστικά και ελεύθερα κράτη. Επίσης δεν θα υπήρχε κανένα σημείο τριβής και εκμετάλλευσης στις αραβικές κοινωνίες, παρόλο που αυτό ήταν δύσκολο στοίχημα, εξαιτίας του εξτρεμιστικού μουσουλμανικού θρησκευάτος αυτών. Το βασικό σύνθημα ήταν η ιδέα του απελευθερωτικού πολέμου με σκοπό την ελευθερία των αραβικών εδαφών , την απελευθέρωση από κάθε δύναμη κατοχής και την ικανοποίηση των αιτημάτων τους για ανεξαρτησία. Από το 1917 έως το 1947 ο πληθυσμός των Ισραηλιτών της Παλαιστίνης αυξήθηκε στους 600.000 κατοίκους ενώ ο πληθυσμός των Αράβων ανέρχονταν στα 1.200.000 κατοίκους (Ντόκος 2010).

Το 1947 ο ΟΗΕ αποφάσισε να συζητήσει, με στόχο να δημιουργηθούν δύο κράτη ένα Ισραηλιτικό και ένα αραβικό, την πρόταση του διαμελισμού της

Παλαιστίνης¹. Το 57% θα δίδονταν στο εβραϊκό κράτος και το 43 % στο αραβικό κράτος. Τον επόμενο χρόνο 1948 έγινε πραγματικότητα η ίδρυση του κράτους του Ισραήλ. Αυτό είχε ως αντίκτυπο οι χώρες του Αραβικού Συνδέσμου να ξεσηκωθούν κηρύσσοντας πόλεμο ενάντια του νέου αυτού κράτους. Ύστερα από μια μακρά διάρκεια πολεμικών επιχειρήσεων το κράτος του Ισραήλ κατόρθωσε να είναι ο μεγάλος νικητής και ισχυροποιήθηκε επεκτείνοντας τα σύνορά του συνεχώς².

Το 1956 ο πρωθυπουργός της Αιγύπτου Α. Νάσερ εθνικοποίησε τη διώρυγα του Σουέζ με αποτέλεσμα να ξεκινήσει πόλεμο με τη Βρετανία, τη Γαλλία και το Ισραήλ. Η Αίγυπτος όμως είχε την υποστήριξη των ΗΠΑ και έτσι οι τρεις δυνάμεις παραδόθηκαν. Αποτέλεσμα αυτής της τακτικής ήταν οι ΗΠΑ να αποκτήσουν ρυθμιστικό ρόλο στην περιοχή την οποία μέχρι τότε ήλεγχε η Βρετανία. Την περίοδο 1964 έως το 1965 δημιουργήθηκε η ΟΑΠ (Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης) αλλά και η οργάνωση Φατάχ με αρχηγό τον Γιασέρ Αραφάτ. Η οργάνωση Φατάχ διακρίνεται για τις εθνικιστικές ιδέες αναφορικά με την απελευθέρωση της Παλαιστίνης και πολύ γρήγορα εξελίχθηκε σε μία από τις πιο δραστήριες οργανώσεις των Παλαιστινίων.

Έπειτα έλαβε χώρα ο πόλεμος των έξι ημερών το 1967. Οι αραβικές δυνάμεις υπό την καθοδήγηση του Νάσερ, συγκεντρώθηκαν στα σύνορα του Ισραήλ αλλά εδέχθησαν ξαφνική επίθεση. Ο πόλεμος διήρκεσε μόλις έξι ημέρες και είχε ως αποτέλεσμα τη συντριβή των αράβων και την κυριαρχία του Ισραήλ. Το Ισραήλ άρπαξε την ευκαιρία και επεκτάθηκε μετά από την επίθεση αυτή της Συρίας, της Ιορδανίας και της Αιγύπτου. Ο ΟΗΕ αντέδρασε και εξέδωσε την απόφαση 242 του ΣΑ/ΟΗΕ (1967)³

¹ Ψήφισμα 181 της ΓΣ/ΟΗΕ (1947)

Στις 29 Νοεμβρίου 1947 η γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη ψηφίζει υπέρ της διάσπασης της Παλαιστίνης σε δύο ανεξάρτητα κράτη και την Ιερουσαλήμ διεθνοποιημένη. Η απόφαση 181 υιοθετήθηκε με 33 ψήφους υπέρ (μεταξύ αυτών οι ΗΠΑ, η Σοβιετική Ένωση και η Γαλλία), 13 ψήφους κατά (μεταξύ αυτών και τα αραβικά κράτη) και 10 αποχές (εκ των οποίων και η Βρετανία).

² Ψήφισμα 194 της ΓΣ/ΟΗΕ (1948)

Με αυτό το ψήφισμα η ΓΣ του ΟΗΕ κάλεσε το νεοσύστατο ισραηλινό κράτος να επιτρέψει στους «απρόσφυγες που επιθυμούν να επιστρέψουν στα σπίτια τους και να ζήσουν ειρηνικά με τους γείτονές τους ... να το πράξουν το συντομότερο δυνατόν» και να τους αποζημιώσουν για τις απώλειές τους. Προέρχεται από τη διεθνή συναίνεση ότι οι άνθρωποι που έχουν εκτοπισθεί βίαια από τα σπίτια τους έχουν το δικαίωμα της επιστροφής σύμφωνα με το εθμικό και ανθρωπιστικό δίκαιο.

ζητώντας από το Ισραήλ να εγκαταλείψει και να παραιτηθεί από τα νέα εδάφη που κατέλαβε (Ντόκος 2010).

Το 1968 η οργάνωση για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης δημιούργησε δικό της Σύνταγμα και αξίωσε την ίδρυση του Παλαιστινιακού κράτους. Ο Γιασέρ Αραφάτ εξελέγη αρχηγός της οργάνωσης (Φατάχ). Ύστερα από αρκετά χρόνια και συγκεκριμένα το έτος 1973 έγινε ο πόλεμος του Γιομ Κιπούρ. Τότε το Ισραήλ δέχθηκε επίθεση από τη Συρία και την Αίγυπτο, καθώς οι χώρες αυτές επιθυμούσαν να εφαρμοστεί η απόφαση 242 του ΣΑ/ΟΗΕ (1967) για επιστροφή των εδαφών από το Ισραήλ. Ύστερα από επέμβαση των μεγάλων δυνάμεων οι εχθροπραξίες έλαβαν τέλος(Σακκάς 2005).

Αργότερα το έτος 1978 έλαβε χώρα η Συμφωνία του Κάμπ Ντέιβιντ μεταξύ των πρωθυπουργών του Ισραήλ και της Αιγύπτου. Μετά από συμφωνίες και ανταλλάγματα η Αίγυπτος διασφάλισε την γεωστρατηγική ασφάλεια και την δύναμη της στην περιφέρεια και παραιτήθηκε της απόψεως της για τη δημιουργία ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους. Επίσης εξασφαλίστηκε η αποδυνάμωση της οργάνωσης των Αραβικών κρατών και ταυτόχρονα ενδυναμώθηκε η ασφάλεια του Ισραήλ.

Οι Άραβες μετά από αυτή την στρατηγική ήττα δεν κατάφεραν να ανακτήσουν τα εδάφη τους που έχασαν από το 1967, ούτε να πραγματοποιήσουν την ιδέα του ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους. Έπειτα συνέβη η δολοφονία του Σαντάντ το 1981 και το 1982 ο Λίβανος δέχθηκε επίθεση από το Ισραήλ με αφορμή τον

³ Απόφαση 242 του ΣΑ/ΟΗΕ (1967)

Το Συμβούλιο Ασφαλείας

1. Βεβαιώνει ότι η εκπλήρωση των αρχών του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών απαιτεί την καθιέρωση μιας δίκαιης και διαρκούς ειρήνης στη Μέση Ανατολή που πρέπει να περιλάβει την εφαρμογή των δύο ακόλουθων αρχών:

(α) Απόσυρση των Ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων από τα εδάφη που κατελήφθησαν κατά την πρόσφατη σύγκρουση,

(β) Λήξη των εχθροπραξιών και σεβασμός και αναγνώριση της κυριαρχίας, της εδαφικής ακεραιότητας και της πολιτικής ανεξαρτησίας κάθε Κράτους στην περιοχή και του δικαιώματός των Κρατών να ζουν εν ειρήνη σε ασφαλή και αναγνωρισμένα σύνορα χωρίς απειλές ή πράξεις βίας,

2. Βεβαιώνει περαιτέρω την ανάγκη

(α) Για την εγγύηση της ελευθερίας της ναυσιπλοΐας στα διεθνή ύδατα στην περιοχή,

(β) Για την επίτευξη δίκαιου διακανονισμού του προβλήματος προσφύγων,

(γ) Για την εγγύηση του απαραβίαστου των εδαφών και της πολιτικής ανεξαρτησίας κάθε Κράτους στην περιοχή, με μέτρα περιλαμβανομένης της καθιέρωσης αποστρατικοποιημένων ζωνών.

βομβαρδισμό του από την ΟΑΠ. Οι Παλαιστίνιοι πρόσφυγες κατακρεουργήθηκαν από παραστρατιωτικές ομάδες του Λιβάνου και από τους Ισραηλινούς (Σακκάς 2005).

Η πρώτη Ιντιφάντα απαντάται από το 1987-1992 . Είναι μια μαζική εξέγερση των Παλαιστινίων ενάντια στο Ισραήλ και επεκτείνεται έως τη Γάζα και τη Δυτική όχθη. Η πρώτη Ιντιφάντα έχει κύριο χαρακτηριστικό τις γενικές απεργίες, οδοφράγματα, πολιτική ανυπακοή και πετροπόλεμο ενάντια στις δυνάμεις ασφαλείας (IDF) των Ισραηλινών. Σε αυτές τις κινητοποιήσεις έπεσαν νεκροί πάνω από 1000 Παλαιστίνιοι (Σακκάς 2005).

Το 1988 συστάθηκε η Χαμάς, η οποία είναι ένα κίνημα αντίστασης. Αποτελεί μια παραστρατιωτική παλαιστινιακή οργάνωση. Η Χαμάς αναδύθηκε από την αιγυπτιακή Μουσουλμανική Αδελφότητα της οποίας αποτελούσε παρακλάδι και χαρακτηρίστηκε από επιθέσεις αυτοκτονίας και τρομοκρατικές ενέργειες ενάντια στο Ισραήλ. Την περίοδο εκείνη η Χαμάς ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής στους Παλαιστίνιους λόγω και της κοινωνικής προσφοράς της οργάνωσης απέναντι στους Παλαιστίνιους (Ντόκος 2010).

Στην εργασία αυτή σκοπός είναι να παρουσιαστούν τα ιστορικά αυτά γεγονότα της διαμάχης μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων, να αναδειχθούν τα νομικά ζητήματα που προκύπτουν από τις πρακτικές που ακολουθήθηκαν και να εξεταστεί η νομιμότητα τους σε σχέση με την έννοια της αυτοβοήθειας (self-help) και του αισθήματος της επιβίωσης στο διεθνές σύστημα.

Ορισμός της αυτοβοήθειας (self-help) στις διεθνείς σχέσεις και η επιβίωση των κρατικών δρώντων στο διεθνές σύστημα

Ως σημείο εκκίνησης θα πρέπει να τονίσουμε το γεγονός ότι στο διεθνές σύστημα παρατηρείται μια έλλειψη οργανωμένης τάξης κατά το πρότυπο της εσωτερικής διακυβέρνησης των κρατών. Σε αντίθεση με το πρότυπο της εσωτερικής διακυβέρνησης, στο διεθνές σύστημα δεν υπάρχει κεντρική εξουσία που να επιβάλλει την τάξη. Με άλλα λόγια, το διεθνές σύστημα είναι άναρχο.

Συνέπεια λοιπόν της έλλειψης ρυθμιστικής εξουσίας στο διεθνές σύστημα και της συνακόλουθης επικράτησης μιας διεθνούς αναρχίας είναι η δημιουργία αισθήματος ανασφάλειας και φόβου στις μονάδες του συστήματος. Ο φόβος αυτός και το ζήτημα της αντιμετώπισης των απειλών γίνεται έτσι κυρίαρχο κίνητρο στρατηγικής συμπεριφοράς. Σε τέτοιες συνθήκες τα κράτη είναι αναγκασμένα να μεριμνήσουν για την αυτοπροστασία τους. Αυτή είναι η αρχή της «αυτοβοήθειας» (self help). Ο K. Waltz εξηγεί: «Για να πετύχουν τους αντικειμενικούς σκοπούς τους και να διατηρήσουν την ασφάλειά τους, μονάδες που βρίσκονται σε κατάσταση αναρχίας είτε πρόκειται για επιχειρήσεις, είτε για κράτη, είτε οτιδήποτε άλλο, θα πρέπει να βασίζονται στα μέσα που μπορούν να κινητοποιήσουν και στους διακανονισμούς που μπορούν να κάνουν για τους εαυτούς τους. Η αυτοβοήθεια είναι κατ' ανάγκη η αρχή της δράσης σε μία άναρχη τάξη (Waltz 2011).

Τα μέσα που θα χρειαστεί ένα κράτος για την επιβίωση του στο άναρχο διεθνές σύστημα αποτελούν και την Ισχύ του. Η Ισχύς ως έννοια, είναι η γενική ικανότητα πρόκλησης ή παραγωγής αποτελεσμάτων τα οποία δεν θα συνέβαιναν διαφορετικά. Ο Mearsheimer εξηγεί: «ό,τι είναι τα χρήματα για τα οικονομικά είναι η ισχύς για τις διεθνείς σχέσεις» (Mearsheimer, Ήφαιστος, and Κουσκουβέλης 2007). Επίσης διακρίνεται σε α) Σκληρή Ισχύ (Hard Power) και β) Ήπια Ισχύ (Soft Power). Ο Nye είπε: «Ήπια Ισχύς είναι η ικανότητα να πάρεις αυτό που θέλεις μέσω της έλξης και όχι με την εξαγορά ή με τον εξαναγκασμό» (Nye 2005). Η επιβίωση ως πρωταρχικός σκοπός ενός κράτους εξαρτάται άμεσα από τα επίπεδα φορτίων ισχύος που διαθέτει, κάποια από τα φορτία αυτά δεν δύναται να μετρηθούν, όπως για παράδειγμα δεν μπορούμε να μετρήσουμε το επίπεδο εκπαίδευσης των ενόπλων δυνάμεων ενός κράτους. Εν κατακλείδι η ισχύς είναι μια έννοια συγκριτικώς νοούμενη και έχει πεπερασμένη αξία, συνεπώς η ισχύς ενός κράτους προσδιορίζεται σε σχέση με αυτή των άλλων παραγόντων του διεθνούς συστήματος.

Το διεθνές σύστημα αποτελεί ένα περιβάλλον «αυτοβοήθειας» (self-help) η διαφορά από ένα εθνικό σύστημα είναι ότι μια κυβέρνηση, η οποία κυβερνά νόμιμα, κατέχει το δικαίωμα χρήσης βίας προκειμένου να ελέγξει τη χρήση βίας από τους υπηκόους της. Είναι κάτι παραπάνω από εμφανές ότι η κυβέρνηση δεν έχει το μονοπώλιο στη χρήση βίας. Εντούτοις είναι προφανές ότι μια νόμιμη αποτελεσματική

κυβέρνηση έχει το μονοπώλιο στη νομιμοποιημένη χρήση βίας, ώστε να εμποδίζουν και να αντιμετωπίζουν την ιδιωτική χρήση βίας. Οι πολίτες δεν είναι αναγκαίο να προετοιμάζονται, για να υπερασπίζονται τους εαυτούς τους, αυτό το κάνουν για λογαριασμό τους οι δημόσιες υπηρεσίες. Οπότε η διαφορά μεταξύ εθνικής και διεθνούς πολιτικής έγκειται όχι στη χρήση βίας αλλά στους διαφορετικούς τρόπους οργάνωσης για την αντιμετώπιση της βίας (Waltz 2011).

Όπως αναφέραμε παραπάνω τα κράτη σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα, πρωταρχικός σκοπός είναι η επιβίωση τους. Επειδή τα άλλα κράτη συνιστούν δυνητικές απειλές και επειδή δεν υπάρχει καμία ανώτερη εξουσία που θα έρθει να τα σώσει αν «πάρουν το 100», τα κράτη δεν μπορούν να βασίζονται σε άλλους για την ασφάλεια τους. Το κάθε κράτος τείνει να βλέπει το εαυτό του ως μόνο και τρωτό και συνεπώς προσπαθεί από μόνο του να φροντίσει για την επιβίωση του. Στη διεθνή πολιτική, ο θεός βοηθάει αυτούς που βοηθούν τον εαυτό τους. Κράτη που δρουν σε ένα κόσμο αυτοβοήθειας, σχεδόν πάντα δρουν σύμφωνα με το ίδιο συμφέρον και δεν υποτάσσουν τα συμφέροντα τους στα συμφέροντα άλλων κρατών ή στα συμφέροντα της διεθνούς κοινότητας. Ο λόγος είναι απλός: σε ένα κόσμο αυτοβοήθειας είναι επωφελές να είναι κανείς εγωιστής (Mearsheimer, Hφαιστος, and Κουσκουβέλης 2007). Τέλος τα κράτη γρήγορα συνειδητοποιούν ότι καλύτερος τρόπος για να διασφαλίσουν την επιβίωση τους είναι να γίνουν το ισχυρότερο κράτος στο σύστημα. Όσο ισχυρότερο είναι ένα κράτος σε σχέση με τους δυνητικούς του αντιπάλους, τόσο λιγότερο πιθανόν είναι κάποιος από τους αντιπάλους αυτούς να του επιτεθεί και να απειλήσει την επιβίωση του. Εν μέσω αναρχίας, η επιθυμία για επιβίωση ενθαρρύνει τα κράτη να συμπεριφέρονται επιθετικά.

Η εφαρμογή της αρχής της αυτοβοήθειας ακόμα και σε κράτη με ισχυρές οικονομίες, περιορίζει σημαντικά το κοινωνικό κράτος με αποτέλεσμα να αυξάνεται η λαϊκή δυσαρέσκεια απέναντι στις κυβερνήσεις αυτές που εφαρμόζουν μια τέτοια πολιτική, ενώ από την άλλη ενισχύει την ανασφάλεια των άλλων κρατών του διεθνούς συστήματος. Για τον λόγο αυτό μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η επιθυμία ενός κράτους να βιώσει την απόλυτη ασφάλεια αποτελεί μία ουτοπία και μπορεί να επιφέρει τα αντίθετα αποτελέσματα. Η απόλυτη ασφάλεια δεν μπορεί να επιτευχθεί σε ένα άναρχο και ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον, ενώ η αναζήτηση της οδηγεί

αναπόφευκτα σε συνεχείς πολέμους, που στο τέλος θα εξασθενήσουν το κράτος και θα το οδηγήσουν στην εξαφάνιση. Βεβαίως έτσι δεν υποστηρίζεται η άποψη ότι η αρχή της αυτοβοήθειας είναι μία εσφαλμένη διαδικασία ενίσχυσης των εσωτερικών δομών ασφάλειας για ένα κράτος, αντιθέτως αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες που ενισχύει την καθημερινή προσπάθεια του κράτους για επιβίωση (Λίτσας 2010).

Δικαιολογείται όμως η απειλή ή χρήση ένοπλης βίας στα πλαίσια της αυτοβοήθειας και πώς οριοθετείται στα πλαίσια του Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων; Η αυτοβοήθεια στα πλαίσια του Διεθνούς Δικαίου μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορους τρόπους. Καταρχήν, ένα θιγόμενο κράτος μπορεί να καταφύγει σε μη βίαια μέτρα, όπως η διακοπή των διπλωματικών σχέσεων με άλλο κράτος ή η απέλαση ενός Διπλωμάτη με την κήρυξη του ως «persona non grata» μη ευπρόσδεκτο. Επιπλέον, η νόμιμη αυτοβοήθεια στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μπορεί να πάρει τη μορφή βίαιων μέτρων, στην περίπτωση των οποίων τα μέτρα αυτά πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις της αυτοάμυνας. Περιστασιακά, οι διεθνείς νομικοί επιστήμονες θεωρούν τις έννοιες της αυτοβοήθειας και της αυτοάμυνας ως σχετικές μεταξύ τους, αλλά και ξεχωριστές. Ωστόσο, η σωστή προσέγγιση είναι να θεωρηθεί η αυτοάμυνα ως είδος υποκείμενο στο γένος της αυτοβοήθειας. Με άλλα λόγια, η αυτοάμυνα είναι μια επιτρεπόμενη μορφή ένοπλης «αυτοβοήθειας» (Dinstein 2001:para. 496).

Σε αυτό το σημείο θα ανατρέξουμε στην γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Δικαιοσύνης για την νομιμότητα των πυρηνικών όπλων. Στις 20 Δεκεμβρίου 1994, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ζήτησε από το Δ.Δ.Δ. να διατυπώσει γνωμοδότηση σχετικά με το θέμα: «Είναι η απειλή ή η χρήση πυρηνικών όπλων υπό οποιεσδήποτε συνθήκες επιτρεπτή βάσει του διεθνούς δικαίου;»

Το Δικαστήριο εξέτασε πρώτα τις διατάξεις του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την απειλή ή τη χρήση βίας. Παρότι το άρθρο 2 παράγραφος 4 (γενικά απαγορεύει την απειλή ή τη χρήση βίας), το άρθρο 51 (αναγνωρίζει το εγγενές δικαίωμα ατομικής ή συλλογικής αυτοάμυνας κάθε κράτους σε περίπτωση ένοπλης επίθεσης) και το άρθρο 42 (εξουσιοδοτεί το Συμβούλιο Ασφαλείας να λαμβάνει μέτρα στρατιωτικής δύναμης) πουθενά δεν αναφέρονται σε συγκεκριμένα όπλα και το Δικαστήριο έκρινε ότι ισχύουν για οποιαδήποτε χρήση βίας, ανεξάρτητα από το είδος

του χρησιμοποιούμενου όπλου. Το Δικαστήριο σημείωσε ότι ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών ούτε απαγορεύει ούτε επιτρέπει τη χρήση οποιουδήποτε συγκεκριμένου όπλου (συμπεριλαμβανομένων των πυρηνικών όπλων) και ότι ένα όπλο που είναι ήδη παράνομο από μία συνθήκη ή το έθιμο δεν νομιμοποιείται λόγω της χρήσης του για νόμιμο σκοπό υπό τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Όποια και αν είναι τα μέσα βίας που χρησιμοποιούνται στην αυτοάμυνα, ισχύει ο διπλός κανόνας της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας και το εφαρμοστέο δίκαιο στις ένοπλες συγκρούσεις, συμπεριλαμβανομένων και άλλων θεωρήσεων όπως η ίδια η φύση των πυρηνικών όπλων και ιδίως η καταστρεπτική τους ικανότητα που μπορεί να προκαλέσει ανείπωτο ανθρώπινο πόνο για τις επόμενες γενεές.

Το Δικαστήριο επεσήμανε ότι η απλή κατοχή πυρηνικών όπλων δεν θα συνιστούσε παράνομη «απειλή» για χρήση βίας αντίθετη προς το άρθρο 2 παράγραφος 4, εκτός αν η συγκεκριμένη χρήση βίας θα είχε ως στόχο την εδαφική ακεραιότητα ή την πολιτική ανεξαρτησία ενός κράτους ή θα ήταν ασυμβίβαστη με τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών ή σε περίπτωση που προοριζόταν ως μέσο άμυνας, η χρήση βίας θα παραβίαζε τις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας (Advisory Opinions of the World Court on the Legality of Nuclear Weapons | ASIL n.d.).

Αν και το Δικαστήριο στις 8 Ιουλίου 1996 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν μπορεί να αποφανθεί οριστικά εάν η απειλή ή η χρήση πυρηνικών όπλων θα ήταν νόμιμη ή παράνομη σε ακραία περίπτωση αυτοάμυνας στην οποία θα διακυβευόταν η ίδια η επιβίωση ενός κράτους (αφήνοντας έτσι την πόρτα της νομιμότητας ανοικτή), ο νομικός συλλογισμός που οδηγεί σε αυτά τα συμπεράσματα αντικατοπτρίζει τις έγκυρες απόψεις του Δικαστηρίου σε σημαντικά θέματα του διεθνούς δικαίου (International Court of Justice 1996:para. 97).

Επιπρόσθετα η Ισραηλινή πολιτική χρησιμοποίησε το δόγμα της «αυτοβοήθειας» για να δικαιολογήσει ανοιχτά τις παραβιάσεις του Διεθνούς Δικαίου, όταν για παράδειγμα στις 11 Μαΐου 1960, ισραηλινοί πράκτορες απήγαγαν τον ναζί εγκληματία πολέμου Adolf Eichmann από την Αργεντινή για να δικαστεί για εγκλήματα πολέμου στο Ισραήλ. Το Ισραήλ επίσης ενήργησε ανάλογα, βασιζόμενο στο δόγμα της «αυτοβοήθειας» σε διάφορες περιπτώσεις όπως: στις 10 Αυγούστου 1973 και στις 4 Φεβρουαρίου 1986 όπου παρεμπόδισε πτήσεις πολιτικών αεροσκαφών σε μια

προσπάθεια βίαιης απαγωγής τρομοκρατών όπου πίστευαν ότι επέβαιναν στα υπόψη αεροσκάφη αλλά και στις δύο περιπτώσεις αποδείχτηκε ότι δεν υπήρξαν ορθές πληροφορίες και αφέθηκαν να συνεχίσουν ελεύθερα την πτήση τους. Κατά τη διάρκεια συζητήσεων μετά τα περιστατικά, ισραηλινοί αξιωματούχοι δικαιολόγησαν και πάλι τις πράξεις τους ως αυτοάμυνα. Τέλος, στις 28 Ιουλίου 1989, ισραηλινά ελικόπτερα προσγειώθηκαν σε ένα λιβανέζικο χωριό, όπου κομάντος απήγαγαν τον Σεΐκ Αμπντούλ Κάριμ Ομπέιντ από το σπίτι του. Οι αξιωματούχοι ισχυρίστηκαν ότι ο Σεΐκ είχε υποκινήσει και σχεδίαζε επιθέσεις κατά του Ισραήλ και ότι είχε παράσχει καταφύγιο σε τρομοκράτες μέλη της Χεζμπολάχ. Η απαγωγή προκάλεσε σοβαρές διεθνείς επικρίσεις: ομόφωνα το Συμβούλιο Ασφαλείας, αν και ρητά δεν αναφέρει ούτε το Ισραήλ ούτε τον Σεΐχ Ομπέιντ, καταδίκασε όλες τις πράξεις ομηρίας ή απαγωγής (Calica n.d.).

Ο ρόλος του ΟΗΕ στο Παλαιστινιακό 1947-1949 και την υπογραφή της Συμφωνίας της Ρόδου

Με πρωτοβουλία της Βρετανίας το Παλαιστινιακό μετατίθεται στον ΟΗΕ καθώς δεν κατάφερε η ίδια να λύσει το πρόβλημα και παράλληλα επιθυμούσε να διώξει από πάνω της το βάρος των ευθυνών που της αναλογούσε (Moors 1995).

Το Παλαιστινιακό μπαίνει τώρα σε άλλη τροχιά καθώς δεν είναι πλέον στις αρμοδιότητες της Βρετανίας αλλά του ΟΗΕ και έτσι τα όργανα του οργανισμού έπρεπε να το βάλουν στην ημερήσια διάταξη των συνελεύσεων και ταυτόχρονα συγκρότησαν επιτροπή η οποία θα ερευνούσε το θέμα στα εδάφη της Παλαιστίνης. Με το πόρισμα της επιτροπής έληγε παράλληλα και η κατοχή της Βρετανίας στην Παλαιστίνη ενώ σε σύντομο χρονικό διάστημα θα δινόταν ανεξαρτησία μέσα από ειρηνευτικές διαδικασίες για την επίλυση των διαφορών (Σακκάς 2012).

Τα περισσότερα μέλη της επιτροπής του ΟΗΕ ήθελαν την δημιουργία δύο χωριστών κρατών ενός Αραβικού και ενός Εβραϊκού ενώ η μειοψηφία πρότασε την ίδρυση μιας αραβικής και μιας εβραϊκής κοινότητας κάτω από μια ενιαία κυβέρνηση που θα συντόνιζε τη διοίκηση των κοινοτήτων αυτών. Το 1947 στη συνέλευση ο εκπρόσωπος της Παλαιστίνης Αχμάντ Αλ Σοκίρι απέρριψε τα σχέδια για διχοτόμηση

και εισηγήθηκε να μη μεταφερθούν οι Εβραίοι στα παλαιστινιακά εδάφη ενώ ταυτόχρονα ζήτησε επιτακτικά την δημιουργία ενός ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους.

Αντίθετα ο εκπρόσωπος των Εβραίων συμφωνούσε με την διχοτόμηση της Παλαιστίνης αλλά και την προσάρτηση των Αγίων Τόπων (Ιερουσαλήμ, Γαλιλαία) στους Εβραίους. Η Βρετανία επίσης θα απέσυρε τις δυνάμεις της μόνο αν συμφωνούσαν και οι δύο κοινότητες, επιθυμούσε όμως τη διχοτόμηση της περιοχής. Μετά από δύο ψηφοφορίες το σχέδιο απορρίφθηκε και ο ΟΗΕ μετέφερε το Παλαιστινιακό στη γενική συνέλευση (Moors 1995).

Καταλυτικό ρόλο μετά την αποτυχία για λύση στη ΓΣ του ΟΗΕ έπαιξαν οι ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ προσπάθησαν με κάθε τρόπο να οδηγήσουν το Παλαιστινιακό στη λύση που αυτές επιθυμούσαν. Η άσκηση πίεσης ήταν το κύριο εργαλείο που χρησιμοποίησαν καθώς διέθεταν μεγάλη επιρροή ώστε να συγκεντρώσουν (με κάθε θεμιτό ή αθέμιτο τρόπο) όσο περισσότερες ψήφους υπέρ της διχοτόμησης της περιοχής του αραβικού κόσμου. Έτσι οι ΗΠΑ κατάφεραν να κερδίσουν την ψήφο των περισσότερων χωρών νομιμοποιώντας το κράτος του Ισραήλ στην Παλαιστίνη (Ντόκος 2010).

Το αποτέλεσμα αυτό αποτέλεσε μεγάλο πλήγμα για τους Άραβες οι οποίοι βρέθηκαν ξαφνικά μόνοι απέναντι στις ξένες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις. Το πλήγμα ήταν ισχυρό αφού πλέον νομιμοποιήθηκε το κράτος του Ισραήλ με σύμμαχο τις ΗΠΑ. Οι συγκρούσεις ήταν αναπόφευκτες ανάμεσα στους εβραίους και στους άραβες στην περιοχή της Παλαιστίνης μετά από αυτήν την απογοητευτική εξέλιξη. Αρχισαν επιθέσεις ενάντια στις πρεσβείες των χωρών που ψήφισαν υπέρ της διχοτόμησης και της ίδρυσης του κράτους του Ισραήλ (Σακκάς 2012).

Οι αραβικοί λαοί έδωσαν κι αυτοί τον αγώνα τους χωρίς βέβαια να διαθέτουν κατάλληλο οπλισμό και σχέδιο, ενώ αντίθετα οι εβραίοι είχαν καλύτερο συντονισμό, μεγαλύτερη εμπειρία αλλά και πιο σύγχρονο οπλισμό κατατροπώνοντας τους Άραβες. Ο αραβικός λαός έπειτα από την αποτυχημένη προσπάθειά του ζήτησε τη βοήθεια από τις γείτονες χώρες (Συρία, Αίγυπτο, Ιορδανία) οι οποίες ανταποκρίθηκαν στέλλοντας μια μεγάλη στρατιωτική δύναμη, η οποία αγωνίστηκε δίπλα στον παλαιστινιακό λαό με σημαντικές νίκες απέναντι στους εβραίους και στις βρετανικές δυνάμεις (Sousa 1980).

Ύστερα από τον αγώνα αυτόν το σχέδιο διχοτόμησης απέτυχε να εφαρμοστεί και επομένως οι αποφάσεις του ΟΗΕ να μην μπορούν να εφαρμοστούν. Οι ΗΠΑ και το Συμβούλιο Ασφαλείας το 1948 πρότειναν η Παλαιστίνη να βρεθεί κάτω από μια νέα κηδεμονία ή να παραμείνει η Βρετανική κατοχή και λήξει άμεσα η διαμάχη ανάμεσα στους Άραβες και στους Εβραίους. Οι αραβικοί λαοί όμως απέρριψαν το σχέδιο αυτό καθώς θα μετέτρεπε τους Εβραίους σε μεγάλη δύναμη. Ο αραβικός κόσμος έπειτα από τις εξελίξεις αυτές ζήτησε από όλα τα αραβικά κράτη να οργανωθούν στρατιωτικά ώστε να συνεχιστεί ο πόλεμος. Αλλά και οι Εβραίοι δεν συμφωνούσαν με την πρόταση του Συμβουλίου Ασφαλείας καθώς πίστευαν ότι δεν θα τους εξασφάλιζε την ίδρυση εβραϊκού κράτους.

Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω ήταν η συνέχιση των εχθροπραξιών και συγκρούσεων ανάμεσα στον δύο λαούς , ενώ το Παλαιστινιακό θα επανεξεταζόταν από τη ΓΣ του ΟΗΕ. Το 1948 η Βρετανία απέσυρε τις δυνάμεις της από τις περιοχές που ήταν υπό εβραϊκή κυριαρχία και ενίσχυσε τους εβραίους με πολεμοφόδια και βαρύ οπλισμό . Οι βρετανοί διατήρησαν τις δυνάμεις τους όμως στις αραβικές περιοχές όπου διατήρησαν την πολιτική αποδόμησης και διάλυσης που ασκούσαν εναντίον του παλαιστινιακού λαού(Σακκάς 2012).

Οι σιωνιστές μετά από τα γεγονότα αυτά προσπάθησαν με κάθε τρόπο να προκαλέσουν τρόμο στον παλαιστινιακό λαό και ειδικότερα στον άμαχο πληθυσμό. Οι βίαιες πράξεις τους είχαν ως στόχο να αναγκάσουν το λαό να εγκαταλείψει τα σπίτια του και να φύγει από τις περιοχές που κατείχαν οι εβραίοι. Ο θάνατος γυναικών, παιδιών και ηλικιωμένων αποτελεί μια μαύρη σελίδα στην ιστορία των Παλαιστινίων.

Το 1948 πραγματοποιείται στο Ντερ Γιασίν το τραγικό γεγονός της μεγάλης σφαγής από εβραίους αιματοκυλώντας κατοίκους του χωριού με 250 νεκρούς. Οι Εβραίοι σκότωσαν αδιακρίτως αθώους κατοίκους με θύματα ολόκληρες οικογένειες, στιγματίζοντας το εβραϊκό γένος. Ακολούθησε και η σφαγή στο χωριό Νάσερ Ελ Ντιν όπου θανατώθηκαν από εβραϊκές ομάδες όλοι οι κάτοικοι του χωριού(Σακκάς 2012).

Οι επιδρομές αυτές είχαν στόχο την κατατρομοκράτηση του παλαιστινιακού λαού ώστε να φοβηθεί και να εγκαταλείψει τα εδάφη του και να περάσουν στην εβραϊκή κυριαρχία. Ο στόχος των εβραϊκών ομάδων στέφθηκε με επιτυχία

αναγκάζοντας τον παλαιστινιακό λαό να φύγει από τα εδάφη του και να διασκορπιστεί στον ευρύτερο αραβικό χώρο. Χιλιάδες παλαιστίνιοι έφυγαν από τα χωριά τους παραδίδοντάς τα στα χέρια των Εβραίων(Ηρακλείδης 1991).

Το 1948 ο Αραβικός σύνδεσμος αποφάσισε να υποστηρίξει τον αγώνα των παλαιστινίων με στόχο να μην εφαρμοσθεί η απόφαση του Ο.Η.Ε. της 29^{ης} Νοεμβρίου 1947, που προέβλεπε τη σύσταση δύο κρατών, ενός αραβικού και ενός εβραϊκού στην περιοχή της Παλαιστίνης

Τις πρώτες εβδομάδες μετά την εισβολή οι Άραβες κατόρθωσαν σημαντικές επιτυχίες στο πεδίο των μαχών, φέρνοντας τον ισραηλινό στρατό στα πρόθυρα της κατάρρευσης. Στο σημείο αυτό καθοριστική για την τελική έκβαση του πολέμου αποδείχτηκε η παρέμβαση του ΟΗΕ, που στις 11 Ιουνίου «έπεισε» τους εμπόλεμους να κηρύξουν εκεχειρία για διάστημα τεσσάρων εβδομάδων. Ο κόμης Φόλκε Μπερναντότε, ειδικός μεσολαβητής των Ηνωμένων Εθνών, σε μια προσπάθεια αποκατάστασης της ειρήνης στην περιοχή, υπέβαλε σχέδιο με το οποίο εισηγείτο τη διαίρεση της Παλαιστίνης ανάμεσα στο Ισραήλ και την Ιορδανία, μια πρόταση που απερρίφθη από τα αντίπαλα στρατόπεδα. Στο μεταξύ, όμως, η ισραηλινή ηγεσία, αξιοποιώντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την περίοδο της εκεχειρίας, προχώρησε σε εντυπωσιακή ανασύνταξη των δυνάμεών της και, παρά το εμπάργκο που είχε επιβάλει ο ΟΗΕ, προέβη στην προμήθεια πολεμικού υλικού από κράτη του ανατολικού συνασπισμού. Έτσι, όταν στις 8 Ιουλίου επανελήφθησαν οι συγκρούσεις, ο ισραηλινός στρατός, που πλέον ήταν σε θέση να αντιπαρατάξει 65.000 άνδρες, κατάφερε να αντεπιτεθεί και να κερδίσει το χαμένο έδαφος. Έως τις 18 Ιουλίου, όταν και πάλι με πρωτοβουλία του ΟΗΕ τα δύο μέρη συμφώνησαν σε νέα αναστολή των εχθροπραξιών, οι Ισραηλινοί είχαν θέσει υπό τον έλεγχό τους παλαιστινιακά εδάφη και εκτός των ορίων του εβραϊκού κράτους. Ήταν πλέον σαφές ότι η πρωτοβουλία των κινήσεων είχε περάσει στο Ισραηλινό στρατόπεδο.

Στις 13 Ιανουαρίου 1949, και ενώ ήταν σαφές ότι τα πέντε αραβικά κράτη δεν μπορούσαν να επικρατήσουν στρατιωτικά του Ισραήλ, ξεκίνησαν στη Ρόδο

διαπραγματεύσεις υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών για την υπογραφή ανακωχής. Τελικά, η συνομολόγηση, έως και τις 20 Ιουλίου, τεσσάρων διμερών συμφώνων, ανάμεσα στο Ισραήλ από τη μία πλευρά και, διαδοχικά, την Αίγυπτο⁴, τον Λίβανο⁵, την Ιορδανία⁶ και τη Συρία⁷, από την άλλη, σήμανε το τέλος του πρώτου αραβοϊσραηλινού πολέμου. Η διαμόρφωση του νέου εδαφικού καθεστώτος στη Μέση Ανατολή υπήρξε απόρροια μιας αδήριτης στρατιωτικής πραγματικότητας: το Ισραήλ προσάρτησε εδάφη πέραν εκείνων που ορίζονταν στο σχέδιο των Ηνωμένων Εθνών του 1947, καθώς και τη μισή Ιερουσαλήμ, ενώ η Αίγυπτος και η Ιορδανία επεκτάθηκαν στη Λωρίδα της Γάζας και στη Δυτική Όχθη αντίστοιχα. Έως τα τέλη του 1948, περίπου 750.000 Παλαιστίνιοι εγκατέλειψαν τις εστίες τους και έγιναν πρόσφυγες.

Από την άλλη το κράτος του Ισραήλ πολεμώντας για την ίδια την ύπαρξή του, είχε καταφέρει να αποκρούσει τη συντονισμένη επίθεση πέντε αραβικών κρατών και να επεκταθεί εδαφικά· απέτυχε, όμως, να κερδίσει αυτό που, ως νέο μέλος της διεθνούς κοινότητας, χρειαζόταν περισσότερο: την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων με τα γειτονικά του κράτη (Κούμας n.d.).

Την ίδια χρονιά το Ισραήλ δέχεται να ξεκινήσουν οι συζητήσεις και οι διαβουλεύσεις με τους αραβικούς λαούς και φαίνεται πρόθυμο να υπογράψει το πρωτόκολλο της Λωζάνης⁸ που αφορούσε το ζήτημα της διχοτόμησης και την τακτοποίηση των προσφύγων. Η κίνηση αυτή έγινε διπλωματικά από τους Ισραηλινούς καθώς δεν ήθελαν να εναντιωθούν εντελώς στις ΗΠΑ και στην Βρετανία οι οποίες τηρούσαν μια ουδέτερη στάση όλα αυτά τα χρόνια, στην αραβοϊσραηλινή διένεξη. Το Ισραήλ ζητά την απόκτηση της Λωρίδας της Γάζας, αρκετές περιοχές και βόρεια της Παλαιστίνης και την Ιερουσαλήμ και ταυτόχρονα πετυχαίνει την αναγνώρισή του από την αμερικανική κυβέρνηση και την Σοβιετική Ένωση.

⁴ (S/1264/Corr.1 of 23 February 1949 n.d.)

⁵ (S/1296 of 23 March 1949 2011)

⁶ (S/1302/Rev.1 of 3 April 1949 n.d.)

⁷ (S/1353 of 20 July 1949 n.d.)

⁸ (Lausanne Conference, Lausanne Protocol - UNCCP - Third Progress Report to SecGen (9 April - 8 June 1949) (13 June 1949) n.d.)

Ο Παλαιστινιακός λαός παρόλο που έδωσε ηρωικές μάχες με αυτοθυσία για την υπεράσπιση των εδαφών του, ο αγώνας τους δεν κατάφερε να νικήσει τα σχέδια των μεγάλων δυνάμεων. Η αναγνώριση του Ισραήλ ως κράτος αποτέλεσε την έναρξη των παθών του Παλαιστινιακού λαού, ο οποίος εκδιώχθηκε βίαια από την πατρίδα του και μετατράπηκε σε μια μάζα προσφύγων που ήταν υποχρεωμένη και αναγκασμένη να ζει άθλια σε στρατόπεδα στις ευρύτερες περιοχές του αραβικού χώρου.

Τα σημεία απόκλισης των αντιμαχόμενων

Η Έκταση

Η βασική θέση των Παλαιστινίων είναι ότι το κράτος τους πρέπει να περιλαμβάνει το σύνολο των εδαφών, που το Ισραήλ κατέλαβε το 1967: τη δυτική όχθη του Ιορδάνη, τη λωρίδα της Γάζας και την ανατολική Ιερουσαλήμ. Σήμερα η Δυτική Όχθη αποτελείται από ένα χαοτικό αρχιπέλαγος παλαιστινιακών μικροσκοπικών νησίδων, που περιβάλλονται από εδάφη, εποικισμούς και στρατιωτικές εγκαταστάσεις του Ισραήλ. Η Λωρίδα της Γάζας έχει εκκενωθεί από τους Ισραηλινούς, αλλά στρατεύματά τους παραμένουν γύρω από εβραϊκούς οικισμούς και στα σύνορα.

Ορισμένοι ισραηλινοί πολιτικοί αποδέχονται την ίδρυση παλαιστινιακού κράτους, αλλά στην Ιορδανία. Οι πρόσφατες αμερικανικές κυβερνήσεις έχουν προτείνει την αποχώρηση του Ισραήλ από τα κατεχόμενα, εκτός από την περιοχή που είναι απαραίτητη για τη συγκέντρωση των εποίκων, αναγνώριση του εβραϊκού χαρακτήρα του Ισραήλ και του αραβικού χαρακτήρα του παλαιστινιακού κράτους και μοίρασμα της κυριαρχίας στην Ιερουσαλήμ(Σακκάς 2012).

Η Ασφάλεια

Είναι σχεδόν βέβαιο ότι το παλαιστινιακό κράτος θα είναι αποστρατικοποιημένο. Το Ισραήλ επιθυμεί να ελέγχει τα ανατολικά σύνορα με την Ιορδανία και τα νότια σύνορα με την Αίγυπτο, κάτι που οι Παλαιστίνιοι απορρίπτουν κατηγορηματικά(Σακκάς 2012).

Η Ιερουσαλήμ

Το 1967 μετά τον πόλεμο των έξι ημερών, το Ισραήλ κατέλαβε και προσάρτησε το ανατολικό της τμήμα. Το τμήμα όμως αυτό περιλαμβάνει το τέμενος αλ-Ακσά, που θεωρείται ο τρίτος ιερότερος τόπος όλων των μουσουλμάνων. Σκοπός των Παλαιστινίων είναι να καταστήσουν την ανατολική Ιερουσαλήμ πρωτεύουσα του μελλοντικού ανεξάρτητου κράτους τους(Ντόκος 2010). «Η Ιερουσαλήμ είναι η αιώνια πρωτεύουσα του Κράτους της Παλαιστίνης και δεν πωλείται είτε έναντι χρυσού είτε έναντι δισεκατομμυρίων δολαρίων», δήλωσε ο Νάμπιλ Αμπού Ρουντέινα, εκπρόσωπος της Προεδρίας, αναφερόμενος στην άρνηση των Παλαιστινίων να επαναλάβουν τις διαπραγματεύσεις μετά την αναγνώριση από την Ουάσινγκτον της Ιερής Πόλης ως πρωτεύουσας του Ισραήλ (Παλαιστίνη: «Η Ιερουσαλήμ δεν πωλείται», το μήνυμα προς Τραμπ | naftemporiki.gr 2018).

Με την απόφαση 242 του ΣΑ/ΟΗΕ(1967), το Συμβούλιο Ασφαλείας καλεί το Ισραήλ να αποχωρήσει άμεσα από τα εδάφη που κατέλαβε, με το ψήφισμα 2253 της ΓΣ/ΟΗΕ(1967)⁹ καταδικάζεται η επέκταση της ισραηλινής κυριαρχίας στην Ιερουσαλήμ ενώ με την απόφαση 298 του ΣΑ/ΟΗΕ(1971) καθίσταται σαφές ότι για την Ανατολική Ιερουσαλήμ είναι άκυρα όλα τα διοικητικά και τα νομοθετικά μέτρα που επιχειρούν να μεταβάλλουν το νομικό καθεστώς της περιοχής, το οποίο δεν μπορεί να μεταβληθεί (S/RES/298 (1971) of 25 September 1971 n.d.; A/RES/2253 (ES-V) of 4 July 1967 n.d.).

⁹ 2253 (ES-V). Μέτρα που έλαβε το Ισραήλ για αλλαγή στο καθεστώς της πόλης της Ιερουσαλήμ. Η Γενική Συνέλευση, ανησυχώντας βαθιά για την κατάσταση που επικρατεί στην Ιερουσαλήμ ως αποτέλεσμα των μέτρων που έλαβε το Ισραήλ για την αλλαγή του καθεστώτος της πόλης,

1. Θεωρεί ότι τα μέτρα αυτά είναι άκυρα ·
2. Καλεί το Ισραήλ να ακυρώσει όλα τα μέτρα που έχουν ήδη ληφθεί και να παραιτηθεί από τη λήψη οποιωνδήποτε μέτρων που θα άλλαζαν το καθεστώς της Ιερουσαλήμ ·
3. Ζητεί από τον Γενικό Γραμματέα να υποβάλει έκθεση στη Γενική Συνέλευση και στο Συμβούλιο Ασφαλείας σχετικά με την κατάσταση και την εφαρμογή του παρόντος ψηφίσματος το αργότερο μία εβδομάδα από την έγκρισή του.

Το Ισραήλ όχι μόνο δεν συμμορφώθηκε προς τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, αλλά αντίθετα στις 30 Ιουλίου 1980 η Κνεσέτ ψηφίζει «θεμελιώδη νόμο», βάσει του οποίου η ενοποιημένη Ιερουσαλήμ ανακηρύσσεται «αιώνια και αδιαίρετη πρωτεύουσα του εβραϊκού κράτους». Η προσάρτηση της Ιερουσαλήμ καταδικάστηκε από το Σ.Α. του ΟΗΕ με τις αποφάσεις 476 και 478(Κεφαλά 2017). Έκτοτε, και μέχρι την 6η Δεκεμβρίου, κανένα κράτος δεν είχε αναγνωρίσει την Ιερουσαλήμ ως την πρωτεύουσα του Ισραήλ, διότι αυτό θα σήμαινε ότι αποδέχεται την παράνομη κατοχή της. Κατά συνέπεια, όλες οι διπλωματικές αποστολές εδρεύουν στο Τελ Αβίβ. Επίσης, διότι μία τέτοια ενέργεια θα προκαλούσε την έντονη οργή όχι μόνον των Παλαιστίνιων, αλλά και όλων των μουσουλμάνων, δεδομένου ότι στην Ιερουσαλήμ βρίσκεται ο τρίτος ιερός τόπος του Ισλάμ, μετά τη Μέκκα και τη Μεδίνα.¹⁰

Οι Πρόσφυγες

Πρόκειται για τους Παλαιστίνιους που εγκατέλειψαν με τη θέλησή τους ή με τη βία τις εστίες τους στους πολέμους του 1948 και 1967 και για τους απογόνους τους. Υπολογίζονται σε περίπου 4 εκατομμύρια, που ζουν σε στρατόπεδα στη Δυτική Όχθη, τη Γάζα και τις γειτονικές χώρες υποδοχής (Ιορδανία, Λίβανο και Συρία)¹¹. Ο ΟΗΕ με το ψήφισμα 194 της ΓΣ¹² έχει αναγνωρίσει το δικαίωμα επιστροφής τους ή τουλάχιστον κάποιας αποζημίωσης από τους Ισραηλινούς(Ηρακλείδης 1991).

Τον Δεκέμβριο του 1949 δημιουργείται η υπηρεσία αρωγής και έργων του ΟΗΕ για τους Παλαιστίνιους πρόσφυγες στην εγγύς ανατολή (UNRWA) η οποία είναι ο

¹⁰ Η απαγόρευση του Άρθρου 2 (4) του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών έχει ως συνέπεια το ανεπίτρεπτο των εδαφικών μεταβολών ως αποτέλεσμα της χρήσης βίας και της επίλυσης των εδαφικών διαφορών μέσω της χρήσης βίας. Κατά συνέπεια, είναι παράνομη η προσάρτηση εδάφους και η δημιουργία κράτους ως αποτέλεσμα της χρήσης βίας, οι οποίες εμπίπτουν στην υποχρέωση μη αναγνώρισης από τη διεθνή κοινότητα(Αντωνόπουλος and Μαγκλιβέρας 2011:733).

¹¹ Βλ. πίνακα (TOTAL REGISTERED REFUGEES PER COUNTRY AND AREA 2008)

¹² Βλ. υποσημείωση 2

κύριος πάροχος βασικών υπηρεσιών, παιδείας, υγείας, ανακούφισης και κοινωνικών υπηρεσιών σε πάνω από 3,6 εκατομμύρια εγγεγραμμένους Παλαιστίνιους πρόσφυγες στις πέντε επιχειρησιακές ζώνες της οργάνωσης: Ιορδανία, Λίβανο, Αραβική Δημοκρατία της Συρίας, Δυτική Όχθη και Λωρίδα της Γάζας (UNRWA - ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΡΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΓΓΥΣ ΑΝΑΤΟΛΗ n.d.).

Μελετώντας την Αραβοϊσραηλινή αντιπαράθεση, ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στην ψυχολογική της διάσταση και για τους δύο εμπλεκόμενους λαούς. Οι συγκρούσεις και οι πολύχρονες ένοπλες διαμάχες είναι φυσικό να οδηγούν σε ιδιαίτερα άσχημα στερεότυπα για τον αντίπαλο. Ο αντίπαλος σε μια διένεξη που είναι βίαιη, δαιμονοποιείται, θεωρείται πανούργος, χωρίς κανένα ηθικό φραγμό.

Αυτή η στρέβλωση της πραγματικότητας, οδηγεί σε ανάλογη επιθετική συμπεριφορά που βέβαια ανταποδίδεται με το ίδιο νόμισμα από το άλλο μέρος στη διένεξη. Έτσι, μια λανθασμένη ιδέα μπορεί να βγει αληθινή. Πολλές από τις σοβαρότερες διαμάχες, όπως το Μεσανατολικό θα είχαν κάποτε βρει τη λύση τους εάν έλειπαν τέτοιου είδους αντιλήψεις για τον αντίπαλο, που όμως είναι αναπόφευκτες, αφού κατά μία έννοια χρησιμοποιούνται και για να ενισχύουν την αίσθηση ενότητας ενός λαού ενάντια στον κακόβουλο αντίπαλο(Ηρακλείδης 1991).

Αξιοσημείωτο είναι ότι στη σύγκρουση Ισραηλινών-Παλαιστινίων, υπάρχον ορισμένες χαρακτηριστικές αντιλήψεις που αν και δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα αποτέλεσαν άξονες πολιτικής αλλά και επίσημες θέσεις και για τα δύο μέρη. Από πλευράς ισραηλινών για παράδειγμα υπάρχει η αντίληψη ότι οι «Άραβες της Παλαιστίνης» δεν αποτελούν εθνότητα και θα έπρεπε να αντιμετωπιστούν ως ιθαγενείς που θα υποκύψουν μπροστά στο σιωνιστικό κίνημα.

Επίσης, ότι οι Παλαιστίνιοι ουσιαστικά δεν υφίστανται είναι απλώς Άραβες και κράτος τους είναι κυρίως η Ιορδανία, ή ότι η ΟΑΠ αποτελεί τρομοκρατική οργάνωση που επιζητεί την ολοσχερή καταστροφή του Ισραήλ. Από πλευράς Παλαιστινίων και Αράβων επικρατεί η αντίληψη πως: Οι Ισραηλινοί είναι σιωνιστές ιμπεριαλιστές στους οποίους δεν μπορεί να έχει κανείς εμπιστοσύνη, επομένως η μόνη λύση είναι ο ένοπλος

αγώνας, και επίσης, οι Ισραηλινοί δεν αποτελούν έθνος, δεν έχουν εθνική ταυτότητα, αλλά είναι απλώς μια θρησκευτική κοινότητα(Ηρακλείδης 1991).

Τα στοιχεία αυτά, δημιουργούν επιπλέον χάσμα ανάμεσα στις δύο πλευρές, και κάνουν ακόμα πιο δύσκολο το δρόμο προς επίτευξη ειρηνικής επίλυσης των προβλημάτων τους. Παράλληλα, συμβάλλουν στη βαρβαρότητα που χαρακτηρίζει τη μεταξύ τους αντιπαράθεση.

Οι εποικισμοί

Οι εποικισμοί είναι παράνομες ισραηλινές κοινότητες, οι οποίες έχουν εγκαθιδρυθεί σε παλαιστινιακό και συριακό έδαφος που κατέχει το Ισραήλ από τον αραβο-ισραηλινό πόλεμο του 1967. Υπάρχουν 247 εποικισμοί στο Κατεχόμενο Παλαιστινιακό Έδαφος. Από αυτούς, οι 98 είναι τα επονομαζόμενα «προκεχωρημένα φυλάκια», δηλαδή μικρότεροι εποικισμοί που δεν έχουν ακόμα λάβει επίσημη κυβερνητική έγκριση αλλά συχνά έχουν κυβερνητική στήριξη. Περίπου 600.000 Ισραηλινοί έποικοι διαμένουν στους παράνομους εποικισμούς στο Κατεχόμενο Παλαιστινιακό Έδαφος (Statistics on Settlements and Settler Population n.d.).

Οι εποικισμοί είναι παράνομοι κατά το διεθνές δίκαιο. Παραβιάζουν το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο (Τέταρτη Σύμβαση της Γενεύης και Κανονισμοί της Χάγης), στην οποία το Ισραήλ είναι συμβαλλόμενο κράτος¹³. Σύμφωνα με το Άρθρο 49 της Σύμβασης: «Η κατέχουσα Δύναμη δεν θα δύναται να εξορίσει ή να μεταφέρει μέρος του ιδικού της άμαχου πληθυσμού εις το κατεχόμενο υπ' αυτής έδαφος»¹⁴. Περαιτέρω, όπως έχει επισημανθεί επίσης από τον Ειδικό Εισηγητή του ΟΗΕ για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα παλαιστινιακά εδάφη που βρίσκονται υπό κατοχή από το 1967: «Οι κανονισμοί της Χάγης απαγορεύουν στην κατέχουσα Δύναμη να προβαίνει σε μόνιμες αλλαγές στην κατεχόμενη περιοχή, εκτός αν δικαιολογούνται από στρατιωτικές ανάγκες με την στενότερη έννοια του όρου ή εάν γίνονται προς όφελος

¹³ Το Ισραήλ έχει επικυρώσει την Τέταρτη Σύμβαση της Γενεύης από τις 6 Ιουλίου 1951.

¹⁴ Τέταρτη Σύμβαση της Γενεύης, Άρθρο 49, παράγραφος 6 (N 3481/1955 (ΦΕΚ Α'3/ 5.1.1956)

του τοπικού πληθυσμού».¹⁵ Η κατασκευή εποίκισμών, δρόμων και σχετικών υποδομών από το Ισραήλ για Ισραηλινούς πολίτες στη Δυτική Όχθη και τα Υψίπεδα του Γκολάν (και παλιότερα και στη Λωρίδα της Γάζας) δεν πληροί τα δύο αυτά κριτήρια εξαίρεσης.¹⁶

Όπως επίσης παραβιάζουν και το διεθνές ποινικό δίκαιο (Καταστατικό της Ρώμης), το Καταστατικό της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (ΔΠΔ), έχει συμπεριλάβει στα εγκλήματα πολέμου την «μεταφορά, αμέσως ή εμμέσως, από την Κατέχουσα Δύναμη μέρους του δικού της άμαχου πληθυσμού στο έδαφος που καταλαμβάνει»¹⁷.

Η εφαρμογή της ισραηλινής πολιτικής εποίκισμού στα Κατεχόμενα Εδάφη παραβιάζει θεμελιώδεις προβλέψεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μεταξύ των οποίων το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση και την απαγόρευση των διακρίσεων. Η Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι «η συνεχιζόμενη οικοδόμηση και επέκταση εποίκισμών στο Κατεχόμενο Παλαιστινιακό Έδαφος, που έχει υπερδιπλασιαστεί, και η μεταφορά εποίκων του συμβαλλόμενου Κράτους σε αυτό το Έδαφος», καθώς και «η αναδρομική νομιμοποίηση προκεχωρημένων φυλακίων», μαζί με άλλες πράξεις, «υπονομεύουν την απόλαυση από τους Παλαιστίνιους, ενός ευρέος φάσματος δικαιωμάτων τους, εκ της Συμβάσεως, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση»(United Nations: International Covenant on Civil and Political Rights 1967).

Η πολιτική του εποίκισμού έχει επίσης περαιτέρω επιπτώσεις στα δικαιώματα και τις ζωές των Παλαιστινίων, καθώς σχετίζεται άμεσα με την παράνομη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Εκμεταλλευόμενο φυσικούς πόρους, το Ισραήλ, ως κατέχουσα δύναμη, διαπράττει μια σειρά από παραβιάσεις του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και του δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Άρθρο 55 των Κανονισμών της Χάγης, «το κατέχον Κράτος θα πρέπει να θεωρείται

¹⁵ (A/67/379 of 19 September 2012 n.d.)

¹⁶ (Duncombe-Moore 2004)

¹⁷ Καταστατικό της Ρώμης, Άρθρο 8(2)(b)(viii)

Βλ.(<http://www.Ministryofjustice.Gr/Site/LinkClick.aspx?Fileticket=44807ojhqGY%3D&tabid=132> n.d.)

μόνον ως διαχειριστής και επικαρπωτής των δημοσίων κτιρίων, ακινήτων, δασών και γεωργικών εκτάσεων που ανήκουν στο εχθρικό Κράτος, και βρίσκονται στην κατεχόμενη χώρα. Θα πρέπει να διασφαλίζει το κεφάλαιο αυτών των περιουσιών και να τις διαχειρίζεται σύμφωνα με τους νόμους επικαρπίας» (Treaties, States Parties, and Commentaries - Hague Convention (IV) on War on Land and Its Annexed Regulations, 1907 n.d.). Πόροι που δεν είναι ανανεώσιμοι αλλά πεπερασμένοι, όπως ορυκτά και υδρογονάνθρακες, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως «καρποί», αλλά θα πρέπει μάλλον να αντιμετωπίζονται ως ακίνητα περιουσιακά στοιχεία που προστατεύονται από το Άρθρο 55 των Κανονισμών της Χάγης (Pillage of the Dead Sea: Israel's Unlawful Exploitation of Natural Resources in the Occupied Palestinian Territory n.d.)

Το Ισραήλ εφαρμόζει μια συστηματική πολιτική κατεδαφίσεων παλαιστινιακών σπιτιών και υποδομών, όπως πηγάδια, δεξαμενές συλλογής βρόχινου νερού και άλλες σημαντικές κατασκευές, που έχει ως αποτέλεσμα τον αυξανόμενο εκτοπισμό ανθρώπων. Αυτή η πολιτική είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την πολιτική εποικισμού. Το Γραφείο για τον Συντονισμό Ανθρωπιστικών Υποθέσεων του ΟΗΕ (OCHA) ανέφερε το 2012 ότι πάνω από 60% των παλαιστινιακής ιδιοκτησίας κατασκευών που κατεδαφίστηκαν το προηγούμενο έτος βρισκόταν σε περιοχές που έχουν διατεθεί για εποικισμούς (OCHA_Demolitions-Diplacement.Pdf n.d.). Πέρα από τις κατεδαφίσεις, το Ισραήλ προβαίνει σε κατασχέσεις σπιτιών. Στις 15 Απριλίου 2015, το Ισραηλινό Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε ότι ο Νόμος για τις Περιουσίες των Απόντων μπορεί να εφαρμόζεται σε περιουσίες στην Ανατολική Ιερουσαλήμ που ανήκουν σε Παλαιστίνιους οι οποίοι ζουν στη Δυτική Όχθη. Με την απόφασή του αυτή περί της δυνατότητας εφαρμογής του νόμου στην Ανατολική Ιερουσαλήμ, το Δικαστήριο ενέκρινε όλες τις προηγούμενες απαλλοτριώσεις, δίνοντας έτσι το πράσινο φως για περαιτέρω απαλλοτριώσεις στο μέλλον (Israeli Supreme Court Upholds Continued Confiscation of Occupied East Jerusalem Properties - Adalah n.d.). Οι κατεδαφίσεις και οι κατασχέσεις σπιτιών συνδυάζονται με την αρπαγή γης. Στις 6 Φεβρουαρίου 2017, η ισραηλινή Κνεσέτ πέρασε νόμο που νομιμοποιεί αναδρομικά την κατάληψη ιδιωτικών παλαιστινιακών εκτάσεων στις οποίες έχουν ήδη εγκαθιδρυθεί εποικισμοί. Ο νόμος εμποδίζει τους Παλαιστίνιους ιδιοκτήτες να διεκδικήσουν τη γη τους εάν Ισραηλινοί έποικοι ζουν σε αυτήν «έως ότου υπάρξει διπλωματική λύση στο καθεστώς των

εδαφών», και παρά το γεγονός ότι η παρουσία των εποίκων είναι παράνομη κατά το διεθνές δίκαιο (Land Day 2017: Israel's Relentless Land Grab Continues n.d.).

Επιπλέον, μια ιδιαίτερος ανησυχητική πλευρά αυτής της κατάστασης είναι η εκμετάλλευση παιδικής εργασίας. Δεν υπάρχουν επίσημα στατιστικά στοιχεία, αλλά ισραηλινές και παλαιστινιακές αναπτυξιακές οργανώσεις και οργανώσεις για τα εργατικά δικαιώματα εκτιμούν ότι εκατοντάδες παιδιά δουλεύουν σε ισραηλινούς αγροτικούς εποικισμούς καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, ενώ ο αριθμός τους αυξάνεται τις περιόδους της συγκομιδής.

Τον Απρίλιο του 2015, το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Human Rights Watch) διαπίστωσε σε έκθεσή του ότι αγροκτήματα ισραηλινών εποικισμών στη Δυτική Όχθη χρησιμοποιούν ανήλικους Παλαιστίνιους ως εργάτες για την καλλιέργεια, συγκομιδή και συσκευασία αγροτικών προϊόντων, μεγάλο μέρος των οποίων προορίζεται για εξαγωγή. Τα αγροκτήματα πληρώνουν τα παιδιά με χαμηλά μεροκάματα και τα υποβάλουν σε επικίνδυνες συνθήκες εργασίας κατά παράβαση των διεθνών προτύπων. Η έκθεση τεκμηριώνει ότι παιδιά ηλικίας έως και μόλις 11 ετών εργάζονται σε αγροκτήματα εποικισμών συχνά υπό υψηλές θερμοκρασίες. Τα παιδιά μεταφέρουν βαριά φορτία, εκτίθενται σε επικίνδυνα παρασιτοκτόνα και ορισμένες φορές χρειάζεται να πληρώσουν τα ίδια για την ιατρική τους περίθαλψη που αφορά τραυματισμούς ή ασθένειες που έχουν σχέση με την εργασία τους. Τα παιδιά με τα οποία συνομίλησε η οργάνωση δήλωσαν ότι κατά καιρούς υπέφεραν από ναυτία και ζαλάδες. Κάποια είπαν ότι είχαν λιποθυμήσει καθώς δούλευαν το καλοκαίρι σε θερμοκρασίες που συχνά υπερβαίνουν τους 40 βαθμούς Κελσίου σε εξωτερικό χώρο, και είναι ακόμα υψηλότερες μέσα στα θερμοκήπια στα οποία δουλεύουν πολλά παιδιά. Άλλα παιδιά είπαν ότι είχαν κατά καιρούς υποφέρει από εμετούς, αναπνευστικά προβλήματα, πρήξιμο στα μάτια και εξανθήματα αφότου είχαν ψεκάσει ή είχαν εκτεθεί σε παρασιτοκτόνα, ακόμα και σε κλειστούς χώρους. Κάποια παραπονέθηκαν για

πόνους στην πλάτη όταν μεταφέρουν βαριά κιβώτια γεμάτα προϊόντα ή δοχεία με παρασιτοκτόνα (Avenue, York, and t 1.212.290.4700 2015).¹⁸

Η ΟΑΠ 1964 -1974 και ο Γιασέρ Αραφάτ

Ο Γιασέρ Αραφάτ υπήρξε ένας από τους πιο σημαντικούς υπερασπιστές του Παλαιστινιακού λαού και στάθηκε δίπλα τους με κάθε δυνατό τρόπο. Μετά το 1947 ο Γιασέρ Αραφάτ γίνεται ένας οργανωμένος εθνικιστής που υπερασπίζεται και μάχεται για τα δικαιώματα και την ελευθερία των παλαιστινίων (Balencie et al. 2003).

Ο Αραφάτ οργανώνεται και μεταφέρει όπλα με παράνομο τρόπο στην Παλαιστίνη προετοιμάζοντας τη μάχη για την απελευθέρωση έπειτα από τις συνεχείς μετακινήσεις εβραίων (λόγω των διωγμών από τον Χίτλερ) στα παλαιστινιακά εδάφη. Με το ψήφισμα 181 της ΓΣ/ΟΗΕ(1947)¹⁹ για διχοτόμηση της Παλαιστίνης ο πόλεμος ήταν αναπόφευκτος.

Ο Αραφάτ μαζί με άλλους συντρόφους του προσπαθεί να περάσει από την Αίγυπτο στην Παλαιστίνη αλλά εμποδίζεται τελικά από τους ίδιους τους Άραβες. Το 1956 ο Αραφάτ συμμετέχει στην μάχη στη διώρυγα του Σουέζ και αποκτά στρατιωτική πείρα. Αργότερα στο Κουβέιτ ενώνεται με μια ομάδα παλαιστινίων και μαζί τους ιδρύει την Αλ Φατάχ η οποία χρηματοδοτείται από οικονομικά ισχυρές χώρες της περιοχής του κόλπου. Η ομάδα αυτή οργανώνεται και δρα στα κατεχόμενα.

Το 1964 η ομάδα αυτή μετατρέπεται σε ισχυρό κομμάτι της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (ΟΑΠ) και η δράση της χαρακτηρίζεται από πολλές επιθέσεις, σαμποτάζ και αεροπειρατείες. Η Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης αποτελεί μια οργάνωση που είχε ως στόχο τη δημιουργία του Ανεξάρτητου Κράτους της Παλαιστίνης. Η ΟΑΠ ή PLO με το ψήφισμα 3237 της

¹⁸ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. (Report-Palestine-2017_spreads.Pdf n.d.) Διαθέσιμο στο https://www.actionaid.gr/media/1762048/Report-Palestine-2017_spreads.pdf

¹⁹ Βλ. υποσημείωση 1

ΓΣ/ΟΗΕ(1974) αναγνωρίζεται ως ο μοναδικός εκπρόσωπος του παλαιστινιακού λαού και αποκτά καθεστώς παρατηρητή στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ²⁰ (Αντωνόπουλος and Μαγκλιβέρας 2011).

Η ταλαιπωρία, η αγωνία και η τραγωδία ενός αδικημένου λαού αλλά και η ανάγκη ταυτόχρονα για αντίσταση και ελευθερία αποτέλεσαν τους κυριότερους μοχλούς στη γέννηση της ΟΑΠ. Η Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης χαρακτηρίζεται ως ένα εθνικό και απελευθερωτικό κίνημα, το οποίο μπορούσε να εγγυηθεί την υπεράσπιση εκατομμυρίων Παλαιστινίων που ζούσαν στην Παλαιστίνη πριν τη δημιουργία του κράτους του Ισραήλ. Η ΟΑΠ ιδρύθηκε από τον Γιασέρ Αραφάτ με σκοπό να φέρει κοντά πολλές αντιστασιακές παλαιστινιακές οργανώσεις και να τις ενώσει για να δώσουν μάχη για τη δημιουργία του δημοκρατικού παλαιστινιακού κράτους.

Η ΟΑΠ όμως περιείχε διαφορετικές ομάδες οι οποίες δρούσαν χωρίς κοινούς στόχους και κυρίως δρούσαν με διαφορετικές πρακτικές. Μερικές από τις ομάδες αυτές ήταν η Φατάχ η οποία ιδρύεται το 1965 και εξαπολύει τις πρώτες αντάρτικες ομάδες κατά του Ισραήλ, το δημοκρατικό μέτωπο για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης (DFLP), το λαϊκό μέτωπο (PFLP). Το 1968 ένα χρόνο μετά την κατάληψη της Δυτικής

²⁰ Ψήφισμα 3237 (XXIX) ΓΣ ΟΗΕ (1974)(A/RES/3237 : UN Documents : Security Council Report n.d.)

Η Γενική Συνέλευση,

Έχοντας εξετάσει το ζήτημα της Παλαιστίνης,

Λαμβάνοντας υπόψη την καθολικότητα των Ηνωμένων Εθνών που ορίζεται στο Χάρτη,

Υπενθυμίζοντας το ψήφισμα 3102 (XXVIII) της 12ης Δεκεμβρίου 1973,

Λαμβάνοντας υπόψη τα ψηφίσματα του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου 1835 (LVI) της 14ης Μαΐου 1974 και του 1840 (LVI) της 15ης Μαΐου 1974,

Σημειώνοντας ότι η Διπλωματική Διάσκεψη για την Επαναβεβαίωση και Ανάπτυξη του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου που Εφαρμόζεται στις Ένοπλες Συγκρούσεις, η Παγκόσμια Διάσκεψη για τον Πληθυσμό και η Παγκόσμια Διάσκεψη για τα Τρόφιμα έχουν καλέσει την Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης να συμμετάσχει στις αντίστοιχες διαβουλεύσεις,

Σημειώνοντας επίσης ότι η Τρίτη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας κάλεσε τον Οργανισμό Απελευθέρωσης της Παλαιστίνης να συμμετάσχει στις διαβουλεύσεις του ως παρατηρητής,

1. Καλεί την Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης να συμμετέχει στις συνεδριάσεις και στο έργο της Γενικής Συνέλευσης υπό την ιδιότητα του παρατηρητή ·

2. Καλεί την Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης να συμμετάσχει στις συνόδους και στο έργο όλων των διεθνών διασκέψεων που συγκαλούνται υπό την αιγίδα της Γενικής Συνέλευσης υπό την ιδιότητα του παρατηρητή ·

3. Θεωρεί ότι ο Οργανισμός Απελευθέρωσης της Παλαιστίνης δικαιούται να συμμετέχει ως παρατηρητής στις συνόδους και στο έργο όλων των διεθνών διασκέψεων που συγκαλούνται υπό την αιγίδα άλλων οργάνων των Ηνωμένων Εθνών ·

4. Ζητεί από τον Γενικό Γραμματέα να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την εφαρμογή του παρόντος ψηφίσματος.

όχθης , της Λωρίδας της Γάζας και της χερσονήσου του Σινά , οι παλαιστίνιοι της Φατάχ δίνουν τον πρώτο μεγάλο αγώνα ενάντια στο ισραηλινούς στο Καραμέχ της Ιορδανίας. Μετά την υποχώρηση των ισραηλινών ο Αραφάτ γίνεται ισχυρός και εντάσσει τη Φατάχ στην ΟΑΠ. Η ΟΑΠ ταυτόχρονα είχε σχέσεις και με τρομοκρατικές ομάδες (Μαύρος Σεπτέμβρης της Φατάχ).

Οι συμπλοκές στο εσωτερικό της ΟΑΠ έκαναν σύντομα την εμφάνισή τους με τις ομάδες αυτές να διαχωρίζονται στους μετριοπαθείς και στους ριζοσπάστες. Οι μετριοπαθείς ήταν υπέρ των διαπραγματεύσεων με το κράτος του Ισραήλ ώστε να βρεθεί λύση για το παλαιστινιακό ζήτημα, ενώ οι ριζοσπάστες επιθυμούσαν πιο βίαιες πρακτικές με στόχο την ισοπέδωση και καταστροφή του Ισραήλ και την εδραίωση του Παλαιστινιακού Κράτους.

Το 1969 ο Γιασέρ Αραφάτ που ήταν ο ηγέτης της Φατάχ, η οποία αποτελούσε τη μεγαλύτερη παλαιστινιακή ομάδα, εκλέγεται αρχηγός της ΟΑΠ. Η ΟΑΠ ξεκινά τότε μια σειρά τρομοκρατικών επιθέσεων ενάντια στο κράτος του Ισραήλ. Το έτος 1970 η ΟΑΠ συγκρούστηκε με την κυβέρνηση της Ιορδανίας και το βασιλιά Χουσεΐν και ο Αραφάτ με την οργάνωσή του απομακρύνθηκαν και έφυγαν στο Λίβανο όπου και εγκαταστάθηκαν. Οι αντάρτες της ΟΑΠ (Μαύρος Σεπτέμβρης) εκδιώχθηκαν από την Ιορδανία όταν ο στρατός της χώρας επιτέθηκε εναντίον τους με αεροπειρατείες(Σακκάς 2002).

Το 1973 έντεκα Ισραηλινοί αθλητές και συνοδοί πέφτουν νεκροί στο Ολυμπιακό Χωριό και στο αεροδρόμιο του Μονάχου, από την εισβολή Παλαιστίνιων τρομοκρατών του «Μαύρη Σεπτέμβρη»(Σαν σήμερα ο «Μαύρος Σεπτέμβρης» αιματοκύλησε το Ολυμπιακό Χωριό στο Μόναχο n.d.). Ύστερα από την τρομοκρατική αυτή επίθεση ο Αραφάτ γίνεται στόχος της Μοσάντ²¹. Με την έναρξη όμως του πολέμου του Γιομ Κιπούρ όπου ο Ανουάρ Σαντάτ ηγέτης της Αιγύπτου επιτίθεται στο

²¹ Η Μοσάντ , επισήμως Ινστιτούτο Πληροφοριών και Ειδικών Αποστολών , είναι η κύρια οργάνωση συγκέντρωσης και ανάλυσης πληροφοριών του Ισραήλ. Επίσης έχει παραστρατιωτικές (συμπεριλαμβανομένων και πολιτικών δολοφονιών) και αντιτρομοκρατικές αρμοδιότητες.

Ισραήλ, ο Αραφάτ θα σωθεί και από καταζητούμενος θα μετατραπεί σε ήρωας ηγέτης του λαού των παλαιστινίων(Σακκάς 2002).

Με τη φράση: «Κρατώ στο ένα χέρι κλάδο ελιάς και στο άλλο το όπλο του απελευθερωτικού αγώνα. Μην αφήσετε να πέσει από το χέρι μου το κλαδί ελιάς», ο Αραφάτ έκλεισε την ομιλία του ενώπιον της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, κατά τη διάρκεια της πρώτης ιστορικής εμφάνισής του εκεί στις 13 Νοεμβρίου 1974, που αποτέλεσε, ουσιαστικά, και την επίσημη διεθνή αναγνώριση της ΟΑΠ ως εκπρόσωπο του παλαιστινιακού λαού (A/PV.2282 and Corr.1 of 13 November 1974 n.d.).

Ο πόλεμος των έξι ημερών το 1967

Ο πόλεμος των έξι ημερών γνωστός και ως Αραβοϊσραηλινός πόλεμος του 1967 ξεκίνησε ανάμεσα στο Ισραήλ και στους Άραβες, την Αίγυπτο, την Ιορδανία και την Συρία(Don Peretz 1993).

Η Αίγυπτος έδιωξε τις αποστολές του ΟΗΕ από τη χερσόνησο του Σινά που βρίσκονταν εκεί για να διατηρούν μια ειρηνευτική ζώνη, ενώ παλαιστίνιοι μαχητές πραγματοποιούσαν επιθέσεις στο έδαφος του Ισραήλ. Ύστερα από τις απειλές του Ισραήλ εναντίον της Συρίας, η Αίγυπτος συγκέντρωσε χιλιάδες στρατιώτες και τεθωρακισμένα στα σύνορα αποκλείοντας την είσοδο των ισραηλινών πλοίων δίνοντας έτσι το στίγμα του για υπεράσπιση των αραβικών λαών απέναντι στις δυνάμεις του Ισραήλ. Το κλίμα βάρυνε μετά από αυτή την απόφαση του Νάσερ.

Η κίνηση αυτή της Αιγύπτου αποτελούσε μια ηχηρή ενωμένη αραβική απάντηση στο κράτος του Ισραήλ. Τον Ιούνιο του 1967 το Ισραήλ απαντά αιφνιδιαστικά με αεροπορικούς βομβαρδισμούς ενάντια στις δυνάμεις της Αιγύπτου εισβάλλοντας βίαια. Η υπεροχή των ισραηλινών ήταν ξεκάθαρη από αέρος καταστρέφοντας τα αιγυπτιακά αεροσκάφη με χιλιάδες απώλειες.

Στην αντεπίθεση βρέθηκε η Ιορδανία η οποία επιτέθηκε στην Ιερουσαλήμ αλλά και εκεί η ισραηλινή απάντηση ήταν άμεση. Το σύμφωνο που υπεγράφη ανάμεσα στην Αίγυπτο και στην Ιορδανία αναστάτωσε τους ισραηλινούς. Η κίνηση αυτή σήμαινε μια οργανωμένη επίθεση κατά του Ισραήλ που θα χώριζε τη χώρα στα δύο. Στον πόλεμο

προστέθηκαν και οι ΗΠΑ , το Ιράκ και η Σοβιετική Ένωση. Το Ισραήλ θορυβήθηκε από αυτή την αραβική συμμαχία και αποφάσισε να χτυπήσει το πιο ισχυρό μέλος της συμμαχίας αυτής , την Αίγυπτο(Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών n.d.).

Οι παλαιστίνιοι βρέθηκαν αντιμέτωποι με τις δυνάμεις του ισραηλινού κράτους με τραγικό απολογισμό στη Λωρίδα της Γάζας, στη Δυτική όχθη και στη χερσόνησο του Σινά. Οι ισραηλινοί σημείωσαν μεγάλο θρίαμβο καταστρέφοντας ουσιαστικά την αεροπορία της Αιγύπτου. Παράλληλα προκάλεσε ανεπανόρθωτη καταστροφή και στην αεροπορία και των άλλων συμμάχων του αραβικού συνδέσμου. Η κυριαρχία του Ισραήλ από τον αέρα οδήγησε στην γρήγορη και καθοριστική επικράτηση των ισραηλινών στον πόλεμο αυτό.

Οι ισραηλινές δυνάμεις από την ξηρά ήταν επίσης ισχυρές εξαπολύοντας βίαιες επιθέσεις προς τον παλαιστινιακό λαό και συγκεκριμένα στην περιοχή της Λωρίδας της Γάζας. Οι αιγυπτιακές δυνάμεις περικυκλώθηκαν από τα τεθωρακισμένα του στρατηγού Αριέλ Σαρόν . Οι Αιγύπτιοι σχεδίαζαν να υποχωρήσουν με ασφάλεια από περιοχή του Σινά ώστε να προστατευθεί το Κάιρο. Οι ισραηλινοί μετά από αυτή την υποχώρηση καταλαμβάνουν ξανά τη χερσόνησο του Σινά.

Ο Νάσερ στη συνέχεια έπεισε τον βασιλιά της Ιορδανίας Χουσεΐν ότι η νίκη θα ήταν με το μέρος του αραβικού συνδέσμου κι έτσι ενεπλάκη στον πόλεμο προκαλώντας την οργή των ισραηλινών που έδρασαν ακαριαία. Στις 7 Ιουνίου του 1967 το Ισραήλ κατάφερε να έχει υπό την κατοχή του τη Δυτική όχθη ενώ παράλληλα κατέκτησαν και την Αν. Ιερουσαλήμ και τη Συρία. Οι ανθρώπινες απώλειες ήταν τραγικές καθώς οι αριθμοί των νεκρών και των τραυματιών ήταν χιλιάδες. Οι Άραβες με 21.000 νεκρούς και 45.000 τραυματίες, ενώ αντίστοιχα οι Ισραηλινοί είχαν λιγότερες απώλειες με 680 νεκρούς και 2.600 τραυματίες(Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών n.d.).

Μεγάλος χαμένος από τον πόλεμο των έξι ημερών ήταν ο Νάσερ που δεν κατάφερε να υπερασπιστεί τα δικαιώματα και την ελευθερία των αράβων και ειδικά των παλαιστινίων. Το Ισραήλ βγήκε δυνατό από τον πόλεμο καθώς επέκτεινε τα σύνορά του με την κατάκτηση των νέων εδαφών των αραβικών χωρών. Εκμεταλλευόμενο τη θέση του το Ισραήλ αφού είχε στην κατοχή του μεγάλο αριθμό

εδαφών ισχυρίστηκε ότι μπορεί να διασφαλίσει την ασφάλεια και την ειρήνη στις περιοχές των αράβων.

Ο Νάσερ έβλεπε το όραμά του να καταρρέει και δεν έτρεφε πλέον καμία ελπίδα και φιλοδοξία για το μέλλον των αραβικών λαών και ιδιαίτερα των παλαιστινίων. Οι ισραηλινοί πολλαπλασίασαν τα εδάφη τους κατακτώντας συγκεκριμένα το Σινά, τη Λωρίδα της Γάζας, τη Δυτική όχθη και άλλες περιοχές του αραβικού κόσμου.

Ο πόλεμος του Γιομ Κιπούρ το 1973

Ο πόλεμος του Γιομ Κιπούρ ή αλλιώς Δ΄ Αραβοϊσραηλινός πόλεμος συνέβη το έτος 1973. Αυτός ο σημαντικός πόλεμος πραγματοποιήθηκε στις 6 έως τις 26 Οκτωβρίου του 1973 από τα αραβικά κράτη με την ηγεσία της Αιγύπτου και της Συρίας ενάντια στο κράτος του Ισραήλ. Ο συνασπισμός των αραβικών κρατών ξεκίνησε αιφνιδιαστικά από μια κοινή επίθεση της Αιγύπτου και της Συρίας την ημέρα της γιορτής των εβραίων. Οι δύο χώρες πέρασαν τα όρια κατάπαυσης του πυρός στο Σινά και στα υψώματα Γκολάν. Τα εδάφη αυτά είχαν ήδη κατακτηθεί από το κράτος του Ισραήλ κατά τον πόλεμο των έξι ημερών το 1967.

Οι συγκρούσεις ήταν τρομακτικές προκαλώντας έναν διεθνή προβληματισμό και τελικά μια διεθνή παρέμβαση. Η Αίγυπτος και η Συρία τις πρώτες μέρες είχαν σημαντικές νίκες όμως μετά ο πόλεμος έγειρε υπέρ του ισραηλινού κράτους. Η Συρία στη συνέχεια εκδιώχθηκε από τα υψώματα του Γκολάν, ενώ στο Σινά το Ισραήλ χτύπησε ανάμεσα στις αιγυπτιακές στρατιές, και διέσχισε τη διώρυγα του Σουέζ εμποδίζοντας και άλλες στρατιές των αιγυπτίων.

Στον πόλεμο συμμετέχουν εκτός από τη Συρία και την Αίγυπτο άλλες δέκα αραβικές χώρες. Στόχος του πολέμου αυτού ήταν η επανάκτηση των χαμένων εδαφών που είχαν χαθεί στον πόλεμο των έξι ημερών του 1967. Το κράτος του Ισραήλ κυριολεκτικά αιφνιδιάζεται και στις συγκρούσεις που ακολούθησαν χάνει πολλές μάχες. Στην αρχή της σύγκρουσης ο αραβικός κόσμος ένωσε δικαιωμένος ύστερα και από την συντριπτική ήττα τους στον πόλεμο των έξι ημερών.

Η διεθνής κοινότητα αιφνιδιάστηκε και αυτή καθώς ο πόλεμος οργανώθηκε κάτω από άκρα μυστικότητα. Ο πόλεμος αλλάζει όμως στις 10 Οκτωβρίου όταν ο ισραηλινός στρατός οργανώνεται καλύτερα. Οι δυνάμεις του Ισραήλ βρίσκονταν σε απόσταση αναπνοής από τη Δαμασκό. Και στον Νότο ανακόπτουν την πορεία των Αιγυπτίων και μπαίνουν στη διώρυγα του Σουέζ. Οι Αιγύπτιοι κατατροπώνονται και βρίσκονται σε δύσκολη θέση (Don Peretz 1993).

Οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση μπαίνουν σε έναν πόλεμο έμμεσα. Η Σοβιετική Ένωση προειδοποιεί με αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων στην περιοχή των συγκρούσεων, ενώ παράλληλα παρεμβαίνουν και οι ΗΠΑ. Η παγκόσμια διπλωματία επεμβαίνει καθώς οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες ελαττώνουν την εξαγωγή πετρελαίου στις χώρες της Δύσης που υποστήριζαν το κράτος του Ισραήλ προκαλώντας την πρώτη πετρελαϊκή κρίση (Ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ n.d.).

Στις 22 Οκτωβρίου του 1973 το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ δέχεται το ψήφισμα αμερικανών και σοβιετικών και εκδίδει την απόφαση 338/1973²². Η Συρία κάνει δεκτή τη κατάπαυση του πυρός και επιστρέφει στα σύνορα που είχε πριν την έναρξη του πολέμου με το Ισραήλ. Και η Αίγυπτος συμφωνεί με την κατάπαυση του πυρός και βγαίνει κερδισμένη καθώς παίρνει ξανά τον έλεγχο στις δύο όχθες της διώρυγας του Σουέζ και παράλληλα κερδίζει και μια λωρίδα γης στη δυτική όχθη της περιοχής του Σινά. Ο ΟΗΕ εγκαθιστά μια ειρηνευτική δύναμη μεταξύ των δύο εμπόλεμων πλευρών. Οι συνομιλίες συνεχίστηκαν ανάμεσα σε ισραηλινούς και αιγύπτιους (Ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ n.d.).

Οι συνέπειες για όλους τους εμπλεκόμενους είχαν ως εξής: Καταρχάς το Ισραήλ απέδειξε ξανά τη στρατιωτική ισχύ και υπεροχή του, αλλά αυτή τη φορά υπέστη

²² Απόφαση 338 του ΣΑ/ΟΗΕ (1973)

Το Συμβούλιο Ασφαλείας

1. Καλεί όλα τα μέρη της παρούσας σύγκρουσης να σταματήσουν τις εχθροπραξίες και να τερματίσουν κάθε στρατιωτική δραστηριότητα αμέσως, και όχι αργότερο από 12 ώρες μετά τη λήψη της παρούσας απόφασης,
2. Καλεί τα ενδιαφερόμενα μέρη να αρχίσουν αμέσως μετά την ανακωχή την εφαρμογή της απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας 242 (1967) σε όλα της τα μέρη,
3. Αποφασίζει, αμέσως και ταυτόχρονα με την ανακωχή, να αρχίσουν διαπραγματεύσεις μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών με στόχο την καθιέρωση μιας δίκαιης και διαρκούς ειρήνης στη Μέση Ανατολή.

σοβαρότατες απώλειες σε έμψυχο και άψυχο υλικό. Επίσης, καταδείχθηκε ότι, από μόνες τους, ούτε η στρατιωτική ισχύς ούτε η εδαφική επέκταση προσέφεραν απόλυτη ασφάλεια στο κράτος και στον πληθυσμό του: ήταν αναγκαίες, αλλά όχι επαρκείς προϋποθέσεις για την επιβίωση του Ισραήλ, το οποίο όφειλε πλέον να έρθει σε κάποιον πιο μόνιμο ειρηνικό διακανονισμό τουλάχιστον με ένα από τα γειτονικά του αραβικά κράτη. Η κατακόρυφη αύξηση της αμερικανικής αρωγής από τον Οκτώβριο του 1973 και στο εξής κατέστησε το Ισραήλ περισσότερο «ευάλωτο» στις αμερικανικές πιέσεις για ειρηνευτικές συνομιλίες με τους Άραβες και για μια μονιμότερη διευθέτηση των διαφορών. Επίσης, παρά την τελική ήττα τους, τόσο ο Σαντάτ όσο και ο Άσαντ κεφαλαιοποίησαν τις αρχικές τους επιτυχίες στον πόλεμο και εδραίωσαν την εξουσία τους: στις τοπικές κοινωνίες δεν κατέστη ευρέως γνωστό ότι η πλήρης συντριβή της Αιγύπτου και της Συρίας αποφεύχθηκε μόνο χάρη στην άσκηση οικονομικής πίεσης των αραβικών πετρελαιοπαραγωγών κρατών προς τη Δύση, καθώς και στη διπλωματική επέμβαση των ΗΠΑ.

Σε επίπεδο ανταγωνισμού υπερδυνάμεων, οι ΗΠΑ αύξησαν την επιρροή τους στην περιοχή, αφού αφενός συνέβαλαν στη διάσωση του Ισραήλ και αφετέρου απέδειξαν ότι εκείνες μπορούσαν και να πιέσουν το Τελ Αβίβ, ώστε να επιτευχθεί ανακωχή, αλλά και να ξεκινήσουν πιο ουσιαστικές ειρηνευτικές συνομιλίες. Αντίθετα, η Σοβιετική Ένωση, παρά την αύξηση της στρατιωτικής παρουσίας της στην Ανατολική Μεσόγειο και της πολιτικής επιρροής της στην περιοχή από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 και μετά, δεν κατάφερε ούτε να εμποδίσει την έκρηξη του πολέμου, ούτε να παρέμβει δυναμικά για να αποτρέψει την αραβική ήττα, ούτε να πιέσει το Ισραήλ να καθίσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Τέλος, η αποτελεσματική παρέμβαση των αραβικών πετρελαιοπαραγωγών κρατών με προεξάρχουσα τη Σαουδική Αραβία υπήρξε απαρχή μιας νέας ισορροπίας στις σχέσεις του αραβικού κόσμου (και γενικότερα των πετρελαιοπαραγωγών κρατών του Τρίτου Κόσμου) με τη Δύση (και την Ιαπωνία), προκάλεσε μείζονες παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις και ανακατατάξεις και έβαλε τέλος στην εποχή του φθηνού πετρελαίου και γενικότερα της φθηνής ενέργειας (Χουρχούλης n.d.).

Επιχείρηση Αστροπελέκι-Αεροπειρατεία στο Έντεμπε

Επιχείρηση ορόσημο για την ισραηλινή τακτική και απόδειξη της ισχυρής θέλησης για την προστασία των πολιτών της, ακόμα και εκτός των γεωγραφικών της συνόρων αποτέλεσε η στρατιωτική επιχείρηση επίλεκτων δυνάμεων του ισραηλινού στρατού για την απελευθέρωση των επιβατών ενός αεροσκάφους της Air France, που κρατούνταν όμηροι από παλαιστίνιους και γερμανούς τρομοκράτες στο αεροδρόμιο Έντεμπε της πρωτεύουσας της Ουγκάντας, Καμπάλα. Η επιχείρηση έλαβε χώρα το βράδυ της 3ης Ιουλίου και ολοκληρώθηκε τις πρώτες πρωινές ώρες της 4ης Ιουλίου 1976. Οι Ισραηλινοί της έδωσαν την κωδική ονομασία «Επιχείρηση Αστροπελέκι».

Όλα ξεκίνησαν πάνω από την Κόρινθο το πρωί της 27ης Ιουνίου 1976, όταν εκδηλώθηκε αεροπειρατεία σ' ένα Airbus A300 της Air France με 248 επιβάτες και 12μελές πλήρωμα. Οι αεροπειρατές ήταν τέσσερις, δύο Παλαιστίνιοι που ανήκαν στην οργάνωση «Λαϊκό Μέτωπο για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης» (PFLP) και δύο Γερμανοί της τρομοκρατικής οργάνωσης «Επαναστατικοί Πυρήνες» (Revolutionare Zellen).(Pavlidis 2019)

Το αεροπλάνο προερχόταν από το Τελ Αβίβ και είχε προορισμό το Παρίσι, με ενδιάμεσο σταθμό το αεροδρόμιο του Ελληνικού, από το οποίο επιβιβάστηκαν οι αεροπειρατές μαζί με άλλους επιβάτες. Ο επικεφαλής των αεροπειρατών Βίλφριντ Μπέζε ζήτησε την απελευθέρωση 40 Παλαιστινίων και 12 άλλων ατόμων, που κρατούνταν σε φυλακές της Κένυας, της Ελβετίας, της Γαλλίας και της Γερμανίας, προκειμένου να αφήσει ελεύθερους τους ομήρους.

Το αεροπλάνο άλλαξε πορεία και προσγειώθηκε στη Βεγγάζη της Λιβύης, όπου παρέμεινε για επτά ώρες. Αφού ανεφοδιάστηκε, κατευθύνθηκε στην Καμπάλα της Ουγκάντα, όπου κυβερνούσε ο θηριώδης Ίντι Αμίν Νταντά, ο οποίος δήλωνε φίλος των Παλαιστινίων.

Η κυβέρνηση του Ισραήλ αρνήθηκε να διαπραγματευτεί με τους αεροπειρατές και αποφάσισε να πραγματοποιήσει στρατιωτική επιχείρηση για τη διάσωση των ομήρων. Η περιώνυμη «Μοσάντ»²³ ανέλαβε αμέσως δράση για τη συλλογή των απαραίτητων πληροφοριών, προκειμένου να έχει επιτυχή έκβαση η επιχείρηση.

Το απόγευμα της 3ης Ιουλίου, τέσσερα C-130 της ισραηλινής πολεμικής αεροπορίας με 100 κομάντος κατευθύνθηκαν με σιγή ασυρμάτου προς το αεροδρόμιο του Έντεμπε, όπου έφθασαν λίγες ώρες αργότερα. Ένα άλλο αεροπλάνο με ιατρικό υλικό προσγειώθηκε στο αεροδρόμιο «Κενυάτα» του Ναϊρόμπι. Η βοήθεια της Κένυας, που ήταν «στα μαχαίρια» με το καθεστώς Αμίν, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην επιχείρηση.

Τα ισραηλινά μεταγωγικά προσγειώθηκαν με ανοιχτές τις μπουκαπόρτες μία ώρα πριν από τα μεσάνυχτα. Αμέσως ξεφόρτωσαν μία μαύρη Μερσεντές και ορισμένα πολιτικά αυτοκίνητα συνοδείας, παραπλανώντας τους ουγκαντέζους, που νόμισαν ότι μετέφεραν τον δικτάτορα και την ακολουθία του.

Αμέσως κατευθύνθηκαν στο παλιό κτίριο του αεροδρομίου, όπου οι αεροπειρατές, που εν τω μεταξύ είχαν γίνει έξι, κρατούσαν μόνο τους 103 ομήρους εβραϊκής καταγωγής, καθώς τους υπόλοιπους τους είχαν απελευθερώσει. Οι ισραηλινοί κομάντος φώναζαν στους ομήρους στα εβραϊκά και τα αγγλικά να καλυφθούν και άρχισαν αμέσως την ανταλλαγή πυροβολισμών με τους αεροπειρατές, που είχαν τη βοήθεια της φρουράς του αεροδρομίου. Σε μισή ώρα όλα είχαν τελειώσει. Κατά την επιχείρηση σκοτώθηκαν και οι έξι αεροπειρατές, τρεις όμηροι και από ισραηλινής πλευράς ο αρχηγός των κομάντος συνταγματάρχης Γιονατάν Νετανιάχου, αδελφός του σημερινού πρωθυπουργού του Ισραήλ, Μπένιαμιν Νετανιάχου.

Μία κρίσιμη παράμετρος για την επιτυχία της «Επιχείρησης Αστροπελέκι» ήταν η κατασκευή των κτιρίων του αεροδρομίου από ισραηλινή εταιρεία, η οποία πρόθυμα έδωσε τα αρχιτεκτονικά σχέδια στους σχεδιαστές της στρατιωτικής επιχείρησης. Αυτοί

²³ Βλ. υποσημείωση 21

μέσα στις λίγες μέρες που είχαν στη διάθεσή τους κατασκεύασαν ένα ομοίωμα του αεροδρομίου, όπου εκπαιδεύτηκαν οι κομάντος.

Την επαύριον της επιχείρησης στο Έντεμπε, η κυβέρνηση της Ουγκάντας ζήτησε την έκτακτη συνεδρίαση του Συμβουλίου Ασφαλείας, προκειμένου να καταδικάσει την ισραηλινή επιδρομή. Το Συμβούλιο, υπό την πίεση των Αμερικανών, ουδέποτε εξέδωσε απόφαση.

Η επιτυχής κατάληξη της αεροπειρατείας θεωρήθηκε εθνικό επίτευγμα και επιβεβαίωση της ισχύος του Ισραήλ, σε μία περίοδο έντονης ριζοσπαστικοποίησης των Παλαιστινίων. Για τη «Μοσάντ», τη μυστική υπηρεσία του Ισραήλ, υπήρξε ορόσημο της δράσης της, μετά τη σύλληψη και απαγωγή του ναζιστή Άιχμαν το 1960 στην Αργεντινή, που επιβεβαίωσε τη φήμη και τις ικανότητές της (Επιχείρηση Έντεμπε n.d.).

Το Εθιμικό Δίκαιο έχει προ πολλού καθιερώσει την χρήση ένοπλης βίας από ένα κράτος για την προστασία των πολιτών της στο εξωτερικό. Αριθμός δημοσιολόγων, ανάμεσα τους και ο Bowett ο οποίος δήλωσε: «Το δικαίωμα ενός κράτους να παρέμβει με τη χρήση ή την απειλή βίας για την προστασία των πολιτών στην επικράτεια ενός άλλου κράτους, είναι γενικά αποδεκτό και από τα κείμενα των νομικών αλλά και από τις πρακτικές των κρατών» (Self Defense in International Law | D. W. Bowett n.d.). Ο Dunn ο οποίος δήλωσε: «Ενίοτε όταν αλλοδαποί τοποθετούνται σε μια κατάσταση εξαιρετικού κινδύνου, στην οποία οι διπλωματικές μέθοδοι δεν μπορούν να τους απελευθερώσουν και η διπλωματικά διαπραγμάτευση πιστεύεται ότι θα αποτύχει, τότε η ένοπλη παρέμβαση εύστοχα θα λάβει χώρα» (Dunn n.d.). Ο Jessup ο οποίος δήλωσε: «Το παραδοσιακό διεθνές δίκαιο έχει αναγνωρίσει το δικαίωμα ενός κράτους να εμπλέξει τις ένοπλες δυνάμεις του για την προστασία της ζωής και της ιδιοκτησίας των πολιτών της στο εξωτερικό σε περιπτώσεις που το κράτος διαμονής, λόγω επαναστατικών διαταραχών ή άλλων αιτιών, δεν είναι σε θέση ή δεν προτίθεται να τους περιορίσει και να παρέχει την προστασία που δικαιούνται» (Jessup 1948). Έχουν αναγνωρίσει αυτό το δικαίωμα της εξαναγκαστικής αυτοβοήθειας (Gordon n.d.).

Οι Συμφωνίες στο Καμπ Ντέιβιντ το 1978

Μετά από δώδεκα ημέρες μυστικών διαπραγματεύσεων μεταξύ του Ισραήλ και της Αιγύπτου στο Καμπ Ντέιβιντ τον Σεπτέμβριο του 1978, υπογράφηκαν δύο συμφωνίες στο Λευκό Οίκο. Η πρώτη ασχολήθηκε με το μέλλον του Σινά και την ειρήνη μεταξύ Ισραήλ και Αιγύπτου, η οποία θα ολοκληρωθεί μέσα σε τρεις μήνες. Η δεύτερη ήταν μια συμφωνία-πλαίσιο που καθιέρωσε ένα σχήμα για τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων για τη θέσπιση καθεστώτος αυτονομίας στη Δυτική Όχθη και τη Γάζα.(Camp David Accords n.d.)

Η συμφωνία Ισραήλ-Αιγύπτου ορίζει σαφώς τις μελλοντικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών, όλες τις πτυχές της απόσυρσης από το Σινά, τις στρατιωτικές ρυθμίσεις στη χερσόνησο, όπως η αποστρατιωτικοποίηση και οι περιορισμοί, καθώς και ο μηχανισμός εποπτείας. Η συμφωνία-πλαίσιο για το μέλλον της Ιουδαίας, της Σαμάρειας και της Γάζας ήταν λιγότερο σαφής και αργότερα ερμηνεύθηκε διαφορετικά από το Ισραήλ, την Αίγυπτο και τις ΗΠΑ. Ο Πρόεδρος Κάρτερ ήταν μάρτυρας των συμφωνιών που υπέγραψαν ο Αιγύπτιος Πρόεδρος Σαντάτ και ο Ισραηλινός πρωθυπουργός Μπεγκίν.(Camp David Accords n.d.)

Η πρώτη συμφωνία ήταν και η πιο χρονοβόρα καθώς υπήρχαν πολλές λεπτομέρειες που θα έπρεπε να εξεταστούν διεξοδικά και τα πορίσματα θα έπρεπε να είναι συγκεκριμένα και σαφή και να οδηγήσουν στην συμφωνία ειρήνης μεταξύ της Αιγύπτου και του Ισραήλ. Η δεύτερη συμφωνία ήταν πιο ασαφής και απροσδιόριστη ώστε να έχει διαφορετικές ερμηνείες και για τις τρεις χώρες (Ισραήλ, ΗΠΑ, Αίγυπτο)(rizospastis.gr 2001).

Έπειτα από αυτές τις διαδικασίες η ειρήνη στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και ειδικότερα του παλαιστινιακού λαού φαινόταν να είναι ένα δύσκολο και δυσεπίλυτο έργο. Μετά από την ανακοίνωση των δύο μερών της συμφωνίας ο αραβικός κόσμος φάνηκε να είναι προβληματισμένος για το μέλλον του λαού του και των εδαφών του. Ειδικότερα για τους Παλαιστίνιους οι δύο συμφωνίες περιείχαν ένα θολό τοπίο όσον αφορά τη διευθέτηση των παλαιστινιακών αιτημάτων και ιδιαίτερα της παλαιστινιακής αυτονομίας(John C. Campbell 1989).

Η δημιουργία ενός ανεξάρτητου Παλαιστινιακού Κράτους αποτελούσε ένα μακρινό όνειρο μετά τη συμφωνία του Καμπ Ντέιβιντ, ενώ οργή προκάλεσε και η εγκατάλειψη των ιερών τόπων της Ιερουσαλήμ. Ο επικεφαλής της Οργάνωσης για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης Γιασέρ Αραφάτ πιστεύει ότι ο Αιγύπτιος πρόεδρος Ανουάρ Σαντάτ αντάλλαξε την Ιερουσαλήμ για την έρημο του Σινά και του επιτίθεται με οργή (rizospastis.gr 2001).

Ο Γιασέρ Αραφάτ απειλεί την Αμερική ότι η συμφωνία αυτή θα προκαλέσει δυσάρεστα αποτελέσματα στην περιοχή ακόμη και τρομοκρατικές επιθέσεις οι οποίες θα έχουν σοβαρές επιπτώσεις στα συμφέροντα των ΗΠΑ. Η Συμφωνία του 1978 Καμπ Ντέιβιντ έχει αρνητικές συνέπειες και για τη Σοβιετική Ένωση της οποίας ο ρόλος αποδυναμώνεται στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, ενώ αντίθετα η Αμερική αποκτά ισχυρή παρουσία με την Αίγυπτο και το Ισραήλ. Η συμφωνία προβλέπει ουσιαστικά την αποχώρηση του Ισραήλ από το Σινά την οποία κατείχε από τον πόλεμο του 1967.

Στην Δυτική Όχθη του Ιορδάνη δημιουργείται παλαιστινιακό γκέτο ελεγχόμενο από το κράτος του Ισραήλ, την Ιορδανία και την Αμερική. Στη συμφωνία περιέχεται η απομάκρυνση των δυνάμεων του Ισραήλ από την περιοχή της Γάζας και της δυτικής όχθης σε βάθος πενταετίας από την συμφωνία. Ο Παλαιστινιακός λαός αποκτά μόνο δικαιώματα τοπικής αυτοδιοίκησης και όχι τη δημιουργία αυτόνομου παλαιστινιακού κράτους.

Πρώτη Ιντιφάντα

Η Πρώτη Ιντιφάντα είναι ένας σημαντικός παράγοντας, που έσπρωξε με τις δυναμικές του προς την πορεία για τη Διάσκεψη της Μαδρίτης και τη Συμφωνία του Όσλο. Από το 1967 το κράτος του Ισραήλ βρέθηκε εκ των πραγμάτων στην θέση του κατακτητή αλλά και του αποικιοκράτη όσον αφορά την πολιτική του στα κατεχόμενα, αφού μια κοινωνία κυριαρχεί πάνω σε μια άλλη στην ίδια περιοχή. Με την πρώτη να έχει το πλήρες μονοπώλιο πολιτικής και στρατιωτικής ισχύος όπως και μια εξαιρετικά δυσανάλογη κυριότητα και χρήση των οικονομικών πηγών. Προσλαμβάνει την μορφή διαχωρισμού και διάκρισης, τόσο με νομική μορφή όσο και με άλλες κοινωνικές

μεθόδους, όπως με την μορφή ξέχωρων τόπων διαμονής και επίσης με την διάκριση στον οικονομικό-εργασιακό τομέα.

Οι λιγότερο επικερδείς και περιζήτητες δουλειές προορίζονται για τον ντόπιο πληθυσμό, οι ελεύθεροι επαγγελματίες αδυνατούσαν να λειτουργήσουν με ίσους όρους, την ίδια στιγμή που τα ημερομίσθια αντιστοιχούσαν στο ήμισυ των ισραηλινών ημερομισθίων. Από τη χρονιά που τα εδάφη της Δυτικής Όχθης και της Λωρίδας της Γάζας περιήλθαν σε ισραηλινό έλεγχο περίπου 3.6 εκατομμύρια ισραηλινοί είχαν πλήρη πολιτικό και στρατιωτικό έλεγχο σε μια περιοχή όπου διέμεναν, κατά την περίοδο της έναρξης της Ιντιφάντα 1.5 εκατομμύρια άραβες, χωρίς πολιτικά δικαιώματα και δικαίωμα αυτοδιάθεσης πέραν του επιπέδου της δημοτικής οργάνωσης. Παράλληλα, ένα σημαντικό κομμάτι της γης και των υδάτων δεν παρέμενε υπό τον έλεγχό τους(Efrat 1988).

Είναι κάτι περισσότερο από αυτονόητη η σημασία των δύο τελευταίων για μια σχεδόν εξολοκλήρου αγροτική κοινωνία, όπως αυτής των Παλαιστινίων των κατεχομένων εδαφών. Το πρώτο ξέσπασμα της Ιντιφάντα εντοπίζεται στην Λωρίδα της Γάζας, μια από τις πλέον πυκνοκατοικημένες περιοχές του πλανήτη αλλά και τόπος κατοικίας της συντριπτικής πλειοψηφίας των Παλαιστινίων προσφύγων ,από τον πόλεμο του 1948, στα κατεχόμενα εδάφη. Ο πληθυσμός τους κυμαινόταν στους 532.000, περίπου, ανθρώπους, σε σύνολο 1,5 εκατομμυρίων Παλαιστινίων στα κατεχόμενα(US Census Bureau n.d.).

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο στο τελευταίο ήταν κι ότι το ένα τρίτο του ανωτέρω πληθυσμού ήταν ανήλικοι κάτω των 15 ετών και ο μέσος όρος ηλικίας, στα προσφυγικά στρατόπεδα, ήταν τα 27 χρόνια(Pappé 2007).

Ο Δεκέμβρης του 1987 σηματοδότησε μια σειρά βίαιων επιθέσεων σε ισραηλινούς στρατιώτες, έποικους, αλλά και πολίτες όπως και το μποϊκοτάρισμα των ισραηλινών αγαθών. Οι εκρηκτικές αντικειμενικές, αντίξοες, συνθήκες της παλαιστινιακής πραγματικότητας σε συνδυασμό με μια ασυγκράτητη εξεγερτική ορμή για χειραφέτηση, υποπροϊόν το τελευταίο της απελπιστικής κοινωνικό-οικονομικής κατάστασης, και σε συνδυασμό με τον ανεξέλεγκτο παράγοντα της ηλικίας, οδήγησε σε μια εξέγερση που κράτησε αδιάλειπτα από το 1987 έως το 1993. Μια νέα γενιά

Παλαιστινίων που δεν γνώρισαν τίποτε άλλο παρά την ισραηλινή κατοχική στρατιωτική και πολιτική διοίκηση, απογοητευμένη από τις αποτυχίες των αραβικών κρατών να προσφέρουν λύση, εξίσου διαψευσμένη στις ελπίδες που είχαν εναποθέσει στην σχεδόν παγκοσμίως αναγνωρισμένη ηγεσία τους, την Ο.Α.Π, στράφηκε στη βίαιη διαμαρτυρία.

Παρόλο που ο ρόλος της Ο.Α.Π υπήρξε αρχικά υποβαθμισμένος, στο ξεκίνημα και στην πρωταρχική οργάνωση της Ιντιφάντα, μετέπειτα, η ηγεσία της διέγνωσε την σημασία της και έσπευσε να συνδράμει και να κατευθύνει τον παλαιστινιακό πληθυσμό. Η κεφαλαιώδης σημασία της Ιντιφάντα εντοπίζεται και στη σημασία που είχε αυτή η λαϊκή εξέγερση στη σταδιακή, αλλά στρατηγική, αλλαγή των μέσων που θα χρησιμοποιήσει η Ο.Α.Π, για την πολιτική, πλέον, λύση του παλαιστινιακού ζητήματος. Μόλις ένα χρόνο από το ξέσπασμα της Ιντιφάντα διεξάχθηκε το 19ο Παλαιστινιακό Εθνικό Συμβούλιο, η λεγόμενη και «Συνάντηση της Ιντιφάντα». Εκεί ο Γιάσσερ Αραφάτ προέβη σε μια συμβολική κίνηση και ανακήρυξε την ίδρυση του κράτους της Παλαιστίνης, με πρωτεύουσα την Ιερουσαλήμ. Το πλέον σημαντικό ήταν η ρητή αποδοχή των αποφάσεων 242 του ΣΑ/ΟΗΕ(1967) και 338 του ΣΑ/ΟΗΕ(1973)(Cohn-Sherbok and El Alami 2002).

Η Ο.Α.Π. καταυτόν τον τρόπο αναγνώρισε το κράτος του Ισραήλ, αν και βεβαίως απρόθυμα, αφού κάτι τέτοιο σήμαινε εκ των πραγμάτων την αποδοχή διαπραγματεύσεων και πιθανό παλαιστινιακό κράτος στο απομένον 22% της αραβικής ιστορικής Παλαιστίνης. Εξάλλου, το θέμα των χιλιάδων προσφύγων παρέμενε εκκρεμές, το βιοτικό επίπεδο των οποίων κατέπεσε ακόμη πιο χαμηλά μετά τον πόλεμο του Λιβάνου και την απαρχή της πρώτης Ιντιφάντα.

Η Πρώτη Ιντιφάντα ήταν το συσσωρευμένο αποτέλεσμα των κοινωνικό-οικονομικών συνθηκών στα κατεχόμενα από το 1967 παλαιστινιακά εδάφη και απετέλεσε μια αυθόρμητη μη-ένοπλη, στον γενικότερο χαρακτήρα της και σε αντιδιαστολή με την Ιντιφάντα του Αλ-Άκσα το 2000, λαϊκή εξέγερση ενάντια στην ισραηλινή κατοχή και στις επιβαλλόμενες συνθήκες ζωής. Η Ιντιφάντα αν και αρχικά απετέλεσε μια αυθόρμητη αντίδραση, εντούτοις «θεσμοποιήθηκε» αφού έλαβε έναν παλλαϊκό χαρακτήρα με τις επιτροπές που συστήθηκαν ανά πόλεις και χωριά(Chomsky 2002) .

Αυτή η τελευταία επισήμανση έχει την σημασία της, αφού μέσα από αυτές τις διεργασίες αναδύθηκε η μετέπειτα λεγόμενη και «νέα φρουρά» της Φατάχ(Shikaki 2009), που θα αναλάβει έναν πιο ενεργό ακόμη ρόλο στην δεύτερη Ιντιφάντα, πράγμα που θα εξετάσουμε σε άλλη υπό-ενότητα. Κύριο χαρακτηριστικό της Ιντιφάντα ήταν οι συνεχείς και διαρκείς απεργίες όπως και οι καθημερινές σχεδόν πορείες διαμαρτυρίας, οι οποίες ουκ ολίγες φορές τελείωναν με πολλά θύματα. Ένας απολογισμός από το ισραηλινό ίδρυμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων Μπετσελέμ κάνει λόγο για 1.162 Παλαιστινίους θύματα της ισραηλινής στρατιωτικής βίας, ανάμεσά τους 241 παιδιά, και για 160 ισραηλινούς νεκρούς, ανάμεσά τους 5 παιδιά, θύματα της παλαιστινιακής βίας(Fatalities in the First Intifada n.d.).

Πολλοί εκ των Παλαιστινίων, θύματα των βιαιοτήτων, ήταν θύματα άλλων Παλαιστινίων, η οποίοι τιμωρούσαν αμείλικτα οποιονδήποτε θεωρούσε ότι υπήρχε και η παραμικρή υποψία συνεργασίας με τις κατοχικές αρχές διοίκησης. Ένας μεγάλος αριθμός εξ αυτών δεν υπήρξαν συνεργάτες, πάρα ταύτα πλήρωσαν με τη ζωή τους, εν μέσω της δίνης μιας διάχυτης βίας που εξαπέλυσε η Ιντιφάντα. Τα θύματα παιδιά της εξέγερσης, τραγικά και ειρωνικά βοήθησαν με τις ζωές τους στο να προωθηθούν οι παλαιστινιακές θέσεις, να γίνουν φανερά τα αποτελέσματα της πολύχρονης κατοχής και της ένδειας στον ευρύτερο κόσμο, και να φέρουν προ διλημμάτων, ηθικών και πολιτικών, την ισραηλινή κοινωνία αλλά και ένα σημαντικό μέρος της ευρωπαϊκής εβραϊκής διασποράς. Οι σκληρές τηλεοπτικές εικόνες ξυλοδαρμών ανηλίκων βούλιαξαν απότομα την, έως τότε άριστα περιφρουρούμενη, ισραηλινή εικόνα και αφύπνισαν εξίσου άγρια ένα κομμάτι της ισραηλινής κοινωνίας που αγνά συνειδητοποιούσε τις συνέπειες της κατοχής για το ίδιο το Ισραήλ.²⁴

²⁴ Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφερθεί ότι η χρήση βίας του Ισραήλ ενάντια των Παλαιστινίων μπορεί να χαρακτηριστεί ως χρήση ένοπλης βίας στο εσωτερικό ενός κράτους για την καταστολή μιας εξέγερσης εναντίον της κυβέρνησης του κράτους. Έτσι με αυτόν τον τρόπο μπορεί να υποστηριχθεί ότι δεν υπάγεται στο Άρθρο 2 (4) του Χάρτη των Η.Ε που απαγορεύει την χρήση ένοπλης βίας στις διεθνείς σχέσεις. Αντίθετα όμως μπορεί να υποστηριχθεί, η χρήση βίας από ένα κράτος για να στερήσει έναν λαό από το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση, εφόσον ο

Η αντίσταση από σχεδόν ολόκληρο τον παλαιστινιακό πληθυσμό θεωρείται δικαιολογημένη λόγω της μακράς διάρκειας και ειδικότερα της σκληρότητας της ισραηλινής κατοχής, μια κατοχή που συμπεριέλαβε και εξακολουθεί να περιλαμβάνει μαζικές, σοβαρές και επίμονες παραβιάσεις του νόμου των εμπόλεμων, την κατοχή και τη συστηματική στέρηση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ίσως με σημαντικότερο το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης (Falk and Weston, *The Relevance of International Law to Palestinian Rights*.Pdf n.d.).

Οι ισραηλινές πρακτικές και πολιτικές δεν μπορούν να συμβιβαστούν με τους κανόνες και τα πρότυπα του διεθνούς δικαίου. Πράγματι, λόγω της σοβαρότητας και της σωρευτικής επίδρασής των πρακτικών αυτών, το πρότυπο της ισραηλινής παραβίασης φαίνεται να παραβιάζει ακόμη και τις αρχές της εγκληματικής λογοδοσίας που θεσπίστηκαν στη Νυρεμβέργη το 1945, για να δημιουργήσει ένα πλαίσιο δεσμευτικό για όλες τις κυβερνητικές ηγεσίες. Είναι προφανές ότι η ισραηλινή κυβέρνηση και οι επίδοξοι δικηγόροι που συμπορεύονται με το Ισραήλ διαφωνούν ενάντια σε τέτοιους ισχυρισμούς, συνήθως χρησιμοποιώντας αφηρημένες έννοιες και συχνά με αριστοτεχνική εφευρετικότητα. τα επιχειρήματά τους εμπίπτουν σε δύο κύριες ομάδες συζήτησης: Πρώτον αφενός, ότι το διεθνές δίκαιο του πολέμου όπως ενσωματώνεται στην ΣΓ4 δεν ισχύει για την παρουσία του Ισραήλ στη Δυτική Όχθη και τη Γάζα, διότι η παρουσία αυτή δεν θεωρείται ορθά ως περίπτωση εμπόλεμης κατοχής (αν και το Ισραήλ έχει μετατοπίσει το έδαφός του ως καθεστώς της κατοχής του, όταν ανακοίνωσε την πρόθεσή του να τηρήσουν εθελοντικά τα ανθρωπιστικά νομικά πρότυπα, στο μέτρο που τα πρότυπα αυτά, όπως εκφράζονται από τους κανονισμούς της Χάγης, αφορούν τα κατεχόμενα εδάφη) και, αφετέρου, ότι το Ισραήλ είναι εν πάση περιπτώσει εξουσιοδοτημένο να συνεχίσει τις σημερινές πολιτικές και πρακτικές στη Δυτική όχθη και τη Γάζα για λόγους «ασφάλειας», ερμηνευμένοι σύμφωνα με τις επιταγές της «στρατιωτικής αναγκαιότητας» (military necessity), οι οποίες με τη νομική

συγκεκριμένος λαός κατέχει αυτό το δικαίωμα, αποτελεί βία στις διεθνείς σχέσεις και συνεπώς εμπίπτει στην απαγόρευση (Αντωνόπουλος and Μαγκλιβέρας 2011).

παράδοση προσδίδουν σημαντική διακριτική ευχέρεια σε μια κατοχική κυρίαρχη κυβέρνηση (Falk and Weston, The Relevance of International Law to Palestinian Rights.Pdf n.d.).

Προσπάθεια ειρηνικής επίλυσης

Υπό το φως των νέων εξελίξεων, και όσο ο ρόλος της Ιντιφάντα βάραινε, στην ισραηλινή κοινωνία υπήρχε μια γενική δημόσια, και ειδικότερα στις αποφασίζουσες πολιτικές ελίτ στροφή για διαπραγμάτευση με τον παλαιστινιακό λαό. Το Εργατικό Κόμμα του Ισραήλ και ειδικότερα το Μαπάμ, που αναδύθηκε από τα σπλάχνα του πρώτου, άρχισαν να εξετάζουν σοβαρότερα τις δυνατότητες για ειρηνικό διακανονισμό, κάνοντας λόγο για διαπραγματεύσεις με τον παλαιστινιακό λαό το πρώτο , και με την Ο.Α.Π το δεύτερο(Hebron University Journal - Hebron University Journal for Research - Volume 2, Issue 1, 2005 - On the Road to Palestinian State: From Intifada To Madrid n.d.).

Οι νέες αναδυόμενες συνθήκες λήφθηκαν υπόψη από τις Η.Π.Α που διεμήνυσαν στην Ο.Α.Π πως εάν αποδεχτεί να αναγνωρίσει το κράτος του Ισραήλ θα γίνουν αποδεκτοί ως εκπρόσωποι του παλαιστινιακού λαού. Η ηγεσία της Ο.Α.Π έλαβε το μήνυμα και κινήθηκε προς αυτή την κατεύθυνση με μια σειρά από δημόσιες δηλώσεις στην Στοκχόλμη και στην Γενεύη από τον Γιάσσερ Αραφάτ. Σε αυτές τις δηλώσεις ο ηγέτης της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης αποδέχτηκε την εφαρμογή της απόφασης 242 του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. και απαρνήθηκε την τρομοκρατία ως νόμιμο εργαλείο άσκησης πολιτικής. Αυτά επέτρεψαν προπαρασκευαστικές απευθείας συνομιλίες με τις Η.Π.Α. Εντούτοις, οι νέες εξελίξεις μετά τον πόλεμο του Κόλπου και η στήριξη της Ο.Α.Π προς τον Σαντάμ Χουσέιν, παράλληλα με την άρνηση του Ισραήλ για οποιαδήποτε αναγνώριση και συνομιλία με την Ο.Α.Π., οδήγησε στη μη αυτόνομη συμμετοχή της τελευταίας στη Διάσκεψη της Μαδρίτης. Στο τελευταίο συνέβαλε και μια αποτυχημένη απόπειρα προσεδάφησης παλαιστινιακής ομάδας κομάντο στις ισραηλινές ακτές, που οδήγησε στην διακοπή περαιτέρω διερευνητικών συνομιλιών των Η.Π.Α με την Ο.Α.Π.

Πάρα ταύτα υπήρξε μια συνεχής επικοινωνία της από κοινού παλαιστινιακής αντιπροσωπείας με την ηγεσία της Ο.Α.Π στην Τυνησία κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης που θα λάμβανε χώρα. Στην ίδια κατεύθυνση ο πρόεδρος των Η.Π.Α, Τζωρτζ Μπους ο πρεσβύτερος, άρχισε μια σειρά προπαρασκευαστικών συνομιλιών με την Σοβιετική Ένωση για μια διεθνή διάσκεψη προς έναν ολικό διακανονισμό της αραβοϊσραηλινής αντιπαράθεσης. Όχι μόνο του σημαντικότερου σκέλους της , του παλαιστινιακού, αλλά και εν γένει την εξομάλυνση και δημιουργία διμερών σχέσεων, πολιτικών και οικονομικών, μεταξύ των αραβικών χωρών και του Ισραήλ.

Οι Η.Π.Α είχαν να αντιμετωπίσουν τους αραβικούς δισταγμούς για τη Διάσκεψη, κυρίως της Συρίας, σχετικά με τη μορφή των διαπραγματεύσεων που θα λάμβαναν χώρα, όπως επίσης, και το σημαντικότερο για την τελευταία, εάν θα συμπεριλαμβανόταν στην διαπραγματευτική ατζέντα και το θέμα των Υψιπέδων του Γκολάν. Τα τελευταία είχαν προσαρτηθεί επίσημα στο κράτος του Ισραήλ το 1982. Συγκεκριμένα, η Συρία διαφωνούσε με μια λογική διμερών διαπραγματεύσεων με το Ισραήλ, φοβούμενη πως οι διμερείς διαπραγματεύσεις του Ισραηλινού κράτους με οποιοδήποτε αραβικό κράτος, θα κατέληγαν σε αυξημένους συμβιβασμούς υπέρ του Ισραήλ λαμβανομένου υπόψη του γενικότερου συσχετισμού δυνάμεων στον οικονομικό, στρατιωτικό και πολιτικό τομέα.

Για αυτούς τους λόγους η Συρία συνηγορούσε υπέρ των πολυμερών διαπραγματεύσεων που θα άπτονταν των θεμελιωδών ζητημάτων της αραβοϊσραηλινής διαμάχης, έχοντας έτσι την ευκαιρία να παρουσιάσει ένα κοινό μέτωπο και ως εκ τούτου να έχει σημαντικότερα αποτελέσματα από τις διαπραγματεύσεις. Ένας άλλος λόγος για τον οποίο η Συρία αποδέχτηκε την αμερικάνο-σοβιετική πρόσκληση για τη Διάσκεψη της Μαδρίτης ήταν ότι οι αποφάσεις του Σ.Α. των Ηνωμένων Εθνών 242 και 338 αναφέρονταν ως οι βάσεις του όποιου πιθανού διακανονισμού.

Οι αποφάσεις αυτές, ακριβώς αποτελούσαν ένα πολύχρονο και πάγιο αίτημα της Συρίας. Επιπρόσθετα, ο Χαφίζ αλ-Άσαντ έχοντας διαγνώσει τη δυσχερή θέση της χώρας του έπειτα και από τις τελευταίες εξελίξεις, είχε απομείνει με ελαχιστότατες επιλογές: είτε θα συμμετείχε στην ειρηνευτική διαδικασία είτε θα απείχε, με τις όποιες, συνέπειες που θα συνεπαγόταν το τελευταίο. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, υπό την ενεργητική πολιτική του υπουργού εξωτερικών Τζέιμς Μπέικερ, διέβλεπαν στην τότε

ιστορική συγκυρία μια πολύ σημαντική ευκαιρία για την επιβολή μιας περιφερειακής τους ηγεμονίας(Papre 2007).

Η πολιτική των Η.Π.Α. προσπάθησε και πέτυχε μια όσμωση μεταξύ της πάγιας αραβικής θέσης, για πολυμερείς διαπραγματεύσεις, και αυτής του εβραϊκού κράτους για διμερείς διαπραγματεύσεις. Οι Η.Π.Α βεβαίωσαν τις αραβικές χώρες πως οι αποφάσεις 242 και 338 του Σ.Α των Ηνωμένων Εθνών θα αποτελέσουν τη διαπραγματευτική πυξίδα της Μαδρίτης. Εντούτοις παρέλειψαν να αναφερθούν ρητά στις επιστολές πρόσκλησης στα συμμετέχοντα μέρη ,στην αρχή της «γης έναντι ειρήνης» που δεσπόζει στην προαναφερθείσα απόφαση 242 του ΣΑ/ΟΗΕ(1967)(Mansour 1993). Έτσι οι Η.Π.Α άφηναν το περιθώριο ίδιας ερμηνείας της ήδη προβληματικής²⁵ από νομικής απόψεως ανάλυσης, απόφασης 242(McHugo 2002).

Το κράτος του Ισραήλ δέχτηκε να συμμετάσχει στη Διάσκεψη της Μαδρίτης για πολλαπλούς λόγους. Κύρια και πρώτιστα, με τις νέες συνθήκες που αναδύθηκαν από την ήττα του κυριότερου αντιπάλου τους στη μεσανατολική περιφέρεια, του Ιράκ, συν την πολυδιάσπαση των αραβικών καθεστώτων, όσον αφορά μια κοινή γραμμή για τις επερχόμενες διαπραγματεύσεις, και επίσης την ολοένα και περισσότερο φθίνουσα επιρροή της Ε.Σ.Σ.Δ στις μεσανατολικές εξελίξεις, το Ισραήλ βρισκόταν σε μια ,λίγο

²⁵ Η απόφαση 242 του ΣΑ/ΟΗΕ(1967)έχει θεωρηθεί ακόμη και το δομικό στοιχείο της ειρήνης στη Μέση Ανατολή. Δυστυχώς, ωστόσο, έχει παρεξηγηθεί ή παραπλανηθεί. Το κεφάλαιο θα ασχοληθεί με δύο από αυτές τις παραπλανητικές ερμηνείες. Πρώτον, θα δείξω ότι, αντίθετα με ορισμένες απόψεις, το ψήφισμα δεν ζητά από το Ισραήλ να αποχωρήσει από όλα τα εδάφη που καταλαμβάνει ο πόλεμος έξι ημερών του 1967. Δεύτερον, θα δείξω ότι, αντίθετα με ορισμένες απόψεις, το ψήφισμα δεν αναγνωρίζει ότι οι Παλαιστίνιοι πρόσφυγες έχουν το δικαίωμα να επιστρέψουν στο Ισραήλ. Θα αποδειχθεί ότι το ψήφισμα συνιστά τα μέρη να διαπραγματευτούν με καλή πίστη προκειμένου να καταλήξουν σε συμφωνία βασισμένη σε ορισμένες αρχές, συμπεριλαμβανομένης της αποχώρησης των Ισραηλινών σε αναγνωρισμένα και ασφαλή (δηλαδή συμφωνημένα) σύνορα, και δίκαιης διευθέτησης του προβλήματος των προσφύγων κατόπιν συμφωνίας.(Lapidoth 2011)

Το Συμβούλιο Ασφαλείας μολονότι εξουσιοδοτείται επίσης να λαμβάνει δεσμευτικές αποφάσεις, ιδίως όταν ασχολείται με "Απειλές για την ειρήνη, παραβιάσεις της ειρήνης και πράξεις επιθετικότητας" (υπό το κεφάλαιο VII) Χάρτη των ΗΕ), είναι γνωστό ότι στις περισσότερες περιπτώσεις το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθετεί αποφάσεις της φύσης των συστάσεων. Το αποτέλεσμα αυτής της συγκεκριμένης απόφασης συζητήθηκε από τον γενικό γραμματέα του ΟΗΕ σε συνέντευξη Τύπου που δόθηκε στις 19 Μαρτίου 1992. Απαντώντας σε ερώτηση, ο Γενικός Γραμματέας δήλωσε ότι "ένα ψήφισμα που δεν βασίζεται στο Κεφάλαιο VII δεν είναι δεσμευτικό. Προς ενημέρωσή σας, Το ψήφισμα 242 (1967) του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν βασίζεται στο Κεφάλαιο VII του Χάρτη. "Σε μια δήλωση των διευκρινίσεων λέγεται ότι "το ψήφισμα δεν είναι εκτελεστό, δεδομένου ότι δεν εγκρίθηκε στο πλαίσιο Κεφάλαιο VII. "(Lapidoth 2011)

πολύ, ευνοϊκή συγκυρία για διαπραγματεύσεις. Υπήρξαν όμως και άλλοι παράμετροι, όχι τόσο θετικοί, που έσπρωξαν το Ισραήλ προς την οδό των διαπραγματεύσεων.

Μια πρώτη παράμετρος εξ αυτών ήταν η ολοένα και περισσότερο επιδεινούμενη οικονομική κατάσταση του Ισραήλ. Ο αντίκτυπος της Πρώτης Ιντιφάντα, εκτός από τις πολύ σημαντικές συνέπειες που είχε στην ψυχολογία των ισραηλινών πολιτών και στη διεθνή εικόνα του Ισραήλ, που χειροτέρευε με αυξανόμενους ρυθμούς, είχε και μια πολύ σημαντική συνέπεια στον οικονομικό τομέα. Λόγω της έκρυθμης κατάστασης μειώθηκαν δραστικά οι ξένες επενδύσεις και η οικονομική ζωή στο Ισραήλ έτεινε να απορυθμιστεί.

Εντέλει το Ισραήλ δέχτηκε να συμμετάσχει στη Διάσκεψη της Μαδρίτης υπό τον απαράβατο, όμως, όρο η παλαιστινιακή αποστολή να είναι κοινή με αυτήν της Ιορδανίας όπως επίσης να αποκλειστούν από αυτήν όποια μέλη τα οποία θεωρούνταν ή ήταν γνωστά για τις επαφές τους με την Ο.Α.Π. Αυτός ο όρος όμως ήταν ανεφάρμοστος, αφού ήταν γνωστό ότι η Ο.Α.Π. ήταν αδύνατον να παρακαμφθεί.

Στην ουσία αποτελούσε τακτικό ελιγμό για την ισραηλινή κοινή γνώμη, εν όψει κοινοβουλευτικών εκλογών, αλλά και για την αποφυγή της έμμεσης αναγνώρισης της Ο.Α.Π. ως του μοναδικού και νόμιμου εκπροσώπου του παλαιστινιακού λαού, αφού επισήμως, ακόμη, η ισραηλινή ηγεσία επέμενε στην Ιορδανική επιλογή. Το Ισραήλ και οι Η.Π.Α. συμφώνησαν καταρχάς σε ορισμένες αρχές σε ότι αφορά την Διάσκεψη της Μαδρίτης.

Κατά κύριο λόγο η ειρηνευτική διαδικασία θα βασίζεται στις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας 242 και 338. Κατά δεύτερον αποκλείεται η συμμετοχή της Ο.Α.Π και δεν θα γίνει λόγος για παλαιστινιακό κράτος. Τρίτον η Ιερουσαλήμ δεν θα διαιρεθεί. Τέταρτον, από τις πιο σημαντικές διαβεβαιώσεις, που έλαβε το Ισραήλ, ήταν ότι θα ζητηθεί η αποχώρησή του μόνο, από περιοχές και μόνο μέσα στο γενικότερο πλαίσιο μιας ειρηνευτικής συνθήκης. Οι δύο χώρες δεν παρέλειψαν να διαβεβαιώσουν η μία την άλλη ότι η στενή στρατιωτική, και στρατηγική συμμαχία τους θα συνεχιστεί και ότι το Ισραήλ θα συνεχίσει να επωφελείται από τη γενναιόδωρη οικονομική και στρατιωτική αρωγή των Η.Π.Α. Τέλος, συμφωνήθηκε ότι η ισορροπία των δυνάμεων

με τα αραβικά κράτη θα διατηρηθεί, ούτως ώστε το Ισραήλ να έχει το ποιοτικό προβάδισμα.

Το κράτος του Ισραήλ, αξίωσε επίσης ως όρο για τη συμμετοχή των Ηνωμένων Εθνών στη διάσκεψη την κατάργηση του περιβόητου ψηφίσματος 3379 της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε., η οποία εξισώνει τον Σιωνισμό, εκ του αποτελέσματος, ως μορφή διακρίσεων και ρατσισμού έναντι μη εβραίων. Το αίτημα αυτό έγινε δεκτό στις 16 Δεκεμβρίου 1991(260 General Assembly Resolution 46-86- Revocation of Resolution 3379- 16 December 1991- and Statement by President Herzog n.d.).

Το τέλος του ψυχρού πολέμου-η πτώση της ΕΣΣΔ και οι επιδράσεις στο Παλαιστινιακό.

Το τέλος του ψυχρού πολέμου αποτέλεσε μια νέα σελίδα-σταθμό στις παγκόσμιες διεθνείς σχέσεις. Ειδικά για τη Μέση Ανατολή το ψυχροπολεμικό διπολικό περιβάλλον με τον συνεχή , εκατέρωθεν, ανταγωνισμό για την εξασφάλιση περιφερειακής επιρροής , την ενίσχυση των αβέβαιων , μάλλον, συμμαχικών σχέσεων και τον έλεγχο μιας γεωπολιτικά και ενεργειακά κρίσιμης περιοχής διαμόρφωσε καταλυτικά τη φυσιογνωμία της περιοχής. Αν και οι δύο υπερδυνάμεις διέχυσαν στη Μέση Ανατολή μεγάλο ποσοστό πόρων, εντούτοις καμιά από τις δύο δεν κατάφερε να εξασφαλίσει καθοριστικό έλεγχο στα κράτη-συμμάχους της και πολλές φορές βρέθηκαν εξ απορόπτου στη θύελλα των περιφερειακών εξελίξεων (Shlaim and Sāyigh 1997).

Η αρχή της μεταψυχροπολεμικής εποχής για τη Μέση Ανατολή μπορεί να οριστεί από την αρχή του δεύτερου πολέμου του Κόλπου το 1990-91 , ένας πόλεμος ο οποίος, παράλληλα με τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, επέφερε σημαντικότερες αλλαγές στις διακρατικές δομές της περιοχής και προώθησε ριζικές αναδιατάξεις στο παλαιστινιακό ζήτημα. Η αβεβαιότητα και η αστάθεια που προκλήθηκαν από την αλλαγή των δεδομένων έκανε πολλά κράτη να αναθεωρήσουν την περιφερειακή γραμμή πλευσης τους (Buzan and Wæver 2003).

Επίσης θα πρέπει να προστεθεί και η λανθασμένη εκτίμηση της ηγεσίας της Ο.Α.Π μέσω του Γιάσσερ Αραφάτ, να ενδώσει στην ιρακινή ρητορική, υποσκάπτοντας μακροπρόθεσμα την ευάλωτη θέση της περαιτέρω και να δυσκολέψει πολλαπλάσια την

εικόνα της απέναντι στον διεθνή παράγοντα αλλά κυρίως απέναντι στα συντηρητικά αραβικά καθεστώτα, για τα οποία η αναθεωρητική πολιτική του Σαντάμ Χουσέιν αποτελούσε θανάσιμη απειλή για την μακροήμερευση των καθεστώτων τους.

Αυτή η επιλογή της Ο.Α.Π. κόστισε επίσης σε επίπεδο διπλωματικής απομόνωσης από τις υπόλοιπες αραβικές χώρες αλλά και στη διακοπή της οικονομικής υποστήριξης από τη Σαουδική Αραβία και το Κουβέιτ, φέρνοντας την οργάνωση σε μια κατάσταση έντονης κρίσης. Δεν πλήγηκε μόνο η εικόνα και η ηγεσία της Ο.Α.Π. αλλά κυρίως και η παλαιστινιακή οικονομία, πενιχρή σε έσοδα και εξολοκλήρου ενταγμένη και εξαρτημένη από την ισραηλινή, αφού με τη στάση της υπέρ του Σαντάμ Χουσέιν με το πέρας του πολέμου, 350.000 παλαιστίνιοι εργάτες από αμφότερες τις προαναφερθείσες χώρες απελάθηκαν ως ανεπιθύμητοι στερώντας έτσι αποτελεσματικά ,από τα σημαντικά εμβάσματα, την όποια ελάφρυνση από την οικονομική δυσπραγία στα κατεχόμενα από το 1967 παλαιστινιακά εδάφη.

Πλέον ο ρόλος των δυτικών δυνάμεων στην περιοχή αυξήθηκε σημαντικά και δη αυτός της Ουάσινγκτον, που από δω και έπειτα θα αναλάβει την κυριότερη ευθύνη στον καθορισμό των μετα-ψυχροπολεμικών εξελίξεων. Με την αποφασιστική απουσία της επιρροής της Σοβιετικής Ένωσης από το μεσανατολικό χάρτη, κράτη όπως η Συρία, με τον Λίβανο υπό αποκλειστική κηδεμονία, ήταν αυτά που ζημιώθηκαν περισσότερο, χάνοντας τον μοναδικό τους πολιτικό σύμμαχο και προμηθευτή όπλων στην περιοχή, πράγμα που επέδρασε σημαντικά στην στρατιωτική ισχύ της Συρίας έναντι του Ισραήλ. Παραδόξως , φαινομενικά, το status quo που αναδύθηκε με τη λήξη του ψυχρού πολέμου και του πόλεμου του 1991 στον Κόλπο ήταν εκείνο που οδήγησε στην πρώτη σημαντική , ειρηνική, απόπειρα διευθέτησης του Παλαιστινιακού (Shlaim and Sāyigh 1997).

Κανονικά ,θα ανέμενε κανείς , πως το παλαιστινιακό θα έπρεπε να είχε μπει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων όσο οι δύο υπερδυνάμεις «ηγεμόνευαν» επί της περιοχής. Εφόσον το παλαιστινιακό ήταν και συνεχίζει να είναι η καρδιά της αραβο-ισραηλινής διαμάχης που πυροδοτεί συνεχείς συγκρούσεις , με πολλαπλές παραμέτρους για τα παγκόσμια δεδομένα, τόσο σε θέματα ασφαλείας όσο και οικονομικά, αυτή η παραδοχή θα έπρεπε να είχε οδηγήσει, ειδικά και στο πλαίσιο της ύφεσης μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων, προ πολλού σε έναν ειρηνικό διακανονισμό.

Εντούτοις ,όπως και αποδείχτηκε, η λήξη του ψυχρού πολέμου, με την εκ βάθρων ανακατανομή ισχύος στην περιοχή άφησε χωρίς αντίβαρο πολλά από τα μεσανατολικά κράτη και ιδίως την Ο.Α.Π, που ως μη κρατικός δρών οι επιλογές της ήταν de facto περιορισμένες. Σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση ήταν και οι υποσχέσεις των Η.Π.Α. στα αραβικά κράτη, που στόχευαν στην δημιουργία μιας διευρυμένης συμμαχίας εναντίον του Ιράκ, για την επίλυση του παλαιστινιακού, και ακόμη ειδικότερα οι αμερικανικές εγγυήσεις για έναν ολικό διακανονισμό του καθεστώτος των Υψιπέδων του Γκολάν, συριακών εδαφών που βρέθηκαν σε ισραηλινή κατοχή με το πέρας του πολέμου του 1967.

Συστατικό στοιχείο για τη διαμόρφωση αυτής της συμμαχίας ήταν και η αποχή του Ισραήλ από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις ενάντια στο μπααθικό καθεστώς του Ιράκ. Επίσης, το Ισραήλ υπό αμερικανικές πιέσεις, απέφυγε να απαντήσει με αντίποινα στους πυραύλους Scud που εξαπέλυσε η Βαγδάτη την 18 Ιανουαρίου 1991 που είχαν σκοπό την ανάμειξή του στον πόλεμο και τη μετατροπή του τελευταίου σε μια αντιπαράθεση των Αράβων με τους δυτικούς και τους Ισραηλινούς. Οι επιθέσεις αυτές του Ιράκ έλαβαν χώρα ακριβώς 24 ώρες αφότου ο Πρόεδρος Μπους εξαπέλυσε την πρώτη αεροπορική επίθεση εναντίον της Βαγδάτης.(Riyadh 1991)

Έτσι, εν μέσω σημαντικών αλλαγών στη μεσανατολική περιφέρεια και τη μεταλλαγή της ισορροπίας δυνάμεων όπως και της διεθνούς κατάστασης, τα αραβικά καθεστώτα και η Ο.Α.Π βρέθηκαν «προ τετελεσμένων» και έπρεπε να αναλάβουν να περισώσουν όσο το δυνατόν περισσότερα σε αυτήν την περίοδο διαρκούς ρευστότητας και αστάθειας. Είναι φανερό ότι οι περιστάσεις που οδήγησαν στη Διάσκεψη της Μαδρίτης και μετέπειτα στη Συμφωνία του Όσλο ήταν οι πλέον λιγότερο ευνοϊκές για το διακανονισμό ενός τόσο πολύπλοκου ζητήματος.

Αν και δύο καθεστώτα με κοινό παρανομαστή τις κοινές ιστορικές καταβολές (Μπάαθ), την παναραβική και αντι-ιμπεριαλιστική ρητορική και την στήριξη που παρείχαν σε , αντιτιθέμενες στη Φατάχ, παλαιστινιακές φράξιες, είχαν επίσης και ένα μεγάλο ιστορικό ανταγωνισμού για την περιφερειακή ηγεμονία. Η Συρία δεν δίστασε να πάρει το μέρος των νικητών, διαβλέποντας με τη λήξη του ψυχρού πολέμου την αλλαγή ισορροπιών, αλλά και φοβούμενη μια πιθανή απομόνωσή της από τον υπόλοιπο αραβικό κόσμο. Με τη λήξη του πολέμου οι μοναρχίες του Κόλπου κατέστησαν

ουσιαστικά υπό τον πλήρη έλεγχο των Η.Π.Α και η παρουσία αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων στα εδάφη της Σαουδικής Αραβίας, μακροπρόθεσμα, με τον ολοφάνερο συμβολισμό που αυτά εμπεριέχουν για τα μουσουλμανικά πλήθη, θα δυναμιτίσει περαιτέρω το αντιαμερικανικό κλίμα (Buzan and Wæver 2003).

Με την ανάδυση του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ στην ηγεσία της Ε.Σ.Σ.Δ, η Σοβιετική Ένωση άρχισε να αποτραβιέται πιο αποφασιστικά από το μεσανατολικό και τα διεθνή πεδία, όντας σταδιακά όλο και περισσότερο απορροφημένη από τις εσωτερικές εξελίξεις της. Οι απανωτές ραγδαίες εξελίξεις που ακολούθησαν στην Κεντρική και Νότιο-Ανατολική Ευρώπη και οι πτώσεις των σοσιαλιστικών καθεστώτων οδήγησαν σε ακόμη μεγαλύτερες πιέσεις την Ε.Σ.Σ.Δ επιφέροντας το 1991 και την επίσημη διάλυσή της.

Οι συνέπειες της διάλυσης της Σοβιετικής Ένωσης για τη Μέση Ανατολή ήταν πολλαπλές και σημαντικές. Εκτός από την απουσία ενός άλλου πόλου, που διαδραμάτιζε το ρόλο του εξισοροποιητή που επενέβαινε όταν οι περιφερειακές ισορροπίες ήταν έτοιμες να διαρραγούν και λειτουργούσε ως προμηθευτής όπλων και πολιτικής προστασίας για τα φιλοσοβιετικά κράτη, έχουμε και μια παράπλευρη συνέπεια σε ότι αφορά αυτή καθαυτή την ισραηλινό-παλαιστινιακή διαμάχη.

Με την κατάλυση της Ε.Σ.Σ.Δ άρθηκε και η πολύχρονη απαγόρευση μετανάστευσης των εβραϊκών πληθυσμών της Σοβιετικής Ένωσης. Οι πληθυσμοί αυτοί, σημαντικοί αριθμητικά αλλά και κυρίως ποιοτικά, με την έννοια του ανθρωπίνου κεφαλαίου, μετανάστευσαν μαζικά στο Ισραήλ, στη μεγαλύτερη μαζική μετανάστευση εκεί από την εποχή της ιδρύσεως του κράτους. Η μεταναστευτική αυτή εισροή συντελέστηκε σε μια εποχή όπου μέσα στο Ισραήλ οι δημογραφικές ανησυχίες, λόγω της πληθυσμιακής αύξησης των Αράβων Ισραηλινών, είχαν αυξηθεί κατακόρυφα. Ουσιαστικά, μέχρι τα μέσα του 1995, μετοίκησαν στο Ισραήλ περί των 550.000 ατόμων, επαυξάνοντας τον συνολικό πληθυσμό του κατά 15% (Encyclopaedia Judaica, v. 10 (Inz-Iz).Pdf n.d.).

Το όλο δημογραφικό ζήτημα είναι μείζον θέμα για την ισραηλινο-παλαιστινιακή σύγκρουση, και εφάπτεται θεμελιωδών θεμάτων όπως του ζητήματος των προσφύγων, του εβραϊκού χαρακτήρα του ισραηλινού κράτους και εν γένει για τα πολιτικά,

οικονομικά, και κοινωνικά δικαιώματα της αραβο-ισραηλινής μειονότητας. Κάνοντας μια γενική ανασκόπηση είναι φανερό ότι η λήξη του ψυχρού πολέμου, με τις μεγάλες αλλαγές που επέφερε παγκοσμίως και δη στη Μέση Ανατολή, συνέπεσε με πολλά και αλληλεπικαλυπτόμενα γεγονότα.

Σημείο σταθμός ήταν οπωσδήποτε ο πόλεμος του Κόλπου και η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης στις 31 Δεκεμβρίου 1991 μετά την παραίτηση του προέδρου της Μιχαήλ Γκορμπατσώφ στις 25 Δεκεμβρίου 1991 (Collapse of the Soviet Union | Causes, Facts, Events, & Effects n.d.), γεγονότα τα οποία οδήγησαν σε μια βασική αναδιάταξη της πολιτικής κατάστασης στη Μέση Ανατολή, οδηγώντας τον αραβικό κόσμο να αναθεωρήσει την στάση του απέναντι στο Ισραήλ και να προχωρήσει σε διαπραγματεύσεις για να οικοδομηθεί ένα νέο μέλλον στη Μέση Ανατολή (Η Ειρηνευτική Διαδικασία n.d.). Η συμμετοχή των αραβικών χωρών στη στρατιωτική συμμαχία των Η.Π.Α, και κυρίως αυτή της Συρίας που ήταν και το κράτος κλειδί για την περαιτέρω νομιμοποίηση της επέμβασης, θα οδηγήσουν σε μια λίγο πολύ εκπεφρασμένη συναίνεση για έναν ολικό διακανονισμό του Παλαιστινιακού και θα επιτρέψουν σε άλλες χώρες όπως η Ιορδανία, να συνάψουν διμερείς σχέσεις με το Ισραήλ, και να βοηθήσουν να χαλαρώσει το πολυετές εμπάργκο των αραβικών χωρών προς αυτό.

Όλα αυτά συνεπικουρούμενα από την απουσία των σοβιετικών στην περιοχή θα προλειάνουν τον δρόμο για την Μαδρίτη και το Όσλο. Αν και όπως πολλοί είχαν διαβλέψει, οι συμφωνίες του Όσλο μόνο σε μια «ειρηνική» και μακρόχρονα βιώσιμη λύση δεν οδήγησαν, με τον γεωγραφικό και οικονομικό κατακερματισμό της Γάζας και της Δυτικής Όχθης να καταλήγουν στις αρχές του 21ου αιώνα σε ολικό αδιέξοδο.

Η Διάσκεψη της Μαδρίτης (1991) και οι Συμφωνίες του Όσλο (1993 & 1995)

Η Διάσκεψη της Μαδρίτης έλαβε χώρα από τις 30 Οκτωβρίου έως τις 1 Νοεμβρίου του 1991 υπό την αιγίδα της Κυβέρνησης της Ισπανίας. Προσκεκλημένες αραβικές χώρες ήταν ο Λίβανος, η Συρία, η Αίγυπτος, το Χασεμιτικό Βασίλειο της

Ιορδανίας, και ο παλαιστινιακός λαός, που συμπεριλαμβανόταν στην Ιορδανική αποστολή. Οι αραβικές χώρες συμμετείχαν στη Διάσκεψη με την παρουσία των υπουργών εξωτερικών τους.

Επιπλέον βέβαια, το κράτος του Ισραήλ, το οποίο αντιπροσωπευόταν από τον πρωθυπουργό της, Γιτςχάκ Σαμίρ, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και η Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών. Ως παρατηρητές συμμετείχαν ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, η τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα όπως και το Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου. Ο εκπεφρασμένος σκοπός των διαπραγματεύσεων ήταν να λειτουργήσει η Διάσκεψη ως ένα πρώτο βήμα λόγου για τις εμπόλεμες χώρες. Ήταν αποδεκτό ότι η Διάσκεψη δεν είχε καμία εξουσιοδότηση να επιβάλλει λύσεις. Στην καρδιά της ειρηνευτικής διάσκεψης βρισκόταν η παραδοχή ότι οι διαπραγματεύσεις με την από κοινού ιορδανο-παλαιστινιακή αποστολή θα βασίζονταν σε ένα σχέδιο ενδιάμεσης συμφωνίας στα πρότυπα του σχεδίου αυτονομίας για τη Δυτική Όχθη και τη Γάζα της ειρηνευτικής ισραηλινόαιγυπτιακής συμφωνίας του Κάμπ Ντέιβιντ. Αυτή η συμφωνία θα ακολουθούσαν από μια μεταβατική περίοδο πέντε ετών, κατά την οποία θα λάμβαναν χώρα οι διαπραγματεύσεις για τον τελικό χαρακτήρα των διαμφισβητούμενων κύριων ζητημάτων.

Πραγματοποιήθηκαν διμερείς διαπραγματεύσεις μεταξύ του Ισραήλ και της Συρίας, του Λιβάνου, της Ιορδανίας και των Παλαιστινίων ενώ έγιναν πολυμερείς συνομιλίες για κύρια περιφερειακά ζητήματα. Αυτές οι συνομιλίες κατέληξαν στην υπογραφή της Συμφωνίας Ειρήνης μεταξύ Ισραήλ και Ιορδανίας στις 26 Οκτωβρίου 1994 και σε μια σειρά από ενδιάμεσες συμφωνίες με τους Παλαιστινίους όπως είναι οι Συμφωνίες του Όσλο το 1993 και το 1995 (Η Ειρηνευτική Διαδικασία n.d.). Τα θέματα που έθεσαν επί τάπητος ήταν: επίτευξη ειρήνης, το θέμα των συνόρων, δηλαδή της απόσυρσης από τα αραβικά εδάφη που κατελήφθησαν το 1967, συμπεριλαμβανομένων και των Υψιπέδων του Γκολάν. Παράλληλα τέθηκαν ευρύτερα ζητήματα ασφαλείας, που άπτονταν διμερών σχέσεων, όπως επίσης και της σύναψης εμπορικών σχέσεων και της άρσης του πολύχρονου εμπορικού εμπάργκο προς το κράτος του Ισραήλ από τις αραβικές χώρες.

Οι εναρκτήριες ομιλίες άνοιξαν στις 30 Οκτωβρίου 1991 με αυτές του οικοδεσπότη, του Πρωθυπουργού της Ισπανίας, Φελίπε Γκόνζαλες, και εν συνεχεία με

αυτές του Προέδρου των Η.Π.Α, Τζόρτζ Μπους του Πρεσβύτερου, και του ηγέτη της Ε.Σ.Σ.Δ, Μιχαήλ Γκορμπατσώφ. Ακολούθησαν αυτές των υπολοίπων συμμετεχόντων κρατών. Να σημειωθεί ότι η παλαιστινιακή αποστολή, αν και θεωρητικά ενσωματωμένη στην ιορδανική, απολάμβανε διακριτά ένα ισότιμο κύρος και απευθύνθηκε στη Διάσκεψη ως αυτόνομο μέλος. Οι ομιλίες που συνεχίστηκαν και τις επόμενες ημέρες επαναλάμβαναν τις ήδη γνωστές θέσεις όλων των πλευρών, χωρίς όμως να παραλείπουν να δηλώνουν την ετοιμότητά τους για μια δίκαιη και βιώσιμη επίλυση του παλαιστινιακού ζητήματος αλλά και των επίμαχων αραβο-ισραηλινών ζητημάτων (The Madrid Conference Speeches-October-November 1991 n.d.).

Από όλες τις αραβικές χώρες, η Ιορδανία έσπευσε νωρίτερα να εκμεταλλευτεί τη νέα ευκαιρία που αναδυόταν για ομαλοποίηση των σχέσεών της με το Ισραήλ. Οι δύο χώρες είχαν, εξάλλου, μακρύ αλλά και πρόσφατο ιστορικό παρασκηνιακών διαβουλεύσεων και κατά συνέπεια, συμφώνησαν σε ένα αρχικό πλαίσιο αναφοράς για τις επερχόμενες διαπραγματεύσεις στα διμερή ιορδανο-ισραηλινά θέματα. Ήταν πλέον στρατηγική επιλογή του Αμμάν να αποποιηθεί το ρόλο του προστάτη των Παλαιστινίων των κατεχομένων εδαφών και να προσηλωθεί περισσότερο στα προβληματικά για αυτό εσωτερικά του θέματα.

Όσο το παλαιστινιακό ζήτημα παρέμενε εκκρεμές ή τουλάχιστον δεν διαφαινόταν η όποια πιθανότητα μεσοπρόθεσμης επίλυσής του, η μοναρχία της Ιορδανίας δεν μπορούσε να διακινδυνεύσει μια πιθανή απομόνωση της από τις υπόλοιπες αραβικές χώρες λόγω της μονομερούς δράσης της. Είναι πάντα σημαντικό να θυμάται κανείς ότι η πλειοψηφία του ιορδανικού πληθυσμού είναι παλαιστινιακής καταγωγής και αποτελούν περί το 60% του εν συνόλω πληθυσμού. Η Ιορδανία ωφελήθηκε επίσης πολλαπλώς από την ακύρωση των οικονομικών της δανείων από την κυβέρνηση των Η.Π.Α. Μια ανταμοιβή που, μάλλον, θα ήταν αμφίβολο εάν προέκυπτε, αν η τελευταία κρατούσε μια πιο άκαμπτη στάση.

Η Αίγυπτος, επίσης, δέχτηκε λόγω της ευμενούς της στάσης προς την ειρηνευτική διαδικασία μια σημαντική οικονομική ανάσα μέσω της χορηγούμενης ξένης βοήθειας. Η μπααθική Συρία, αντιθέτως, αρνήθηκε να λάβει μέρος σε περαιτέρω συνομιλίες στη Μαδρίτη. Ο λόγος ήταν ότι η Συρία, ο Λίβανος και το Ισραήλ είχαν κάθετα συγκρουόμενες αντιλήψεις ως προς τις ελάχιστες προϋποθέσεις για την

επίτευξη ειρήνης. Συγκεκριμένα, η Συρία απαιτούσε μια πρότερη ισραηλινή δέσμευση για ολική αποχώρηση από τα Υψίπεδα του Γκολάν, με βάση την απόφαση 242 του ΣΑ/ΟΗΕ(1967)²⁶, πριν παραθέσει τις θέσεις της για την επερχόμενη ειρήνη.

Αντίθετα, το κράτος του Ισραήλ πρότεινε τη θέση θέσπισης της αρχής «ειρήνη έναντι ειρήνης», χωρίς όμως να υποχωρεί στο θέμα των Υψιπέδων του Γκολάν. Να σημειωθεί εδώ ότι ο Λίβανος κράτησε κοινή στάση με την Συρία καθ'όλη την διάρκεια της Διάσκεψης αλλά και έπειτα από αυτήν. Η στάση του Λιβάνου ήταν αναμενόμενη, εκτός των άλλων, και λόγω της παραμονής ισραηλινών στρατευμάτων, στη λεγόμενη «ζώνη ασφαλείας», στα νότια σύνορα της χώρας. Η Συρία ήταν και παραμένει ένα κομβικό κράτος για όλες τις εξελίξεις της μεσανατολικής περιφέρειας. Μόνο αν αναλογιστεί κανείς την επιρροή που ασκεί, παρά την αποχώρηση των στρατευμάτων της, στον Λίβανο αλλά και την ενεργή υποστήριξη των παλαιστινιακών, κοσμικών και ισλαμιστικών, αντιστασιακών οργανώσεων γίνεται σαφές ότι δεν μπορεί να υπάρξει συνολική επίλυση της σύγκρουσης χωρίς αυτήν.

Οι άκαμπτες θέσεις των δύο πλευρών κινδύνευαν να θέσουν σε κίνδυνο την όλη προσπάθεια των Η.Π.Α. για μια σταθερή και ειρηνική μεσανατολική περιφέρεια, η οποία θα εξασφάλιζε την ομαλή ροή πετρελαίου προς την Δύση σε λογικές τιμές. Γενικότερα, παρά τις πρόσκαιρες επιλοκές, μια συνολική αποτίμηση της Διάσκεψης της Μαδρίτης είναι ότι παρόλες τις ατέλειές της και της έλλειψης της πλήρους και επίσημης εμπλοκής της Ο.Α.Π στην ειρηνευτική διαδικασία, απετέλεσε σημείο καμπής για την προετοιμασία των μετέπειτα εξελίξεων.

Για να αποσοβήσουν αρνητικές εξελίξεις οι Η.Π.Α. μετέφεραν τις διαπραγματεύσεις στην Ουάσινγκτον. Στο σύνολο υπήρξαν οκτώ γύροι διαπραγματεύσεων, με πολλές αμφιταλαντεύσεις, παύσεις, και εκ νέου επανεκκινήσεις.

Οι διαπραγματευτικοί αυτοί γύροι, ουσιαστικά επαναβεβαίωσαν αυτό που ήταν ήδη γνωστό και πλέον ανεκτό, την αυτόνομη δηλαδή και ξέχωρη λειτουργία της παλαιστινιακής διαπραγματευτικής αποστολής από αυτήν της Ιορδανίας. Επίσης, πολύ

²⁶ Βλ. υποσημείωση 3

σημαντική για τις αμέσως επόμενες εξελίξεις ήταν η έλλειψη αντίδρασης και η σιωπηρή αποδοχή της ισραηλινής ηγεσίας του γεγονότος ότι η παλαιστινιακή αποστολή έπαιρνε απευθείας εντολές και συνεννοούνταν καθημερινά με την ηγεσία της Ο.Α.Π.

Με το παλαιστινιακό ζήτημα λυμένο ή έστω σε μια παγωμένη κατάσταση, πολλές αραβικές χώρες ίσως δέχονταν πιο πρόθυμα μια ομαλοποίηση της κατάστασης με το Ισραήλ. Ενώ τίποτα δεν προμήνυε σοβαρές διπλωματικές εξελίξεις και οι διμερείς συρο-ισραηλινές διαπραγματεύσεις είχαν ακινητοποιηθεί, λόγω της συνεχιζόμενης αδιαλλαξίας εκατέρωθεν, στην νορβηγική πρωτεύουσα διεξάγονταν διμερείς διαπραγματεύσεις υπό όρους απόλυτης μυστικότητας. Χωρίς την ανάμειξη της μόνης απομείνουσας υπερδύναμης ο νορβηγός Υπουργός Εξωτερικών Γιόχαν Χόλστ, ο καθηγητής Τέργιε Λάρσεν μαζί με τις συζύγους τους ενορχήστρωσαν μια σειρά μυστικών συναντήσεων και ομιλιών ανωτάτων αντιπροσώπων της Ο.Α.Π και του κράτους του Ισραήλ. Πάνω από 12 συναντήσεις διεξήχθησαν στο Όσλο ανάμεσα στον Υπουργό Εξωτερικών του Ισραήλ Σίμον Πέρες και τον Υφυπουργό Εξωτερικών Γιόσι Μπεϊλίν.

Η ισραηλινή αντιπροσωπεία αποτελούνταν από τους Δρ. Γιαΐρ Χίρσχαφελντ και Ρον Πουντάκ. Από παλαιστινιακής πλευράς συμμετείχαν και οι υπαρχηγοί της Ο.Α.Π Μαχμούντ Αμπάς και Αχμέντ Κουρέϊ, γνωστοί και με τα πολεμικά ψευδώνυμά τους ως Άμπου Μάζεν και Άμπου Άλα (Carter 2009).

Η Ο.Α.Π ήταν διατεθειμένη να συνεχίσει τις διαπραγματεύσεις και να έρθει σε συμφωνία πάνω σε ένα πλαίσιο αρχών το συντομότερο με την ισραηλινή ηγεσία, φοβούμενη πως οι συνεχιζόμενες καθυστερήσεις και ένα πιθανό αδιέξοδο θα διακινδύνευε τη διαφαινόμενη διάθεση επίλυσης του Παλαιστινιακού. Συνάμα με την εσωτερική αντιπολιτευτική σφοδρότητα των αντιτιθέμενων στην Φατάχ οργανώσεων αλλά και με την κατάσταση διπλωματικής απομόνωσης από τις αραβικές χώρες στην οποία είχε βρεθεί προσφάτως η Ο.Α.Π., η ακινησία και η επιστροφή σε ένα φαύλο κύκλο βίας προδίκαζαν την απώλεια του ηγετικού της ρόλου στο παλαιστινιακό εθνικό κίνημα.

Επίσης από την ισραηλινή πλευρά γινόταν όλο και πιο κατανοητό πως αν δεν υπήρχε μια άμεση, έστω και νεφελώδης σε ό,τι αφορά τα κύρια ζητήματα συμφωνία,

κινδύνευαν να δουν τις φονταμενταλιστικές οργανώσεις της Χαμάς και της Ισλαμικής Τζιχάντ να ηγούνται των Παλαιστινίων. Ήδη οι δύο οργανώσεις κυριαρχούσαν στη Λωρίδα της Γάζας. Οι έως τότε διαπραγματεύσεις στην Ουάσινγκτον είχαν ήδη αποδειχθεί αναποτελεσματικές με κύρια αιτία την απουσία άμεσης εμπλοκής της Ο.Α.Π. Στην παρούσα φάση οι Ισραηλινοί διέκριναν πως ήταν η κατάλληλη ευκαιρία για την Ο.Α.Π. να δεχτεί μια πρόιμη συμφωνία και να αναγνωρίσει το κράτος του Ισραήλ.

Στις 13 Σεπτεμβρίου του 1993 στην αυλή του Λευκού Οίκου, παρουσία του Προέδρου των Η.Π.Α Μπιλ Κλίντον, των Υπουργών Εξωτερικών των Η.Π.Α. και της Ρωσίας, υπογράφηκε από τον υπουργό εξωτερικών του Ισραήλ Σίμον Πέρες και τον ανώτατο αξιωματικό της Ο.Α.Π. Μαχμούντ Αμπάς η Διακήρυξη Αρχών περί των ενδιάμεσων διευθετήσεων για την παλαιστινιακή αυτονομία στα κατεχόμενα εδάφη. Η συμφωνία²⁷ έκλεισε με την ιστορική χειραψία των δύο πρότερων θανάσιμων αντιπάλων, του Γιτσακ Ραμπίν, πρωθυπουργού του Ισραήλ, και του Γιάσσερ Αραφάτ, προέδρου της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης.

Για να επέλθει αυτή η ιστορική συμφωνία ανάμεσα στους εκπροσώπους δύο λαών των οποίων η σύγκρουση κρατούσε πάνω από μισό αιώνα προηγήθηκαν μεγάλοι και επώδυνοι συμβιβασμοί. Για την Ο.Α.Π υπήρξε καταρχάς η επικύρωση μιας συμφωνίας περιορισμένης αυτονομίας στα κατεχόμενα εδάφη που άφηνε αδιευκρίνιστες τις κατευθυντήριες γραμμές για την επίλυση των θεμελιωδών ζητημάτων, των ζητημάτων δηλαδή που υπήρξαν οι κύριοι λόγοι ύπαρξής της. Στις επιστολές που αντάλλαξαν στις 9 Σεπτεμβρίου του 1993 ο πρόεδρος της Ο.Α.Π Γιάσσερ Αραφάτ και ο Γιτσακ Ραμπίν, η Ο.Α.Π επίσημα και αδιαμφισβήτητα αναγνώρισε το δικαίωμα ύπαρξης του κράτους του Ισραήλ εν ειρήνη και ασφάλεια. Αποδέχτηκε, ξανά, ως βάση για την επίλυση της σύγκρουσης τα ψηφίσματα του Σ.Α του Ο.Η.Ε 242 και 338.

²⁷ Για το πλήρες κείμενο βλ. (IL PS_930913_DeclarationPrinciplesnterimSelf-Government(Oslo Accords).Pdf n.d.)

Επίσης, η Ο.Α.Π. αποκήρυξε τη χρήση κάθε τρομοκρατίας και υποσχέθηκε την σύγκληση του Παλαιστινιακού Εθνικού Συμβουλίου, χωρίς να ορίσει ημερομηνία, για την απόσυρση των επίμαχων άρθρων στην Χάρτα της Ο.Α.Π. που καλούσαν σε καταστροφή του Ισραήλ²⁸. Τέλος ζήτησε από τον πληθυσμό των κατεχομένων τον τερματισμό της πολυετούς εξέγερσης και των βιαιοτήτων σε βάρος του Ισραήλ. Για το κράτος του Ισραήλ η κύρια υποχώρηση ήταν η αναγνώριση του έως τότε μεγαλύτερου εχθρού της, την Ο.Α.Π. ως του μοναδικού εκπροσώπου του παλαιστινιακού λαού. Το ισραηλινό κράτος όμως με ακριβώς αυτόν τον τρόπο, βαθμιαία αλλά σταθερά, κατάφερε να μεταφέρει τις ευθύνες για περιοχές που θεωρούσε προβληματικές και σε πληθυσμιακή έξαρση, και για τις οποίες είχε την ευθύνη για τις βιοτικές συνθήκες, στην εμβρυακή Παλαιστινιακή Αρχή.

Σε μια τέτοια πιεστική κατάσταση και οι δύο παρατάξεις ,αλλά κυρίως η Ο.Α.Π, έδωσε την συγκατάθεσή της σε ένα κοινό κείμενο του οποίου η πρώτη και οφθαλμοφανής αδυναμία ήταν ότι παρέτεινε την επίλυση των θεμελιωδών προβλημάτων σε μια φάση πέντε χρόνων από την εφαρμογή των πρώτων μέτρων μιας περιορισμένης αυτονομίας για τους Παλαιστινίους. Σε ένα ασύμμετρο ζεύγος ισχύος στο μόνο που θα μπορούσε να βασίζεται η Ο.Α.Π ήταν είτε στην καλή θέληση του ισραηλινού κράτους είτε στην καλή θέληση της διεθνούς κοινότητας, κυρίως των Η.Π.Α. Η ανακοίνωση των επιστολών αναγνώρισης και η συμφωνία του Όσλο έπесαν κυριολεκτικά ως κεραυνός εν αιθρία στην ισραηλινή κοινωνία αλλά κυρίως στη στρατιωτική ηγεσία της χώρας η οποία ούτε είχε λάβει γνώσει των εξελίξεων αλλά δεν συμμετείχε στις διαδικασίες παρά όταν είχαν σχεδόν ολοκληρωθεί.

Η κύρια και μεγαλύτερη επιτυχία του Όσλο ήταν ότι πέτυχε, έστω και προσωρινά, αυτό που θεωρούνταν ακατόρθωτο: έσπασε δηλαδή το ψυχολογικό φράγμα

²⁸ Δεν κατάφεραν να συμφωνήσουν τα μέλη της Εθνικής Παλαιστινιακής Επιτροπής για το θέμα της διαγραφής των, αμφισβητούμενων από το Ισραήλ, άρθρων του καταστατικού της ΟΑΠ. Για το τέλος της θρησκευτικής γιορτής του Ραμαζανιού, μετατέθηκε η νέα συνεδρίαση της Εθνικής Παλαιστινιακής Επιτροπής, που θα επεξεργαστεί τις τροποποιήσεις των άρθρων της Χάρτας της ΟΑΠ, που, κατά το Ισραήλ, μιλούν για καταστροφή του εβραϊκού κράτους. Τα 10 από τα 16 μέλη της Επιτροπής, που συναντήθηκαν χτες στο Κάιρο και εκπροσωπούν το εξόριστο Παλαιστινιακό Συμβούλιο, επεξεργάστηκαν τρεις διαφορετικές προοπτικές: Απλή κατάργηση των αμφισβητούμενων άρθρων (κάτι που μοιάζει να προωθεί η "μερίδα Αραφάτ"), σύνταξη νέας Χάρτας ή αντικατάστασή της με ένα Σύνταγμα για το μελλοντικό ανεξάρτητο παλαιστινιακό κράτος.(Erochi 1996)

που διαχώριζε επί δεκαετίες και τις δύο κοινότητες και ενέπνευσε την πίστη και την αισιοδοξία για μια ειρηνική επίλυση της σύγκρουσης. Το κείμενο της Διακήρυξης Αρχών περιελάμβανε σε αδρές γραμμές τις εξής προβλέψεις : Στόχος των διαπραγματεύσεων, εν μέσω άλλων, είναι η εγκαθίδρυση μιας ενδιάμεσης Παλαιστινιακής Αρχής Αυτονομίας, έπειτα από ελεύθερες εκλογές που θα ορίζονταν και θα εξέλεγαν το Παλαιστινιακό Συμβούλιο για τους Παλαιστινίους της Δυτικής Όχθης και της Γάζας. Το Συμβούλιο αυτό θα είχε χρονικό ορίζοντα πέντε ετών. Στο τέλος αυτών των πέντε ετών θα ακολουθούσαν οι διαπραγματεύσεις για τον τελικό χαρακτήρα των συμφωνιών που θα είχαν ως βάση τους τις αποφάσεις του Σ.Α του Ο.Η.Ε. 242 και 338 (Declaration of Principles n.d.).

Εάν και η Διακήρυξη Αρχών δεν έκανε ρητά λόγο για την ίδρυση ενός παλαιστινιακού κράτους η υποβόσκουσα αντίληψη ήταν ότι επρόκειτο ακριβώς περί αυτού. Στο άρθρο 4 της Διακήρυξης και οι δύο πλευρές συμφωνούν ότι θεωρούν τη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας ως μια ενιαία εδαφική μονάδα της οποίας η ακεραιότητα θα διατηρηθεί σε όλη τη διάρκεια της ενδιάμεσης περιόδου.

Στο άρθρο 5 ορίζεται ότι η ενδιάμεση πενταετής περίοδος της συμφωνίας θα ξεκινήσει με την απόσυρση των ισραηλινών στρατευμάτων από τη Γάζα και την Ιεριχώ. Συμφωνείται επίσης ότι οι διαπραγματεύσεις για το τελικό καθεστώς θα περιλαμβάνουν: την Ιερουσαλήμ, τους πρόσφυγες, τους εποικισμούς, διευθετήσεις για την ασφάλεια, τα σύνορα, τις σχέσεις και τη συνεργασία με άλλα γειτονικά κράτη όπως κι άλλα ζητήματα. Μια άλλη πρόβλεψη που τέθηκε ήταν ότι τα δύο μέρη συμφωνούν ότι η έκβαση των διαπραγματεύσεων για το τελικό καθεστώς δεν θα πρέπει να προκαταληφθεί ή να επηρεαστεί αρνητικά από συμφωνίες που έχουν παρθεί για την ενδιάμεση περίοδο(Declaration of Principles n.d.).

Επίσης, συμφωνήθηκε ότι η δικαιοδοσία του Παλαιστινιακού Συμβουλίου που θα εκλεγόταν δεν θα περιελάμβανε την Ιερουσαλήμ, τους εποικισμούς, τις διάσπαρτες στη Λωρίδα της Γάζας και τη Δυτική Όχθη στρατιωτικές τοποθεσίες και τους ισραηλινούς πολίτες. Τέλος, συμφωνήθηκε ότι το κράτος του Ισραήλ θα συνεχίζει και μετά από την απόσυρση από τη Γάζα και την Ιεριχώ να είναι υπεύθυνο για την εξωτερική ασφάλεια, εσωτερική ασφάλεια και τη δημόσια τάξη των εποικισμών και των ισραηλινών πολιτών.

Η Δεύτερη Ιντιφάντα

Τον Ιούλιο του 2000 ο πρόεδρος των Η.Π.Α Κλίντον καλεί τις δύο πλευρές να προσέλθουν στο Κάμπ Ντέιβιντ να φέρουν σε πέρας τις διαπραγματεύσεις για το τελικό καθεστώς των παλαιστινιακών εδαφών με την ολοκλήρωση και υπογραφή μιας ειρηνευτικής συμφωνίας. Πέρα από τον ολοφάνερο συμβολισμό που ενείχε η τοποθεσία αυτή, αυτή τη φορά το αποτέλεσμα της ειρηνευτικής διάσκεψης κορυφής δεν ήταν το ίδιο.

Τα όσα συνέβησαν στο Κάμπ Ντέιβιντ, δηλαδή για το ποιος ευθυνόταν περισσότερο ή λιγότερο για την αποτυχία της είναι ένα εξαιρετικά αμφισβητούμενο θέμα, όπως ούτως ή άλλως και τα περισσότερα θέματα που άπτονται της ισραηλινο-παλαιστινιακής σύγκρουσης. Παρόλα αυτά τα προς συζήτησιν θέματα ήταν όλα φλέγοντα: Το θέμα των εποικισμών, ποιο ποσοστό εξ αυτών θα ενσωματωνόταν στο Ισραήλ και ποιο θα περιερχόταν στο μελλοντικό παλαιστινιακό κράτος, το εξαιρετικά ευαίσθητο θέμα της Ιερουσαλήμ και της κυριαρχίας των ιερών της τόπων (Τείχος των Δακρύων, Χαράμ αλ-Σαρίφ για το Ισλάμ ή Όρος του Ναού για τον Ιουδαϊσμό), το δικαίωμα αποκατάστασης και επιστροφής των προσφύγων του πολέμου του 1948, μαζί με τα ουσιώδη ζητήματα των συνόρων και της στρατικοποίησης ή μη του παλαιστινιακού κράτους. Η ισραηλινή αφήγηση των γεγονότων για το Κάμπ Ντέιβιντ επικεντρώνεται σε μια εκδοχή που έχει ως συστατικό της στοιχείο τις μεγάλες ισραηλινές παραχωρήσεις προς τους παλαιστινίους και την ανικανότητα ή την απροθυμία του Γιάσσερ Αραφάτ να αποδεχτεί ένα τέτοιο συμβιβασμό.

Πράγματι, υπήρξαν υποχωρήσεις από την ισραηλινή πλευρά, όμως από την σκοπιά του διεθνούς δικαίου οι υποχωρήσεις αυτές ήταν μικρές και μάλλον αυτονόητες, αφού και η Δυτική Όχθη αποτελούσε έδαφος υπό κατοχή, όπως και η Ανατολική Ιερουσαλήμ άλλωστε, αλλά και οι απαιτήσεις της ισραηλινής πλευράς για μια «ζώνη ασφαλείας» που να καλύπτει όλη την δυτική όχθη του Ιορδάνη ποταμού μαζί με την ενσωμάτωση περίπου του 80% των εποικισμών απέχουν αρκετά από το να θεωρηθούν μια βιώσιμη λύση. Από την παλαιστινιακή πλευρά φλέγον ζήτημα υπήρξε το θέμα της

κυριαρχίας επί του τρίτου ιερότερου τόπου του Ισλάμ, του Χαράμ αλ- Σαρίφ, όπου βρίσκεται και το τέμενος του Αλ-Άκσα, και της Ανατολικής Ιερουσαλήμ.

Πριν η ισραηλινή κυβέρνηση εμπλακεί σε μια προσπάθεια επίλυσης του τελικού καθεστώτος του παλαιστινιακού ζητήματος είχε στραφεί, και με την αρωγή των Η.Π.Α., σε διαπραγματεύσεις κορυφής με του Σύριους ομόλογους της το Ιανουάριο του 2000 οι οποίες όμως αποτυγχάνουν παταγωδώς, σε δύο μήνες στην Γενεύη, με τις θέσεις των δύο πλευρών να παραμένουν σχεδόν ίδιες όπως και προ-δεκαετίας. Αυτή η αλλαγή προτεραιοτήτων, δηλαδή το κλείσιμο του βόρειου μετώπου πριν την επίλυση του παλαιστινιακού, ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό για την έλλειψη αποτελεσμάτων στο παλαιστινιακό ζήτημα. Το Μάιο του ίδιου έτους επήλθε μια σημαντική αλλαγή και στα βόρεια σύνορα του Ισραήλ, με την μονομερή αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων από τον Λιβανικό νότο στα διεθνή αναγνωρισμένα σύνορα, μετά από πολύχρονο πόλεμο φθοράς και αντιποίνων με την Χεζμπολάχ (Israel's Retreat From South Lebanon: Internal and External Implications | Middle East Policy Council n.d.).

Το ίδιο έτος έχουμε και την καθεστωτική αλλαγή στην Συρία μετά τον θάνατο του πατέρα Άσαντ και την διαδοχή στο ανώτατο αξίωμα της χώρας από τον υιό του, τον Μπάσαρ Άλ- Άσαντ. Στην αποτυχία των ειρηνευτικών διασκέψεων κορυφής ήρθε να προστεθεί και ένα γεγονός καταλύτης, με τις εξελίξεις που ακολουθούν να είναι περισσότερο ραγδαίες και αιματηρές όσο ποτέ. Η επίσκεψη-πρόκληση του Αριέλ Σαρόν στο Όρος του Ναού ή αλλιώς στο Χαράμ Αλ Σαρίφ, συνοδευόμενου από μια προσωπική φρουρά 1.000 ατόμων απλά άναψε τον σπινθήρα μιας βιαιότατης εξέγερσης που θα κοστίσει χιλιάδες ζωές και θα επιφέρει ένα ακόμη βαθύτερο χάσμα ανάμεσα στους δύο λαούς (Gelvin 2005).

Οι εξεγέρσεις που προκλήθηκαν διαχύθηκαν παντού, τόσο στα κατεχόμενα εδάφη όσο και στο ίδιο το Ισραήλ. Το εάν οι εξεγέρσεις υπήρξαν αυθόρμητες ή αν είχαν ενορχηστρωθεί από την παλαιστινιακή ηγεσία, ή αν τουλάχιστον ήταν εν γνώσει της, όπως επίσης το αν η ισραηλινή ηγεσία έδωσε «σαφείς» εντολές για την αιματηρή της καταστολή είναι ένα ιδιαίτερα αμφισβητούμενο θέμα. Η Ιντιφάντα αλ-Άκσα, που ξέσπασε περί τα τέλη Σεπτεμβρίου 2000, μετατράπηκε ταχύτατα σε μια ένοπλη σύρραξη με πλήρη εμπλοκή των στρατιωτικών δυνατοτήτων της κάθε πλευράς. Η διάχυσή της πέρα από τα σύνορα του 1967 στο Ισραήλ και τα βαρύτερα αντίποινα και

μέτρα καταστολής που επέσυραν στον παλαιστινιακό πληθυσμό οι επιθέσεις αυτοκτονίας άλλαξαν άρδην την κατάσταση στα κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη και έφεραν την Παλαιστινιακή Αρχή στο χείλος της πολιτικής κατάρρευσης.

Για την Παλαιστινιακή Αρχή η δεύτερη Ιντιφάντα σήμαινε και την ολοκληρωτική αποδιοργάνωσή της. Στις διεργασίες της Ιντιφάντα αναδείχθηκε ένας νέος πόλος ηγεσίας, μακριά από τις πρακτικές της παραδοσιακής ηγεσίας της Ο.Α.Π. και των κυρίων στελεχών της. Πρόκειται για την Φατάχ Τανζίμ, με κύρια δράση κατά την δεύτερη Ιντιφάντα και με κύριο εκπρόσωπο τον αδιαμφισβήτητο χαρισματικό ηγέτη της, τον Μαρουάν Μπαργούτι, που αυτήν την στιγμή βρίσκεται έγκλειστος σε ισραηλινή φυλακή, με ποινή πέντε φορές ισόβια, για τον ρόλο του στην Ιντιφάντα αλ-Άκσα (Fatah Tanzim n.d.).

Η νέα ηγεσία επιζητούσε και πίεζε, και συνεχίζει να το κάνει, για μια ολική μεταρρύθμιση και κάθαρση της Π. Αρχής από τις αυταρχικές πρακτικές της και την έντονη διαφθορά της, που έχουν επιφέρει την ανυποληψία της στα μάτια των Παλαιστινίων πολιτών, και έχει φθάσει να ονοματίζουν την παλαιά ηγεσία της Π.Α. και κατ επέκταση και την Ο.Α.Π. ως τους «Τυνήσιους», δηλαδή τους αποκομμένους από την πραγματικότητα και ως μια εγκάθετη και διεφθαρμένη ηγεσία (Erochi 2004). Σε ένα τέτοιο χαοτικό σκηνικό, εν ολίγοις σε ένα πόλεμο όλων εναντίων όλων, ήρθε να προστεθεί και η απρόβλεπτη παράμετρος των βομβιστικών επιθέσεων της 11ης Σεπτεμβρίου στις Η.Π.Α. που θα αλλάξουν σε πολύ σημαντικό βαθμό την οπτική της ισραηλινό-παλαιστινιακής σύγκρουσης. Ο έντονος ιδεολογικός και θρησκευτικός μανδύας θα έρθει να επικαλύψει τις «ρεαλιστικές» επιλογές των ισραηλινών και των Η.Π.Α. που όμως στο κλείσιμο σχεδόν της δεκαετίας τις έχει φέρει να αναζητούν εναγωνίως διέξοδο από ένα πολύγωνο κρίσεως : Γάζα, Λίβανος, Ιράκ, Ιράν, Αφγανιστάν.

Η 11^η Σεπτεμβρίου, οι επιδράσεις στο Διεθνές Σύστημα και στο Παλαιστινιακό

Δεκαοχτώ χρόνια πέρασαν από την ημέρα που τα τρομοκρατικά χτυπήματα στους Δίδυμους Πύργους της Νέας Υόρκης και άλλα σημεία της αμερικανικής επικράτειας σημάδεψαν ανεξίτηλα τον κόσμο. Στις επιθέσεις υπολογίζεται πως έχασαν τη ζωή τους 3.000 άνθρωποι ενώ άλλοι 75.000 αγωνίζονται ακόμη για να ξεπεράσουν είτε σωματικά, είτε ψυχολογικά τραύματα, που συνδέονται με το γεγονός αυτό που άλλαξε για πάντα τον κόσμο (Newsroom 2019).

Ένα βασικό πρόβλημα που προκύπτει σχετικά με τις συνέπειες της 11^{ης} Σεπτεμβρίου είναι η επίδραση των τρομοκρατικών επιθέσεων στο διεθνές σύστημα γενικά και στις περιφερειακές συγκρούσεις ειδικότερα. Γεγονός είναι ότι η φύση των συγκρούσεων αυτών δεν άλλαξε, αυτό όμως που αλλάζει είναι η οπτική γωνία με την οποία τις αντιλαμβανόμαστε. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου έδωσαν το έναυσμα στις Η.Π.Α. καθώς και σε άλλα κράτη όπως το Ισραήλ, που τις ακολούθησαν για μια δραματική αλλαγή πολιτικής η οποία τείνει να παγιώσει την παγκόσμια αμερικανική ηγεμονία και να προσαρμόσει τις περιφερειακές συγκρούσεις στα νέα δεδομένα ασύμμετρων απειλών, της τρομοκρατίας. Ωστόσο, η προσαρμογή αυτή οδηγεί σε άλλου τύπου αντιμετώπισης των συγκρούσεων, κάτι που επηρεάζει την πορεία τους, όχι πάντα προς την κατεύθυνση της επίλυσης αλλά όπως φαίνεται και από τις εξελίξεις στο Παλαιστινιακό τις μεγεθύνει και τις ισχυροποιεί.

Η πρώτη άμεση συνέπεια των τρομοκρατικών επιθέσεων ήταν ο πόλεμος που εξαπέλυσαν οι Η.Π.Α. εναντίον του καθεστώτος των Ταλιμπάν του Αφγανιστάν, στο έδαφος του οποίου βρισκόταν ο ηγέτης της τρομοκρατικής οργάνωσης Αλ-Κάιντα, Οσάμα Μπιν-Λάντεν, ο οποίος είχε αναλάβει και την ευθύνη των επιθέσεων επί αμερικανικού εδάφους. Η ρητορική του διαγγέλματος του προέδρου των Η.Π.Α. Γζώρτζ Μπους του νεώτερου, μετά τις επιθέσεις, με το οποίο ρητά έθετε σε συμμάχους και μη, προ του διλήμματος «εάν δεν είστε μαζί μας, είστε εναντίον μας» αποτελεί απόδειξη ότι κύριος στόχος της Ουάσινγκτον είναι η πάταξη της τρομοκρατίας (A NATION CHALLENGED; President Bush's Address on Terrorism Before a Joint Meeting of Congress 2001)

Σε επόμενη ομιλία του προέδρου Μπους στο West Point παρουσιάζεται ένα νέο στρατηγικό δόγμα υιοθετώντας το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει τη βία προληπτικά (preemptively) ενάντια σε οποιαδήποτε ομάδα χωρών ή τρομοκρατών που θα μπορούσε ενδεχομένως να απειλήσει την αμερικανική ασφάλεια (President Bush Delivers Graduation Speech at West Point n.d.). Το δόγμα αυτό προτίθεται να καθιερώσει ένα δικαίωμα πρόληψης για το κράτος (προληπτική αυτοάμυνα) που όμως αν σημαίνει ότι θεσμοθετείται κανόνας που επιτρέπει στρατιωτική χρήση βίας σε απάντηση μιας αβέβαιης απειλής που δεν είναι επικείμενη ή δεν έχουν εξαντληθεί όλες οι ειρηνικές εναλλακτικές λύσεις τότε πρόκειται για ενέργεια που είναι αντίθετη στο Διεθνές Δίκαιο και αποσταθεροποιεί τον μηχανισμό ασφαλείας του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (Χατζηκωνσταντίνου 2005).

Ένα χρόνο πριν τις τρομοκρατικές επιθέσεις στις Η.Π.Α. είχε ξεσπάσει η βιαιότερη έως τότε σύγκρουση των Ισραηλινών Αμυντικών Δυνάμεων με τις Παλαιστινιακές οργανώσεις, η 2^η Ιντιφάντα. Στο σημείο αυτό θα σταθούμε στον τρόπο με τον οποίο η Ισραηλινή κυβέρνηση, υπό τον Αριέλ Σαρόν, θα χρησιμοποιήσει και θα ενσωματώσει υπέρ της το δόγμα του προληπτικού πολέμου στον παγκόσμιο αγώνα ενάντια της τρομοκρατίας. Το διάστημα πριν την 11^η Σεπτεμβρίου στο Ισραήλ διαπράχθηκαν τρομοκρατικές βομβιστικές επιθέσεις με θύματα αμάχους, όπου το εβραϊκό κράτος απάντησε με αντίποινα όπου κατά περιπτώσεις υπήρχαν τεράστιες παράπλευρες απώλειες. Με την κήρυξη του παγκόσμιου πολέμου κατά της τρομοκρατίας η ισραηλινή κυβέρνηση εκμεταλλεύεται την ευκαιρία και ακολουθεί πιστά την αμερικανική πολιτική για την καταπολέμηση της.

Η στρατηγική που ακολούθησε η κυβέρνηση Σαρόν είχε ως στόχο την ταύτιση των ισλαμικών και κοσμικών παλαιστινιακών οργανώσεων με το γενικότερο φαινόμενο του ισλαμικού φονταμενταλισμού και της τρομοκρατίας. Το διάστημα Απριλίου-Μαΐου 2002 που ακολούθησε συνεχίστηκαν οι βομβιστικές επιθέσεις και οι επιθέσεις αυτοκτονίας από πλευράς των Παλαιστινίων και σε απάντηση από τις δυνάμεις του Ισραήλ διεξήχθησαν επιχειρήσεις, όπως η «Αμυντική Ασπίδα». Οι συνέπειες της επιχείρησης αυτής εκτός από τις ανθρώπινες απώλειες που προκλήθηκαν σε αμάχους, θα ήταν και η απώλεια κάθε έννοιας αυτονομίας και ελέγχου της Δυτικής Όχθης από την Παλαιστινιακή Αρχή. Ο πρόεδρος Σαρόν θα καταφέρει σε μεγάλο βαθμό τον

αποκλεισμό δημιουργώντας ένα πραγματικό τείχος, αδιαπέραστο στα διεθνή μέσα ενημέρωσης και τους ξένους παρατηρητές, ώστε να μην υπάρχουν μαρτυρίες για όσα διαδραματίζονται στα κατεχόμενα (Ασπίδα διεθνούς αλληλεγγύης για τους Παλαιστινίους, Του Πέτρου Παπακωνσταντίνου | Kathimerini n.d.).

Οι συλλήψεις και οι στοχευμένες δολοφονίες από μέρους των Ισραηλινών αποτελούν μια πάγια τακτική για την καταστολή της δράσης των ισλαμικών και κοσμικών παλαιστινιακών οργανώσεων. Έχει όμως νομικές βάσεις η τακτική αυτή; Η στρατιωτική επίθεση/απάντηση επιτρέπεται όταν οι πράξεις (τρομοκρατικές επιθέσεις) είναι εκτεταμένες και συνεχείς. Σε κλίμακα ισοδύναμη με αυτό που θεωρείται ένοπλη επίθεση εάν διενεργείται από κυβερνητικές δυνάμεις. Είναι προφανές το γεγονός και μόνον ότι ένας ύποπτος τρομοκράτης που βρίσκεται εκτός της εδαφικής περιοχής του θύματος και δεν μπορεί να συλληφθεί από τις Αρχές του, δεν σημαίνει ότι έχει χάσει το δικαίωμα του στη ζωή και ότι μπορεί να στοχοποιηθεί. Μπορεί να υποστηριχθεί ωστόσο ότι, όταν υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι ο ύποπτος τρομοκράτης σχεδιάζει μια τρομοκρατική επίθεση εναντίον του θύματος, και δεν υπάρχει άλλος εναλλακτικός τρόπος να αποτραπεί αυτή η επίθεση συλλαμβάνοντας τον, η στοχοποίηση του δεν θα αποτελούσε απαραίτητα αυθαίρετη στέρηση του δικαιώματος του για ζωή. Σε αυτή την περίπτωση η παράνομη χρήση βίας (τρομοκρατική ενέργεια) μπορεί να μην είναι επικείμενη, αλλά η ανάγκη χρήσης ένοπλης βίας με σκοπό την αποτροπή της (της τρομοκρατικής ενέργειας) μπορεί να κριθεί άμεση (κριτήριο αμεσότητας) αφού εάν δεν χρησιμοποιηθεί άμεσα μπορεί στο μέλλον να μην δύναται καθόλου να χρησιμοποιηθεί. Αυτό μπορεί να οριστεί ως το τελευταίο παράθυρο ευκαιρίας για την αποτροπή περαιτέρω τρομοκρατικών επιθέσεων (Kretzmer 2005:182).

Το λεγόμενο “targeting killing policy” το υιοθετούν οι Αμερικανοί και οι Βρετανοί οι οποίοι δεν χρησιμοποιούν το Γκουαντάναμο ως χώρο κράτησης τρομοκρατών αλλά θεωρούνται “target-killings” και εκτελούνται. Για παράδειγμα δεν μπορούν να θεωρηθούν οι μαχητές του ISIS αιχμάλωτοι πολέμου γιατί δεν ανήκουν σε στρατιωτική οργάνωση κάποιου κράτους. Επ’ ουδενί όμως δεν θεωρούνται και άμαχοι, οπότε διακρίνεται μια γκρίζα ζώνη στο Διεθνές Δίκαιο. Την ίδια πολιτική ακολουθούν και οι Ισραηλινοί και έτσι ενεργούν στην γκρίζα αυτή περιοχή, βάσει “target killing policy” και όχι βάσει Διεθνούς Δικαίου.

Το τείχος «Ασφαλείας» και οι έννομες συνέπειες του

Η ιδέα για την ανέγερση ενός τείχους που θα χωρίζει Ισραηλινούς και Παλαιστίνιους δεν είναι νέα. Έχει ανακύψει αρκετές φορές στο παρελθόν με αποκορύφωμα το 2002, με στόχο την απομόνωση της Δυτικής Όχθης. Η κατασκευή ξεκινά τον Ιούνιο του 2002, επί πρωθυπουργίας Αριέλ Σαρόν. Περίπου μισό εκατομμύριο Παλαιστίνιοι είδαν τις ζωές τους ν' αλλάζουν με την ανέγερσή του. Η ελευθερία μετακίνησης περιορίστηκε και το τείχος διχοτόμησε την περιοχή τους ενώ η πρόσβαση στα χωράφια για τους αγρότες απαιτεί άδεια από τον στρατό (Μέση Ανατολή: Το τείχος «ασφαλείας» του Ισραήλ 2015).

Το τείχος έγινε επιτακτική ανάγκη με την έκρηξη της δεύτερης Ιντιφάντα τον Σεπτέμβριο του 2000. Μέχρι το 2001, το Ισραήλ αντιμετώπιζε επιθέσεις αυτοκτονίας σε εβδομαδιαία και αργότερα σε σχεδόν καθημερινή βάση. Οι τρομοκράτες που συναρμολογούσαν βόμβες ή στρατολογούσαν εθελοντές για τις αποστολές αυτοκτονίας επιχειρούσαν ελεύθερα σε παλαιστινιακές πόλεις όπως η Τζενίν, η Ναμπλούς και η Ραμάλα. Ο Γιασέρ Αραφάτ της Παλαιστινιακής Αρχής είτε έκανε τα στραβά μάτια σε αυτές τις επιθέσεις είτε τις υποβοηθούσε ενεργά, ενώ οι ισραηλινές δυνάμεις ασφαλείας το έβρισκαν εξαιρετικά δύσκολο να τις σταματήσουν. Η απόλυτη έλλειψη κάθε φυσικού φραγμού μεταξύ παλαιστινιακών και ισραηλινών πόλεων όπως η Χάιφα, το Τελ Αβίβ και η Ιερουσαλήμ, σήμαινε ότι, παρά την παρουσία διάσπαρτων σημείων ελέγχου, οι τρομοκράτες ήταν λιγότερο από μια ώρα μακριά από ισραηλινά λεωφορεία, καφετέριες και εμπορικά κέντρα.

Η βία της Ιντιφάντα αύξησε την πίεση για την επίτευξη κάποιου είδους συνοριακής ασφάλειας, αλλά ο πρωθυπουργός του Ισραήλ εκείνη την εποχή, ο Αριέλ Σαρόν, είχε σοβαρές επιφυλάξεις σχετικά με την κατασκευή του τείχους. Ο Σαρόν, γνωστός σήμερα ως ο πατέρας του προγράμματος ισραηλινού εποίκισμού μοιραζόταν τον φόβο ότι οποιαδήποτε κατασκευή κατά μήκος της Πράσινης Γραμμής θα ερμηνευόταν ως ισραηλινή αναγνώριση των συνόρων του 1967. Ήταν ανένδοτος σχετικά με αυτή την θέση μέχρι το βράδυ του Πάσχα τον Μάρτιο του 2002. Εκείνο το βράδυ, ένας Παλαιστίνιος βομβιστής αυτοκτονίας από το Τουλκαρμ ταξίδεψε εύκολα τα δέκα μίλια από την πόλη του μέχρι την ισραηλινή πόλη Νετάνια, όπου εξερράγη στο

Park Hotel, σκοτώνοντας 30 Ισραηλινούς οι οποίοι παρακολουθούν την τελετουργία Seder. Σε απάντηση, ο Σαρόν διέταξε τον ισραηλινό στρατό να καταλάβει όλες τις πόλεις της Δυτικής Όχθης ως μέρος της επιχείρησης «Αμυντική Ασπίδα». Αλλά μετά από τρεις μήνες κατοχής, με χιλιάδες Ισραηλινούς στρατιώτες σε παλαιστινιακές πόλεις, οι βόμβες συνέχιζαν να εκρήγνυνται στο Ισραήλ. Τον Ιούνιο του 2002, ο Σαρόν υπέκυψε στην πίεση της κοινής γνώμης και η κυβέρνησή του ενέκρινε την κατασκευή του πρώτου σταδίου του τείχους.

Για την κατασκευή τμημάτων του τείχους εντός της Δυτικής Όχθης δημεύτηκαν εκτάσεις από Παλαιστίνιους ιδιοκτήτες. Περίπου το 64,2% (456 χλμ.) της σχεδιαζόμενης δομής των 710 χιλιομέτρων έχει ολοκληρωθεί, εκ των οποίων το 85% βρίσκεται εντός της Δυτικής Όχθης. Το τείχος εμποδίζει την πρόσβαση σε υπηρεσίες και πόρους, διαταράσσει την οικογενειακή και κοινωνική ζωή, υπονομεύει τον βιοπορισμό και συντείνει στον κατακερματισμό του Κατεχόμενου Παλαιστινιακού Εδάφους (West Bank Barrier n.d.). Το Τείχος σχετίζεται άμεσα με τους εποικισμούς. Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, στην γνωμοδότησή του, σημείωσε ότι η διαδρομή του τείχους, όπως αυτή ορίστηκε από την ισραηλινή κυβέρνηση, περιλαμβάνει στην «Αποκλεισμένη Περιοχή» (δηλαδή την περιοχή μεταξύ του Τείχους και της Πράσινης Γραμμής που οριοθετεί το Κατεχόμενο Παλαιστινιακό Έδαφος) περίπου 80% των εποίκων που ζουν στο Κατεχόμενο Παλαιστινιακό Έδαφος. Περαιτέρω, δήλωσε πως, από την εξέταση του χάρτη, είναι εμφανές ότι η ελικοειδής διαδρομή του τείχους έχει χαραχθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να συμπεριλάβει σε αυτήν την περιοχή την μεγάλη πλειονότητα των ισραηλινών εποικισμών στο Κατεχόμενο Παλαιστινιακό Έδαφος, συμπεριλαμβανομένης της Ανατολικής Ιερουσαλήμ (International Court of Justice 2004; Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory | International Court of Justice n.d.). Η απόφαση του Σαρόν προκάλεσε παγκόσμιες επικρίσεις κατά της ισραηλινής κυβέρνησης και στις 9 Ιουλίου 2004 το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Χάγης υπέβαλλε την γνωμοδότηση του, Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, στην οποία περιέγραψε την κατασκευή του τείχους ως παραβίαση του διεθνούς δικαίου και συμπέρανε ότι τα κράτη πρέπει να λάβουν μέτρα ώστε να αποτραπεί η συνεχιζόμενη στήριξη της κατασκευής του τείχους.

Το Δικαστήριο, διευκρίνισε ότι θα ασχοληθεί μόνο με τις νομικές συνέπειες που απορρέουν από την κατασκευή του τείχους στα κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη και όχι σε εκείνα τα τμήματα του τείχους που βρίσκονται εντός του εδάφους του Ισραήλ. Επίσης αναζήτησε τους σχετικούς κανόνες του ανθρωπιστικού δικαίου, δηλαδή την IV Σύμβαση της Χάγης (1907) για τους Νόμους και τα Έθιμα Πολέμου καθώς και την 4^η Σύμβαση της Γενεύης. Το Ισραήλ, βασιζόμενο στη παράγραφο 2 της ΣΓ'49 πάγια υποστηρίζει ότι τα εδάφη της Παλαιστίνης που περιήλθαν στην κατοχή του με τον πόλεμο του 1967, δεν αποτελούσαν τμήμα εδάφους ενός από τα συμβαλλόμενα μέρη, καθώς αποτελούσαν έδαφος της Εντολής. Η θεώρηση του Δικαστηρίου έγκειται στο γεγονός ότι με βάση το άρθρο 2, παρ. 1 της 4^{ης} Σύμβασης της Γενεύης, πρέπει να πληρούνται δύο προϋποθέσεις ώστε να τυγχάνει εφαρμογής: να υπάρχει μια ένοπλη σύρραξη, ακόμη και αν δεν αναγνωρίζεται ως εμπόλεμη κατάσταση και βέβαια η σύρραξη αυτή να εμπλέκει δύο συμβαλλόμενα μέρη. Στη συγκεκριμένη περίπτωση το Ισραήλ και η Ιορδανία που κατείχε έως τότε το μεγαλύτερο μέρος των παλαιστινιακών εδαφών, είναι συμβαλλόμενα μέρη της 4^{ης} Σύμβασης της Γενεύης. Η παράγραφος 2 που ακολουθεί δεν περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης αποκλείοντας εδάφη τα οποία δεν αποτελούν τμήμα του εδάφους ενός από τα συμβαλλόμενα μέρη. Το Δικαστήριο συνοψίζοντας δήλωσε ότι τόσο το Ισραήλ όσο και η Ιορδανία ήταν συμβαλλόμενα μέρη όταν ξέσπασε ο πόλεμος του 1967, έκρινε εφαρμοστέα την 4^η Σύμβαση της Γενεύης και θεώρησε ότι δεν υπήρχε ανάγκη να εξετάσει το προηγούμενο καθεστώς των κατεχόμενων παλαιστινιακών εδαφών.

Μερικές από τις διαπιστώσεις του Δικαστηρίου ήταν οι εξής: Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η κατασκευή του τείχους έγινε με σκοπό να συμπεριλάβει μέσα στην κλειστή ζώνη²⁹ το μεγαλύτερο μέρος των ισραηλινών οικισμών στα κατεχόμενα με τη συμπερίληψη της Ανατολικής Ιερουσαλήμ. Οι οικισμοί αυτοί κατασκευάστηκαν κατά παράβαση του άρθρου 49 παρ. 6 της 4^{ης} Σύμβασης της Γενεύης που προβλέπει ότι η κατέχουσα δεν μπορεί να μεταφέρει μέρος του αστικού της πληθυσμού στο κατεχόμενο

²⁹ Το Διεθνές Δικαστήριο προσδιόρισε την έννοια της «κλειστής ζώνης» στην παράγραφο 85 της γνωμοδότησης του.

έδαφος³⁰. Το Δικαστήριο διαπίστωσε επίσης ότι η κατασκευή του τείχους οδήγησε στην καταστροφή και τη δήμευση ιδιωτικών περιουσιών παρά το αντίθετο των άρθρων 46 και 52 των κανονισμών της Χάγης³¹ και του άρθρου 53 της 4^{ης} Σύμβασης της Γενεύης. Το άρθρο 46 του Κανονισμού της Χάγης προβλέπει ότι η ιδιωτική περιουσία είναι σεβαστή και δεν πρέπει να υπόκειται σε δήμευση. Το δε άρθρο 52 όμως επιτρέπει τη δήμευση θέτοντας όρια. Το δε άρθρο 53 της 4^{ης} Σύμβασης της Γενεύης ορίζει ότι «απαγορεύεται στην κατέχουσα δύναμη η καταστροφή κινητής ή ακίνητης περιουσίας, η οποία ανήκει ατομικά ή συλλογικά σε ιδιώτες, στο κράτος ή σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, παραμόνο σε περίπτωση που οι καταστροφές είναι απόλυτα αναγκαίες για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις³².

Το Δικαστήριο, περαιτέρω διαπίστωσε ότι η κατασκευή του τείχους με την περικύκλωση ορισμένων παλαιστινιακών οικισμών, είχε ως συνέπεια σημαντικούς περιορισμούς στην ελεύθερη κυκλοφορία των κατοίκων των κατεχομένων, με εξαίρεση των ισραηλινών, την οποία εγγυάται το άρθρο 12 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων: «Κάθε κάτοικος ο οποίος βρίσκεται εντός του εδάφους ενός κράτους έχει το δικαίωμα να διακινείται ελεύθερα και να επιλέγει ελεύθερα την κατοικία του»³³. Τέλος παρατηρείται ότι το τείχος εσωκλείει τα πιο γόνιμα εδάφη, τους υδάτινους πόρους και τις κεντρικές οδικές αρτηρίες. Η δε πρόσβαση των Παλαιστινίων σε νοσοκομειακή περίθαλψη είναι σχεδόν ανύπαρκτη.³⁴

Η σταδιακή κατασκευή του τείχους έφτασε στο τέλος του το 2007. Από τα προγραμματισμένα 491 μίλια τείχους, είχαν ολοκληρωθεί μόνο 267, ή το 54%. Μέχρι εκείνη την στιγμή, όμως, το φράγμα είχε ήδη υπηρετήσει τον σκοπό του. Ως το 2006, η δεύτερη Ιντιφάντα είχε σταματήσει λόγω ενός συνδυασμού παραγόντων, συμπεριλαμβανομένης της βάνανσης αποτελεσματικότητας του ισραηλινού στρατού, της αστυνομίας και των εσωτερικών υπηρεσιών ασφαλείας, καθώς και τον θάνατο του

³⁰ Βλ. παράγραφο 120 της γνωμοδότησης του Διεθνούς Δικαστηρίου.

³¹ Βλ. παράγραφο 124 της γνωμοδότησης του Διεθνούς Δικαστηρίου.

³² Βλ. παράγραφο 126 της γνωμοδότησης του Διεθνούς Δικαστηρίου.

³³ Βλ. παράγραφο 134 της γνωμοδότησης του Διεθνούς Δικαστηρίου.

³⁴ Για περισσότερες πληροφορίες Βλ. (Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory | International Court of Justice n.d.)

Αραφάτ και την αντικατάστασή του από τον Μαχμούντ Αμπάς, ο οποίος απέρριψε ανοιχτά την τρομοκρατία. Ωστόσο, ο φράκτης είχε κάνει πιο δύσκολη την διάπραξη τρομοκρατικών επιθέσεων, δημιουργώντας ένα φυσικό εμπόδιο που επιμήκυνε τα μονοπάτια των επιτιθέμενων μέχρι τους στόχους τους. Οι πιθανοί βομβιστές αυτοκτονίας από τις παλαιστινιακές πόλεις του βορρά έπρεπε τώρα να ταξιδέψουν για ώρες προκειμένου να εισέλθουν στο Ισραήλ μέσα από τα λίγα εναπομείναντα ανοίγματα στο τείχος κοντά στην Ιερουσαλήμ, δίνοντας στις ισραηλινές δυνάμεις ασφαλείας περισσότερο χρόνο για να τους παρακολουθούν και να τους συλλαμβάνουν. Καθώς οι επιθέσεις έγιναν λιγότερο θανατηφόρες και αποτελεσματικές, οι τρομοκράτες με την σειρά τους έχασαν κάποια από τα κίνητρά τους. Ως αποτέλεσμα, το 2007 μόνο 13 Ισραηλινοί σκοτώθηκαν σε επιθέσεις Παλαιστινίων, από 450 το 2002 και το ισραηλινό κοινό, όπως ήταν αναμενόμενο, σε μεγάλο βαθμό αγνόησε τις διεθνείς επικρίσεις και υποστήριξε τους φράκτες (Τα Τείχη Του Ισραήλ | Foreign Affairs - Hellenic Edition n.d.).

Το Ισραήλ και το Διεθνές Δίκαιο

Το Δίκαιο Κατοχής

Το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο περιέχει ειδικές διατάξεις σε περιπτώσεις πολεμικής κατοχής, δηλαδή τα άρθρα 42-56 των συμβάσεων της Χάγης (1899 & 1907) και 43 άρθρα της 4ης σύμβασης της Γενεύης του 1949 (άρθρα 1-12, 27, 29-34, 47, 49, 51, 52, 53, 59, 61-77 και 143).

Η 4η σύμβαση της Γενεύης, αν και περιλαμβάνει λεπτομερείς κανόνες που εφαρμόζονται σε καταστάσεις κατοχής, δεν διευκρινίζουν τι αποτελεί εμπόλεμη κατοχή. Έτσι, όταν καθορίζουμε αν ένα έδαφος υπόκειται σε εμπόλεμη κατοχή, η νομολογία αναφέρεται στο εθιμικό διεθνές δίκαιο όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 42 των Συμβάσεων της Χάγης, όπου αναφέρεται ότι η εδαφική περιοχή θεωρείται «κατεχόμενη όταν τίθεται πράγματι υπό την εξουσία του εχθρικού στρατού». Στο ίδιο

άρθρο καθορίζεται ότι «η κατοχή εκτείνεται μόνο στην επικράτεια όπου μία τέτοια εξουσία έχει εδραιωθεί και μπορεί να ασκηθεί»³⁵.

Προκειμένου να καθοριστεί εάν οι ένοπλες δυνάμεις ενός κράτους είναι παρόν στην επικράτεια άλλου κράτους χωρίς τη συγκατάθεσή του, θα πρέπει να θεωρηθεί ως κατοχική δύναμη, το Διεθνές Δικαστήριο της Δικαιοσύνης εξέτασε «αν υπάρχουν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι η εν λόγω εξουσία είχε πράγματι καθιερωθεί και ασκηθεί από τις ένοπλες δυνάμεις του κράτους που επενέβη στις εν λόγω περιοχές»

Επίσης, πρέπει να γίνει αναφορά στην ευρύτερη έννοια του όρου «κατοχή» σχετικά με τους απλούς πολίτες στην 4η σύμβαση της Γενεύης απ' ότι στις συμβάσεις της Χάγης. Σύμφωνα με το σχολιασμό της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού σχετικά με την 4η Σύμβαση της Γενεύης, οι κανόνες της σχετικά με την κατοχή ισχύουν όταν ένας πολίτης «έχει πέσει στα χέρια της Κατοχικής Δύναμης», δηλαδή ότι όσον αφορά τους ιδιώτες, η εφαρμογή της 4ης Σύμβασης της Γενεύης δεν εξαρτάται από την ύπαρξη μιας κατάστασης κατοχής κατά την έννοια του άρθρου 42.

Το Ισραήλ από τότε που ανέλαβε τον έλεγχο της Λωρίδας της Γάζας και της Δυτικής Όχθης μετά τον πόλεμο των έξι ημερών το 1967, αρνήθηκε το καθεστώς ως κατοχική δύναμη σε αυτά τα εδάφη κατά την έννοια της 4ης σύμβασης της Γενεύης και επομένως δεν θεωρείται δεσμευμένο από τις αντίστοιχες διατάξεις de jure, τονίζοντας παράλληλα ότι θα εφαρμόσει de facto τις ανθρωπιστικές διατάξεις της οικειοθελώς.

Το διεθνές δίκαιο ήταν και παραμένει σαφές σχετικά με τα εδάφη που κατακτά το επιτιθέμενο κράτος, ενώ το ζήτημα για πόσο καιρό εδάφη που κατακτήθηκαν ως αποτέλεσμα της αυτοάμυνας μπορούν να παραμείνουν υπό κατοχή για να αποφευχθούν περαιτέρω επιθέσεις ήταν και παραμένει ανοιχτό μέχρι σήμερα.

Μέχρι να βρεθεί μια λύση, το Ισραήλ σίγουρα δεν θεωρεί τον εαυτό του ως κατοχική δύναμη υπό την έννοια της 4ης Σύμβασης της Γενεύης, καθώς το έδαφος δεν

³⁵ Βλ. IV Σύμβαση Χάγης, Άρθρο 42

ανήκε ποτέ δικαίως στην Ιορδανία ούτε στην Αίγυπτο. Επίσης η προσχώρηση της Παλαιστίνης στις συμβάσεις της Γενεύης το 2014 έχει περιπλέξει ακόμη περισσότερο τα θέματα. Από τυπική άποψη, το επιχείρημα ότι η διατύπωση της 4ης Σύμβασης της Γενεύης δεν εκπληρώνεται προφανώς δεν ισχύει πλέον. Ταυτοχρόνως, η κρατική υπόσταση της Παλαιστίνης και οι ακριβείς οριοθετήσεις της εξακολουθούν να υπόκεινται σε συζήτηση (Janik 2016).

Η χρήση Βίας

Ένας από τους κύριους πυλώνες του διεθνούς νομικού συστήματος είναι ο θεμελιώδης κανόνας της απαγόρευσης χρήσης βίας, όπως ορίζεται στο άρθρο 2 παράγραφος 4 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, συνιστώντας έναν υποχρεωτικό κανόνα και μέρος του εθιμικού διεθνούς δικαίου:

«Όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει να αποφεύγουν στις διεθνείς τους σχέσεις την απειλή ή τη χρήση βίας κατά της εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας οποιουδήποτε κράτους, ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο αντίθετο στους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών».

Μία εξαίρεση στην απαγόρευση της χρήσης βίας είναι το δικαίωμα της αυτοάμυνας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών:

«Τίποτα στον παρόντα Χάρτη δεν θα πρέπει να επηρεάσει το εγγενές δικαίωμα της ατομικής ή συλλογικής αυτοάμυνας σε περίπτωση ένοπλης επίθεσης κατά Μέλους των Ηνωμένων Εθνών, έως ότου το Συμβούλιο Ασφαλείας λάβει τα απαραίτητα μέτρα για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας».

Το άρθρο 51 δεν καλύπτει εξ' ολοκλήρου το δικαίωμα της αυτοάμυνας και ως εκ τούτου, αποτελεί επίσης μέρος του διεθνούς εθιμικού δικαίου παράλληλα με τη διάταξη του άρθρου 51, η οποία αναφέρεται στην πηγή αυτή με την έννοια του «εγγενούς δικαιώματος» και επομένως το διεθνές εθιμικό δίκαιο έχει ιδιαίτερη σημασία όταν αντιμετωπίζει ζητήματα που δεν καλύπτονται από το άρθρο 51. Το δικαίωμα της

αυτοάμυνας από μόνο του είναι περιορισμένο, κυρίως από τις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.

Το Ισραήλ δικαιολογεί τακτικά τις ενέργειές του με βάση την αυτοάμυνα, σε σχέση με τη γνωμοδότηση για τις νομικές συνέπειες της κατασκευής του τείχους στο κατεχόμενο Παλαιστινιακό έδαφος, το Δικαστήριο αναφέρθηκε σε μία δήλωση του Ισραήλ ότι «η κατασκευή του Τείχους είναι σύμφωνο με το άρθρο 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, το εγγενές δικαίωμα της αυτοάμυνας και τις αποφάσεις 1368 (2001) και 1373 (2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας».

Το Ισραήλ δικαιολόγησε επίσης τις στρατιωτικές του ενέργειες κατά του Λιβάνου και της Χεζμπολάχ το 2006(FAQ: The Second Lebanon War n.d.) και κατά της Χαμάς στη Λωρίδα της Γάζας το 2008/2009 επικαλούμενη το δικαίωμα της αυτοάμυνας(The Operation in Gaza-Factual and Legal Aspects n.d.). Στην τελευταία περίπτωση, υποστήριξε ότι «το δικαίωμα της αυτοάμυνας ενός κράτους εκτείνεται πέρα των επιθέσεων άλλων κρατών. Ακόμη και πριν τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, το εθιμικό διεθνές δίκαιο αναγνώρισε το δικαίωμα της αυτοάμυνας ενάντια μη κρατικών δρώντων, όπως ένοπλες ομάδες που εκτελούν επιθέσεις σημαντικής κλίμακας και εμπέλειας. Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών επικαλέστηκε το δικαίωμα της αυτοάμυνας εν συνεχεία των επιθέσεων της 11ης Σεπτεμβρίου εναντίον των Ηνωμένων Πολιτειών, καλώντας τη διεθνή κοινότητα να καταπολεμήσει την τρομοκρατία που διαπράττεται από μη κρατικούς δρώντες.

Το Διεθνές Δικαστήριο της Δικαιοσύνης εκτός από τα προβληματικά ευρήματά του σχετικά με το δικαίωμα της αυτοάμυνας κατά των μη κρατικών δρώντων, αρνήθηκε το δικαίωμα του Ισραήλ για αυτοάμυνα επειδή οι επιθέσεις που αντιμετώπιζε δεν προέρχονταν από αλλοδαπό έδαφος, αλλά από ελεγχόμενη από το ίδιο το Ισραήλ περιοχή. Έτσι, σύμφωνα με το Δ.Δ.Δ, η κατάσταση ήταν διαφορετική από αυτή που εξετάστηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας στις προαναφερθείσες αποφάσεις και δεν είχε καμία νομική συνάφεια σε σχέση με την κατασκευή του τείχους. Συνεπώς, αυτό θα σήμαινε περαιτέρω ότι δεν επιτρέπεται στο Ισραήλ να ενεργεί σε καθεστώς αυτοάμυνας εναντίον της Χαμάς, εφόσον εξακολουθεί να θεωρείται ως κατοχική δύναμη στη Λωρίδα της Γάζας (Janik 2016).

Το ζήτημα της Αναλογικότητας

Αναλογικότητα στο jus ad bellum: Υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις στην αρχή της αναλογικότητας κατά το εθιμικό δίκαιο, όταν προσφύγεις στην αυτοάμυνα. Μια άποψη θεωρεί ότι η απάντηση πρέπει να είναι ανάλογη με την απειλή προκειμένου να είναι νόμιμη (Greenwood 2002). Μερικοί υποστηρίζουν ότι η αναλογικότητα απαιτεί από ένα κράτος να χρησιμοποιεί μόνο την αναγκαία δύναμη που χρειάζεται για να αποτρέψει την απειλή ή να σταματήσει μία προηγηθείσα επίθεση.

Αναλογικότητα στο jus in bello: Το Δ.Α.Δ συνεπάγεται επίσης την απαίτηση της αναλογικότητας. Όπως στην γνωμοδότηση του Δ.Α.Δ για τα πυρηνικά όπλα «η χρήση βίας που είναι ανάλογη σύμφωνα με το νόμο της αυτοάμυνας, προκειμένου να είναι νόμιμη, πρέπει επίσης να πληροί τις απαιτήσεις του ισχύοντος νόμου για τις ένοπλες συγκρούσεις που περιλαμβάνει ιδίως τις αρχές και τους κανόνες του ανθρωπιστικού δικαίου». Η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού αναγνώρισε την αναλογικότητα με την έννοια ενός εθιμικού κανόνα όταν δηλώνει ότι «μια επίθεση η οποία αναμένεται να προκαλέσει απώλειες στις ζωές των πολιτών, τον τραυματισμό αμάχων και καταστροφές στις περιουσίες των πολιτών ή συνδυασμός αυτών, οι οποίες θα ήταν υπερβολικές σε σχέση με το άμεσο στρατιωτικό πλεονέκτημα που αναμένεται, είναι απαγορευμένη».

Κατά τη διάρκεια και μετά την επιχείρηση «Συμπαγές Μολύβι» στην Γάζα, το Ισραήλ κατηγορήθηκε ότι παραβίασε την αρχή της αναλογικότητας και στο jus ad bellum³⁶ καθώς και στο jus in bello³⁷. Ενώ οι κατηγορίες για παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας στο jus ad bellum επικεντρώνονται στον γενικό αριθμό των ενεργειών και των καταστροφών που προκάλεσε το Ισραήλ, η Διεθνής Αμνηστία και το συμβούλιο του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα επέκρινε το Ισραήλ για τον ευρύ

³⁶ Βλ. παράδειγμα (Erakat 2009)

³⁷ Βλ. παράδειγμα (OHCHR | Session9 United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict n.d.)

ορισμό των νόμιμων στρατιωτικών στόχων. Το τελευταίο μάλιστα δήλωσε επίσης ότι το Ισραήλ παραβίασε την αρχή της αναλογικότητας όσον αφορά τις επιθέσεις εναντίον της Αστυνομίας στην Λωρίδα της Γάζας, το νοσοκομείο και ένα πολυσύχναστο δρόμο. Το Ισραήλ απέρριψε αυτές τις κατηγορίες, και όσον αφορά το jus ad bellum, δεν ανέφερε μόνο το δικαίωμα στην αυτοάμυνα, αλλά και την υποχρέωση να αμυνθεί (The Operation in Gaza-Factual and Legal Aspects n.d.).

Όσον αφορά το jus in bello, οι τακτικές που χρησιμοποιεί η Χαμάς δημιουργούν ορισμένα εξαιρετικά δύσκολα νομικά και φιλοσοφικά ζητήματα σχετικά με την έννοια της αναλογικότητας: Πρέπει ο στρατιωτικός διοικητής να διακινδυνεύσει τη ζωή των στρατιωτών του προκειμένου να ασφαλίσει αμάχους που είχαν τεθεί σε κίνδυνο από τον εχθρό; Ποιος είναι ο νόμιμος στρατιωτικός στόχος; Πόσες ζωές στρατιωτών ισοδυναμούν με ένα νεκρό πολίτη; Ποιος είναι υπεύθυνος για τους θανάτους αμάχων που εσκεμμένα ή αναγκαστικά παρέχουν κάλυψη στους μη κανονικούς μαχητές; Και πώς, σε γενικότερο επίπεδο, η αρχή της αναλογικότητας μπορεί να εφαρμοστεί σε μια ένοπλη σύγκρουση μεταξύ ενός κράτους, το οποίο προσπαθεί να ενεργεί σύμφωνα με το ΔΑΔ και μια τρομοκρατική ομάδα που προσπαθεί να μεγιστοποιήσει τους θανάτους των πολιτών; Συνεπώς, το διεθνές δίκαιο και ο πλήρης διαχωρισμός του jus ad bellum από το jus in bello καθώς και η απουσία ηθικής φαίνεται να αποτυγχάνει στην αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων (Janik 2016).

Γενικές Παρατηρήσεις

Το Ισραήλ, όπως κάθε κράτος, αρνείται να θεωρήσει τον εαυτό του ως καταφανή παραβάτη του διεθνούς δικαίου. Αντί αυτού, έχει αναπτύξει ορισμένα νομικά επιχειρήματα, τα οποία λόγω του ειδικού χαρακτήρα της διαμάχης με την Παλαιστίνη και της σύγκρουσης με ομάδες όπως η Χαμάς, δεν μπορούν να είναι πάντα αντικρουόμενες όσο πολλοί επικριτές θα ήθελαν. Στο τέλος, παρ' όλα αυτά, τα επιχειρήματα ακολουθούν ένα πολιτικό σκεπτικό. Το Ισραήλ δεν θέλει να χαρακτηριστεί ως κατοχική δύναμη κατά την έννοια της 4ης Σύμβασης της Γενεύης, λόγω των νομικών επακόλουθων και επειδή φοβάται ότι ένας τέτοιος χαρακτηρισμός θα μπορούσε να δικαιολογήσει κάπως την τρομοκρατία με τη μορφή των αγωνιστών

της ελευθερίας που ενεργούν εναντίον ξένου σφετερισμού και με τον τρόπο αυτό απορρίπτουν όλες τις εδαφικές διεκδικήσεις του Ισραήλ (From “Occupied Territories” to “Disputed Territories,” by Dore Gold n.d.). Όσον αφορά τη χρήση βίας και την προϋπόθεση της αναλογικότητας στο *jus ad bellum* και το *jus in bello*, το Ισραήλ υπενθυμίζει συνεχώς στον κόσμο ότι η ίδια η ύπαρξή του απειλήθηκε από την αρχή, όταν αντιμετώπισε έναν πόλεμο εναντίον επτά από τους γείτονές του αμέσως μετά την ανεξαρτησία του, ακολουθούμενο από τον πόλεμο του 1967, τον πόλεμο του Γιομ Κιπούρ το 1973 και την άνοδο της παλαιστινιακής τρομοκρατίας τη δεκαετία του 1970. Εκτός από τις τρομοκρατικές επιθέσεις από τη Λωρίδα της Γάζας και τη Δυτική Όχθη, το Ισραήλ αντιμετωπίζει και την απειλή του Ιράν και τις πυρηνικές του φιλοδοξίες³⁸. Αυτό οδηγεί σε μια ισχυρή αναφορά στο «εγγενές δικαίωμα της αυτοάμυνας» και της θεωρίας του δίκαιου πολέμου κατά την αποτίμηση της αρχής της αναλογικότητας (Janik 2016)

Συμπεράσματα

Πρώτα απ’ όλα θα πρέπει να αναφερθούν τα συστατικά στοιχεία του κράτους ώστε να αρχίσουμε να συμπεραίνουμε από την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ και μετά. Τέσσερα είναι τα κριτήρια του χαρακτηρισμού μίας οντότητας ως κράτους: λαός, συγκεκριμένη εδαφική περιοχή, κυβέρνηση και ανεξαρτησία. Τα κριτήρια αυτά ανταποκρίνονται σε γενικές γραμμές στο *minimum* της αντιλήψεως περί κράτους που επικρατεί στην διεθνή πρακτική. Τονίζεται επίσης ότι τα κριτήρια αυτά δημιουργήθηκαν σε μία εποχή που η αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών δεν είχε ακόμη εδραιωθεί στο διεθνές δίκαιο ενώ και η απαγόρευση της χρήσεως βίας μεταξύ των κρατών ήταν ακόμα σε νηπιακή μορφή (Αντωνόπουλος and Μαγκλιβέρας 2011).

Στις 14 Μαΐου 1948, ανακοινώθηκε η ίδρυση του κράτους του Ισραήλ με πρόεδρο τον Χαΐμ Βάισμαν και πρωθυπουργό τον Δαβίδ Μπεν Γκουριόν. Από εκείνη την χρονική στιγμή και ένα χρόνο αργότερα στις 11 Μαΐου 1949 όταν το Ισραήλ

³⁸ Για να δείτε τις διάφορες απειλές που αντιμετωπίζει το Ισραήλ σήμερα Βλ. (Bard 2007)

εντάχθηκε στον Ο.Η.Ε , απέκτησε την νομική κρατική υπόσταση μαζί με τα δικαιώματα αλλά και τις υποχρεώσεις που απέρρεαν.

Η χρήση βίας λοιπόν του Ισραήλ ενάντια των Παλαιστινίων μπορεί να χαρακτηριστεί ως χρήση ένοπλης βίας στο εσωτερικό ενός κράτους για την καταστολή μιας εξέγερσης εναντίον της κυβέρνησης του κράτους. Έτσι με αυτόν τον τρόπο μπορεί να υποστηριχθεί ότι δεν υπάγεται στο Άρθρο 2 (4) του Χάρτη των Η.Ε που απαγορεύει την χρήση ένοπλης βίας στις διεθνείς σχέσεις (Αντωνόπουλος and Μαγκλιβέρας 2011). Επίσης θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι Παλαιστίνιοι ιδρύουν την Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης το 1964, η ΟΑΠ αποκτά καθεστώς παρατηρητή στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και αναγνωρίζεται ως ο εκπρόσωπος του παλαιστινιακού λαού³⁹ και στις 29 Νοεμβρίου 2012 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ αλλάζει το καθεστώς της Παλαιστίνης από οντότητα-παρατηρητή σε κράτος-παρατηρητή (Αντωνόπουλος and Μαγκλιβέρας 2011).⁴⁰ Από την στιγμή εκείνη χρησιμοποιείται πλέον ο προσδιορισμός «Παλαιστίνη» και αποκτά κρατική υπόσταση, αν και το Ισραήλ δεν το αναγνώρισε ποτέ ως Κράτος της Παλαιστίνης.

Λίγο αργότερα το 1967 στον πόλεμο των έξι ημερών, βλέπουμε το Ισραήλ να πετυχαίνει ένα πρώτο χτύπημα στους αντιπάλους του και να τους αιφνιδιάζει. Η πρώτη και αποφασιστικότερη κίνηση του Ισραήλ ήταν η προληπτική αιφνιδιαστική επίθεση εναντίον της Αιγυπτιακής Αεροπορίας. Σε αυτή την περίπτωση οι Ισραηλινοί δρουν βάσει του εθιμικού τους δικαιώματος στην αυτοάμυνα και όχι βάσει του άρθρου 51 του Χάρτη των ΗΕ όπου η αυτοάμυνα θα επιτρεπόταν μόνο αφού είχε εμφανιστεί ήδη μία ένοπλη επίθεση – όχι σε αναμονή μιας επίθεσης (Χατζηκωνσταντίνου 2005). Επίσης θα πρέπει να αναφερθεί ότι για την άσκηση του εθιμικού δικαιώματος της άμυνας πρέπει να πληρούνται τα κριτήρια της **αναγκαιότητας** άμυνας, ως επείγουσα, άμεση, αφόρητη και δυσβάσταχτη, μη επιτρέπουσα επιλογή μέσων και χρονική καθυστέρηση. Να διέπεται από την αρχή της **αναλογικότητας** (δηλ. η δράση να μην είναι παράλογη ή υπερβολική) για παράδειγμα δεν απαντάμε με πυρηνικά σε μία συμβατική επίθεση.

³⁹ Βλ. υποσημείωση 20

⁴⁰ Ψήφισμα 67/19 ΓΣ ΟΗΕ, 29 Νοεμβρίου 2012. Ο όρος που χρησιμοποιήθηκε ήταν «μη-μέλος κράτος παρατηρητής». Το στερητικό «μη» αναφερόταν στο μέλος και όχι στο κράτος.

Τέλος η αρχή της **αμεσότητας** διότι εάν καθυστερήσει πολύ μια δράση μπορεί να χαρακτηριστεί ως αντίποινα(Αντωνόπουλος and Μαγκλιβέρας 2011:737).

Η κρατική πρακτική έχει οδηγήσει πολλούς μελετητές να πιστεύουν ότι οι κανόνες του Χάρτη του ΟΗΕ για τη χρήση της βίας και του δικαιώματος της αυτοάμυνας έχει «ξεφτίσει». Τις τελευταίες δεκαετίες διαφορετικά δόγματα έχουν προωθηθεί ως προς το νόημα και την έκταση του δικαιώματος της αυτοάμυνας. Αυτό έχει κάνει τον νόμο για την αυτοάμυνα ασυνάρτητο. Από τις επιθέσεις της 9^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στις Η.Π.Α. οι κανόνες για τη χρήση βίας έχουν επικριθεί για το λόγο ότι έχουν αποτύχει να αναγνωρίσουν ότι το διεθνές σύστημα έχει αλλάξει παράλληλα με τα μέσα για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Ο ΟΗΕ, μέσω της Έκθεσης της Υψηλού Επιπέδου Κριτικής επιτροπής⁴¹, της έκθεσης του Γενικού Γραμματέα⁴² και της Διάσκεψης Κορυφής του ΟΗΕ το 2005, ελάχιστα έχουν καταφέρει για την κάλυψη των αναγκών των κρατών που αντιμετωπίζουν τις νέες αυτές απειλές για την ασφάλεια (Chainoglou 2007).

Σήμερα ένας μεγάλος αριθμός δημοσιολόγων υποστηρίζει πως το εθιμικό δικαίωμα της άμυνας υφίσταται όχι μόνο όταν εκδηλωθεί μία ένοπλη επίθεση αλλά και όταν αυτή είναι επικείμενη⁴³. Λόγω του περιοριστικού χαρακτήρα του άρθρου 51 του Χάρτη των ΗΕ λίγα κράτη υποστηρίζουν την υπόψη έννοια της άμυνας σε επικείμενη επίθεση (anticipatory self-defense) όμως το Ισραήλ απ' ότι φαίνεται δεν είναι ένα απ' αυτά.⁴⁴

Στον πόλεμο των έξι ημερών βλέπουμε πρώτη φορά το ΣΑ των ΗΕ να εκδίδει απόφαση (242/1967)⁴⁵ όπου αναφέρεται μεταξύ άλλων η λήξη των εχθροπραξιών και η

⁴¹ Βλ. (Rashid n.d.)

⁴² Βλ. (In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All.Pdf n.d.)

⁴³ Επικείμενη επίθεση είναι μία αλληλουχία γεγονότων η οποία μπορεί να οδηγήσει αναπόφευκτα εντός συντόμου χρονικού διαστήματος στην πραγμάτωση της ένοπλης επίθεσης.

⁴⁴ Η προληπτική άμυνα ή το προληπτικό κτύπημα αποτελεί μετάλλαξη της άμυνας σε επικείμενη επίθεση. Η πρώτη και μοναδική χρήση βίας μετά το 1945 για προληπτικούς λόγους αποτελεί η καταστροφή του αντιδραστήρα osarik του Ιράκ από το Ισραήλ το 1981, η οποία αιτιολογήθηκε ως άμυνα σε επικείμενη επίθεση. Το Ισραήλ παραβίασε τον όρο του επικείμενου διότι δεν ικανοποιούσε το κριτήριο της άμεσης ανάγκης. Το Ισραήλ για ακόμη μία φορά βρέθηκε απομονωμένο στο ΣΑ και καταδικάστηκε ομόφωνα(Ψήφισμα 487/1981)(Αντωνόπουλος and Μαγκλιβέρας 2011:740).

⁴⁵ Βλ. υποσημείωση 3

απόσυρση των Ισραηλινών δυνάμεων από τα προσφάτως κατεχόμενα εδάφη. Ήταν μία απόφαση την οποία το Ισραήλ δεν εφάρμοσε κατά γράμμα αφού δεν αποσύρθηκε ποτέ από τις κατακτήσεις του. Σε αυτό το σημείο επίσης λαμβάνει χώρα η παραβίαση του Άρθρου 2 (4) του Χάρτη όπου το Ισραήλ με τη χρήση βίας επιδιώκει και καταφέρνει εδαφικές μεταβολές με την προσάρτηση της Ανατολικής Ιερουσαλήμ γεγονός που προκαλεί το ΣΑ να λάβει την Απόφαση 476/1980⁴⁶ (Undocs.Org/ n.d.). Η απόφαση αυτή αφορά την βεβαίωση από πλευράς ΟΗΕ των παράνομων ενεργειών του Ισραήλ με σκοπό την αλλαγή του χαρακτήρα και του status της Ιερουσαλήμ (S/RES/476 : UN Documents : Security Council Report n.d.).

⁴⁶ Το Συμβούλιο Ασφαλείας,

Έχοντας εξετάσει την επιστολή της 28ης Μαΐου 1980 από τον εκπρόσωπο του Πακιστάν, ο σημερινός πρόεδρος του Οργανισμού Ισλαμικής Διάσκεψης, όπως περιέχεται στο έγγραφο S / 13966 της 28ης Μαΐου 1980, Επαναβεβαιώνοντας ότι η απόκτηση του εδάφους με βία είναι απαράδεκτη,

Λαμβάνοντας υπόψη την ειδική κατάσταση της Ιερουσαλήμ και, ειδικότερα, την ανάγκη προστασίας και διατήρησης της μοναδικής πνευματικής και θρησκευτικής διάστασης των Ιερών Χώρων στην πόλη,

Επαναλαμβάνοντας τα ψηφίσματά του σχετικά με το χαρακτήρα και το καθεστώς της Ιερής Πόλης της Ιερουσαλήμ, ιδίως τα ψηφίσματα 252 (1968) της 21ης Μαΐου 1968, 267 (1969) της 3ης Ιουλίου 1969, 271 (1969) της 15ης Σεπτεμβρίου 1969, 298 (1971) της 25ης Σεπτεμβρίου 1971 και 465 (1980) της 1ης Μαρτίου 1980,

Υπενθυμίζοντας την τέταρτη σύμβαση της Γενεύης της 12ης Αυγούστου 1949 σχετικά με την προστασία των πολιτών κατά τη διάρκεια του πολέμου,

Λυπούμαστε για την επιμονή του Ισραήλ, για την αλλαγή του φυσικού χαρακτήρα, της δημογραφικής σύνθεσης, της θεσμικής δομής και του καθεστώτος της Ιερής Πόλης της Ιερουσαλήμ,

Σοβαρά ανησυχούν για τα νομοθετικά βήματα που ξεκίνησαν στην Ισραηλινή Κνεσέτ με στόχο την αλλαγή του χαρακτήρα και της κατάστασης της Ιερής Πόλης της Ιερουσαλήμ,

1. Επιβεβαιώνει την αναγκαιότητα να τερματιστεί η παρατεταμένη κατοχή αραβικών εδαφών που καταλαμβάνει το Ισραήλ από το 1967, συμπεριλαμβανομένης της Ιερουσαλήμ ·

2. Αποδοκιμάζει έντονα τη συνεχιζόμενη άρνηση του Ισραήλ, της κατοχικής δύναμης, να συμμορφωθεί με τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνέλευσης ·

3. Επαναλαμβάνει ότι όλα τα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα και οι δράσεις που ανέλαβε το Ισραήλ, η κατοχική δύναμη, που αποσκοπούν στη μεταβολή του χαρακτήρα και του καθεστώτος της Ιερής Πόλης της Ιερουσαλήμ, δεν έχουν νομική ισχύ και αποτελούν κατάφωρη παραβίαση της Τέταρτης Σύμβασης της Γενεύης Την προστασία των πολιτών κατά τη διάρκεια του πολέμου και αποτελούν επίσης σοβαρό εμπόδιο στην επίτευξη μιας συνολικής, δίκαιης και διαρκούς ειρήνης στη Μέση Ανατολή ·

4. Επαναλαμβάνει ότι όλα τα μέτρα που έχουν μεταβάλει τον γεωγραφικό, δημογραφικό και ιστορικό χαρακτήρα και το καθεστώς της Ιερής Πόλης της Ιερουσαλήμ είναι άκυρα και πρέπει να ακυρωθούν σύμφωνα με τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας ·

5. Ζητεί επειγόντως από το Ισραήλ, την κατοχική δύναμη, να συμμορφωθεί με αυτό και προηγούμενα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και να εγκαταλείψει άμεσα την εμμονή στην πολιτική και τα μέτρα που επηρεάζουν το χαρακτήρα και το καθεστώς της Ιερής πόλης της Ιερουσαλήμ.

6. Επαναλαμβάνει την αποφασιστικότητά του σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του Ισραήλ με αυτό το ψήφισμα, να εξετάσει πρακτικούς τρόπους και μέσα σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών για να εξασφαλίσει την πλήρη εφαρμογή αυτού του ψηφίσματος.

Επόμενη πολεμική αναμέτρηση στην οποία ήρθε αντιμέτωπο το Ισραήλ ήταν τον Οκτώβριο του 1973 με ένα συνασπισμό αραβικών κρατών υπό την ηγεσία της Αιγύπτου και της Συρίας, ο λεγόμενος «πόλεμος του Γιομ Κιπούρ». Ο πόλεμος ξεκίνησε από μια αιφνιδιαστική κοινή επίθεση της Συρίας και της Αιγύπτου τη μέρα του Γιομ Κιπούρ, τη μεγαλύτερη εβραϊκή εορτή. Η σύγκρουση είχε όλα τα στοιχεία μιας σοβαρής διεθνούς κρίσης και ολοκληρώθηκε με μια έμμεση σύγκρουση των δύο πυρηνικών υπερδυνάμεων, ΗΠΑ και ΕΣΣΔ, οι οποίες εφοδίασαν σε μεγάλη κλίμακα τους εμπόλεμους συμμάχους τους(Παγκόσμια Πολεμική Ιστορία - Άρθρα n.d.).

Η ισραηλινή στρατηγική ήταν, για το μεγαλύτερο της μέρος, βασισμένη στη γενική αρχή πως αν ο πόλεμος ήταν άμεσα επικείμενος, το Ισραήλ θα εξαπέλυε ένα προληπτικό χτύπημα. Παρόλα αυτά η πρωθυπουργός του Ισραήλ Γκόλντα Μείρ πίστευε ότι ίσως να χρειαζόταν αμερικανική βοήθεια σύντομα και θα ήταν επιβεβλημένο να μην κατηγορηθεί πως άρχισε τον πόλεμο. Τα ευρωπαϊκά κράτη, υπό την απειλή εμπορικού μποϋκοτάζ και ενός αραβικού πετρελαϊκού εμπάργκο που θα εκτίναζε στα ύψη τις τιμές του πετρελαίου, είχαν σταματήσει να τροφοδοτούν το Ισραήλ με πολεμοφόδια. Συνεπώς, το Ισραήλ εξαρτάτο αποκλειστικώς από τις Ηνωμένες Πολιτείες για το στρατιωτικό του επανεφοδιασμό, και είχε καταστεί ιδιαιτέρως ευαίσθητο σε οτιδήποτε μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο αυτή τη σχέση(Pavlidis 2018).

Στον συγκεκριμένο πόλεμο προτού ακόμα ξεσπάσει θα μπορούσαμε να πούμε ότι υπήρχε διατάραξη της ειρήνης ακόμα και απειλή κατά της ειρήνης. Θα ήταν σοφό εκ μέρους του ΣΑ των ΗΕ να εφαρμόσουν τον Χάρτη όπως για παράδειγμα το Κεφάλαιο 6 που αφορά την ειρηνική επίλυση διαφορών μεταξύ μελών αλλά ακόμα και το κεφάλαιο 7 άρθρο 39 ώστε να αποφανθεί εάν υπάρχει απειλή για την ειρήνη, διατάραξη της ειρήνης ή επιθετική ενέργεια και να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός συλλογικής ασφάλειας. Τότε θα μπορούσε να προβεί σε συστάσεις ή λήψη μέτρων σύμφωνα με τα άρθρα 41 και 42, για να διατηρηθεί ή να αποκατασταθεί η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια.

Εδώ βλέπουμε το Ισραήλ να μην αναλαμβάνει ένα προληπτικό χτύπημα όπως είχε πράξει στο παρελθόν και να αιφνιδιάζεται δεχόμενο ένοπλη επίθεση και να εφαρμόζει το εγγενές του δικαίωμα στην ατομική νόμιμη άμυνα (Άρθρο 51), έως τη

στιγμή που το ΣΑ λάβει τα αναγκαία μέτρα για την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Σε αυτό το σημείο λαμβάνεται από το ΣΑ η απόφαση 338/1973⁴⁷.

Επόμενη επιχείρηση και όχι πόλεμος αυτή τη φορά που εκτελείται από τους Ισραηλινούς στο «όνομα» της προστασίας των πολιτών στο εξωτερικό, είναι η επιχείρηση «Αστροπελέκι» - αεροπειρατεία στο Έντεμπε. Στην περίπτωση αυτή ένα κράτος χρησιμοποιεί βία για να προστατεύσει τη ζωή των πολιτών του η οποία απειλείται στο έδαφος άλλου κράτους. Η συγκεκριμένη χρήση βίας τελεί υπό αμφισβήτηση όταν αναλαμβάνεται χωρίς την συναίνεση του κράτους εναντίον του οποίου στρέφεται. Η αιτιολογία που προβάλλεται είναι ότι συνιστά άσκηση του δικαιώματος άμυνας. Το επιχείρημα ότι η επίθεση εναντίον των πολιτών του στο εξωτερικό συνιστά επίθεση εναντίον του ίδιου του κράτους καθίσταται μη πειστικό (Αντωνόπουλος and Μαγκλιβέρας 2011). Επίσης καμία διάταξη του Χάρτη δεν ορίζει τέτοιο δικαίωμα ή δεν αναγνωρίζει τέτοια υποχρέωση για το κράτος ως προς τους πολίτες του. Ωστόσο τα κράτη δεν έχουν παραιτηθεί από αυτή τη νομική βάση.

Στην προκειμένη περίπτωση λαμβάνει χώρα επίθεση ενάντια των τρομοκρατών μέσα στο έδαφος ενός άλλου κράτους δηλαδή της Ουγκάντας, χωρίς την άδεια της. Σαφώς υπάρχει παραβίαση της κυριαρχίας της Ουγκάντας, όπου το Ισραήλ νομιμοποίησε την προσβολή της κυριαρχίας της για λόγους αναγκαιότητας, γεγονός που αποδοκιμάστηκε από την διεθνή κοινωνία (Χατζηκωνσταντίνου 2005).

Το πλαίσιο της συμφωνίας του Καμπ Ντειβιντ το 1978 περιγράφει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη είναι αποφασισμένα να φθάσουν σε μια δίκαια, σαφή και διαρκή ρύθμιση της σύγκρουσης στη Μέση Ανατολή, με τη σύναψη συνθηκών ειρήνης βασιζόμενων στις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας 242 και 338.

Αμέσως μετά τη γνωστοποίηση του περιεχομένου των συμφωνιών, διατυπώνονται από τον αραβικό κόσμο έντονες επικρίσεις. Οι επικρίσεις επικεντρώνονται στις νεφελώδεις δεσμεύσεις σχετικά με την παλαιστινιακή

⁴⁷ Βλ. υποσημείωση 22

αυτοδιάθεση και, κυρίως, στην απουσία κάθε σαφούς αναφοράς στη δημιουργία παλαιστινιακού κράτους(rizospastis gr 2001).

Επιπλέον ως κύριο χαρακτηριστικό της συμφωνίας αυτής αποτελεί το γεγονός αναγνώρισης του κράτους του Ισραήλ από την Αίγυπτο ως το πρώτο αραβικό κράτος που πράττει κάτι αντίστοιχο. Βέβαια αυτό θεωρήθηκε ως προδοσία από την ΟΑΠ.

Τέλος η συμφωνία αυτή επαναβεβαιώνει την απόφαση του ΣΑ 242/1967 και οι διαπραγματεύσεις που θα ξεκινήσουν θα επιλύσουν, ανάμεσα σε άλλα ζητήματα, τη θέση των συνόρων και τη φύση των ρυθμίσεων ασφαλείας(ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ n.d.). Αλλά όπως αναφέρει ο πρώην πρόεδρος των ΗΠΑ Τζίμι Κάρτερ στο βιβλίο του Palestine, Peace not Apartheid: «Παρά τις ως άνω Αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας και τις Συμφωνίες του Καμπ Ντέιβιντ και του Όσλο, οι ηγέτες του Ισραήλ δεν χορήγησαν ποτέ οποιαδήποτε αξιόλογη αυτονομία στους Παλαιστίνιους και, αντί να αποσύρουν τις στρατιωτικές και πολιτικές δυνάμεις τους, έσφιγγαν συνεχώς τη λαβή τους στα κατεχόμενα εδάφη». Είναι προφανές ότι η ειρήνη στη Μέση Ανατολή παραμένει μακρινό όνειρο.

Μελετώντας όλους αυτούς τους εξέχοντες πολιτικούς επιστήμονες, καθηγητές διεθνών σχέσεων και διεθνολόγους που παρέπεμψα στο παραπάνω υποκεφάλαιο, γίνεται αντιληπτό ότι το κράτος του Ισραήλ σαν νεοσύστατο κράτος δεν είχε πολλές εναλλακτικές επιλογές υιοθέτησης δόγματος, στρατηγικής και διεθνούς εξωτερικής πολιτικής. Το Ισραήλ είναι αναγκασμένο μέχρι σήμερα να μεριμνά για την αυτοπροστασία του. Σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα πρωταρχικός σκοπός ενός κράτους είναι η επιβίωση του. Εάν δεν υφίσταται κράτος δεν μπορούμε να μιλάμε για οτιδήποτε άλλο. Η ισχύς που θα επιτρέψει ένα κράτος να ανταγωνιστεί και να κυριαρχήσει στο διεθνές σύστημα αποτελεί το μέσο για την επίτευξη αυτού του σκοπού. Το Ισραήλ μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα από την ίδρυση του και λόγω του αυξημένου κινδύνου από τους «εχθρικούς» θα χαρακτηρίζαμε χερσαίους γείτονες του, ήταν αναγκασμένο σε ραγδαία αύξηση της ισχύς του ακόμα και με την σύναψη συμμαχιών (βλ. Η.Π.Α.) ως εξίσου μιας μορφής αυτοβοήθειας, ώστε να μπορέσει να ανταπεξέλθει στην υποχρέωση απέναντι στο «πρόσωπο» των πολιτών του και να διατηρήσει την κρατική του υπόσταση. Αναπόφευκτα η επιθυμία αυτή για επιβίωση ενθάρρυνε το Ισραήλ ως των περισσότερων των περιπτώσεων να συμπεριφερθεί επιθετικά. Μην ξεχνάμε άλλωστε

ότι ο λαός του Ισραήλ έχει υποστεί τα πάνδεινα (πογκρόμ στη Ρωσία και κατά τη διάρκεια του ολοκαυτώματος) κάτι που επιδρά σημαντικά στην θέληση για ανεξαρτητοποίηση και στην μη ανοχή επαναλήψεως των ιδίων γεγονότων.

Τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό, θα αναφερθώ σε μία έκφραση που δεν πέρασε διόλου απαρατήρητη όταν ειπώθηκε κατά την διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών και στην ουσία χαρακτήρισε τους πολίτες της χώρας που ζω και υπηρετώ. Αυτή είναι η “sitting duck” ή σε μετάφραση, αυτός που βρίσκεται σε μία κατάσταση που τον καθιστά εύκολο στόχο για επίθεση. Ο συσχετισμός που έκανα δεν αφορά αν όντως ισχύει ή σε ποιο βαθμό για την χώρα μας αλλά αν θα πρέπει να στραφούμε λίγο προς την Ισραηλινή πρακτική ώστε να αποκλείσουμε στο μέλλον τυχόν δυσάρεστες και μη αναστρέψιμες εξελίξεις υπό το πρίσμα πάντα της αυτοβοήθειας (self-help) για την επιβίωση στο άναρχο διεθνές σύστημα.

Βιβλιογραφία

260 General Assembly Resolution 46-86- Revocation of Resolution 3379- 16 December 1991- and Statement by President Herzog
N.d. Israel Ministry of Foreign Affairs.
<https://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/MFADocuments/Yearbook8/Pages/260%20General%20Assembly%20Resolution%2046-86-%20Revocation.aspx>, accessed September 24, 2019.

A NATION CHALLENGED; President Bush's Address on Terrorism Before a Joint Meeting of Congress
2001 The New York Times, September 21.
<https://www.nytimes.com/2001/09/21/us/nation-challenged-president-bush-s-address-terrorism-before-joint-meeting.html>, accessed September 26, 2019.

A/67/379 of 19 September 2012
N.d.
<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/4B2DE5243EBCE35685257AA2004879>
27, accessed October 2, 2019.

Advisory Opinions of the World Court on the Legality of Nuclear Weapons | ASIL
N.d. /insights/volume/1/issue/5/advisory-opinions-world-court-legality-nuclear-weapons, accessed November 9, 2019.

A/PV.2282 and Corr.1 of 13 November 1974
N.d.
<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/A238EC7A3E13EED18525624A007697EC>, accessed October 2, 2019.

A/RES/2253 (ES-V) of 4 July 1967
N.d.
<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/A39A906C89D3E98685256C29006D4014>, accessed September 25, 2019.

A/RES/3237 : UN Documents : Security Council Report
N.d. <https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/ip-a-res-3237.php>, accessed September 25, 2019.

Avenue, Human Rights Watch | 350 Fifth, 34th Floor | New York, and NY 10118-3299 USA | t 1.212.290.4700
2015 Israel: Settlement Agriculture Harms Palestinian Children. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/news/2015/04/13/israel-settlement-agriculture-harms-palestinian-children>, accessed October 2, 2019.

Balencie, Jean-Marc, Arnaud de La Grange, Βαγγέλης Πισσίας, and Μαρίκα Μαλαφέκα
2003 Εξεγερμένοι Κόσμοι: Αντάρτικα, Μιλίτσες, Τρομοκρατικές Ομάδες: Εγκυκλοπαίδεια Των Πρωταγωνιστών, Των Συγκρούσεων Και Της Πολιτικής Βίας.

University of Macedonia Library: Reference Area D860.B35216 2003, Αθήνα: Τυπωθήτω, 2003-.

Bard, Mitchell G.
2007 Will Israel Survive? Stated First Edition edition. New York: Palgrave Macmillan.

Buzan, Barry, and Ole Wæver
2003 Regions and Powers: The Structure of International Security. Cambridge Studies in International Relations. Cambridge: Cambridge University Press.
<http://www.lib.uom.gr/index.php/en/services-en/itemlist/category/204-apomakrysmeni-syndesi-en>, accessed February 22, 2019.

Calica, Andrew J
N.d. Self-Help Is the Best Kind: The Efficient Breach Justification for Forcible Abduction of Terrorists 37: 43.

Camp David Accords
N.d.
<https://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Camp%20David%20Accords.aspx>, accessed October 3, 2019.

Carter, Jimmy
2009 Palestine: Peace Not Apartheid. By Jimmy Carter, London: Simon and Schuster, 2006: Book Review and Commentary. International Journal of Applied Psychoanalytic Studies 6: 236–242.

Chainoglou, Kalliopi
2007 Reconceptualising Self-Defence in International Law. SSRN Scholarly Paper, ID 1809139. Rochester, NY: Social Science Research Network.
<https://papers.ssrn.com/abstract=1809139>, accessed October 4, 2019.

Chomsky, Noam
2002 Μοιραίο τρίγωνο: οι ΗΠΑ, το Ισραήλ και οι Παλαιστίνιοι. Αθήνα: Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη.

Cohn-Sherbok, Dan, and Dawoud Sudqi El Alami
2002 Ισραήλ & Παλαιστίνιοι: Οι Δύο Όψεις Του Προβλήματος. Πολιτική / Περίπλους. University of Macedonia Library: Stack Room A DS119.7.C633516 2002, Αθήνα: Περίπλους, c2002.

Collapse of the Soviet Union | Causes, Facts, Events, & Effects
N.d. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/event/the-collapse-of-the-Soviet-Union>, accessed October 3, 2019.

Declaration of Principles
N.d.

<https://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Declaration%20of%20Principles.aspx>, accessed September 25, 2019.

Dinstein, Yoram
2001 War, Aggression and Self-Defense. 3rd ed. Cambridge [England]: Cambridge University Press.

Don Peretz
1993 The Israeli-Palestinian Conflict: A Documentary Record 1967-1990, (International Center for Peace in the Middle East) Yehuda Lukacs. Middle East Studies Association Bulletin 27(1): 54.

Duncombe-Moore, Anthony
2004 Israel and the Occupied Territories: Under the Rubble: House Demolition and Destruction of Land and Property: 67.

Dunn, F. Sherwood
N.d. The Protection of Nationals: A Study in the Application of International Law. <https://catalog.hathitrust.org/Record/001158596>, accessed October 2, 2019.

Efrat, Elisha
1988 Geography and Politics in Israel since 1967. London ; Totowa, N.J: F. Cass.

Encyclopaedia Judaica, v. 10 (Inz-Iz).Pdf
N.d.
[http://www.jevzajcg.me/enciklopedia/Encyclopaedia%20Judaica,%20v.%2010%20\(Inz-Iz\).pdf](http://www.jevzajcg.me/enciklopedia/Encyclopaedia%20Judaica,%20v.%2010%20(Inz-Iz).pdf), accessed September 25, 2019.

Epochi, rizospastis gr | Synchroni
1996 Rizospastis.Gr - Δυσκολίες Με Το... Καταστατικό. ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ.
<https://www.rizospastis.gr/story.do?id=3647467>, accessed September 25, 2019.
2004 Rizospastis.Gr - Η Επόμενη Μέρα. ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ.
<https://www.rizospastis.gr/story.do?id=2582247>, accessed September 26, 2019.

Erakat, Noura
2009 Operation Cast Lead: The Elusive Quest for Self-Defense in International Law. SSRN Scholarly Paper, ID 2218807. Rochester, NY: Social Science Research Network. <https://papers.ssrn.com/abstract=2218807>, accessed November 2, 2019.

Falk and Weston, The Relevance of International Law to Palestinian Rights.Pdf
N.d. <http://duncankennedy.net/documents/Is-Pal/Second-Syllabus/Falk%20and%20Weston,%20The%20Relevance%20of%20International%20Law%20to%20Palestinian%20Rights.pdf>, accessed October 27, 2019.

FAQ: The Second Lebanon War
N.d.
<https://mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/faq/pages/the%20second%20lebanon%20war%20-%20one%20year%20later%20-%2020july%202007.aspx>, accessed November 2, 2019.

Fatah Tanzim
N.d. <https://www.globalsecurity.org/military/world/para/fatah-tanzim.htm>, accessed September 26, 2019.

Fatalities in the First Intifada
N.d. B'Tselem. https://www.btselem.org/statistics/first_intifada_tables, accessed September 24, 2019.

From “Occupied Territories” to “Disputed Territories,” by Dore Gold
N.d. <https://www.jcpa.org/jl/vp470.htm>, accessed November 2, 2019.

Gelvin, James L.
2005 *The Israel-Palestine Conflict: One Hundred Years of War*. Cambridge: Cambridge University Press.

Gordon, David J.
N.d. *Use of Force for the Protection of Nationals Abroad: The Entebbe Incident* 9: 19.

rizospastis gr, Epochi
2001 Rizospastis.Gr - 1978: Ανακοινώνεται η Συμφωνία Αιγύπτου - Ισραήλ Στο Καμπ Ντέιβιντ. ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ. <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=947710>, accessed April 16, 2019.

Greenwood, Christopher
2002 *International Law and the ‘War against Terrorism.’ International Affairs* 78(2): 301–317. <https://academic.oup.com/ia/article/78/2/301/2434742>, accessed November 2, 2019.

Hebron University Journal - Hebron University Journal for Research - Volume 2, Issue 1, 2005 - On the Road to Palestinian State: From Intifada To Madrid
N.d. <http://www.hebron.edu/index.php/en/a-natural-sciences/23-v2-1/206-2-1-7.html>, accessed September 24, 2019.

[Http://Www.Ministryofjustice.Gr/Site/LinkClick.aspx?Fileticket=44807ojhqGY%3D&tabid=132](http://Www.Ministryofjustice.Gr/Site/LinkClick.aspx?Fileticket=44807ojhqGY%3D&tabid=132)
N.d.
<http://www.ministryofjustice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=44807ojhqGY%3D&tabid=132>, accessed October 2, 2019.

IL PS_930913_DeclarationPrinciplesnterimSelf-Government(Oslo Accords).Pdf
N.d.
https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/IL%20PS_930913_DeclarationPrinciplesnterimSelf-Government%28Oslo%20Accords%29.pdf, accessed October 3, 2019.

In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All.Pdf
N.d. <https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/59/2005>, accessed October 5, 2019.

International Court of Justice
1996 Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons: Advisory Opinion of 8 July 1996. The Hague: International Court of Justice.
2004 Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory : Advisory Opinion of 9 July 2004. The Hague: International Court of Justice.

Israeli Supreme Court Upholds Continued Confiscation of Occupied East Jerusalem Properties - Adalah
N.d. <https://www.adalah.org/en/content/view/8530>, accessed October 2, 2019.

Israel's Retreat From South Lebanon: Internal and External Implications | Middle East Policy Council
N.d. <https://www.mepc.org/journal/israels-retreat-south-lebanon-internal-and-external-implications>, accessed September 26, 2019.

Janik, Ralph R. A.
2016 Israel and International Law. SSRN Scholarly Paper, ID 2889965. Rochester, NY: Social Science Research Network. <https://papers.ssrn.com/abstract=2889965>, accessed October 28, 2019.

Jessup, Philip C.
1948 A Modern Law Of Nations. The Macmillan Company.
<http://archive.org/details/modernlawofnatio030358mbp>, accessed October 2, 2019.

John C. Campbell
1989 The Middle East: Ten Years after Camp David William B. Quandt. Foreign Affairs 68(2). edsjsr: 203. <http://www.lib.uom.gr/>.

Kretzmer, David
2005 Targeted Killing of Suspected Terrorists: Extra-Judicial Executions Or Legitimate Means of Defence? European Journal of International Law 16.

Land Day 2017: Israel's Relentless Land Grab Continues
N.d. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/03/land-day-2017-israels-relentless-land-grab-continues/>, accessed October 2, 2019.

Lapidoth, Ruth
2011 The Misleading Interpretation of Security Council Resolution 242 (1967). SSRN Scholarly Paper, ID 2679233. Rochester, NY: Social Science Research Network. <https://papers.ssrn.com/abstract=2679233>, accessed October 3, 2019.

Lausanne Conference, Lausanne Protocol - UNCCP - Third Progress Report to SecGen (9 April - 8 June 1949) (13 June 1949)
N.d.

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/AD7D4FE6D9F547CB8525750C00766FAB>, accessed October 2, 2019.

Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory | International Court of Justice
N.d. <https://www.icj-cij.org/en/case/131>, accessed September 26, 2019.

Mansour, Camille
1993 The Palestinian-Israeli Peace Negotiations: An Overview and Assessment. *Journal of Palestine Studies* 22(3): 5–31. <https://jps.ucpress.edu/content/22/3/5>, accessed September 24, 2019.

McHugo, John
2002 Resolution 242: A Legal Reappraisal of the Right-Wing Israeli Interpretation of the Withdrawal Phrase with Reference to the Conflict Between Israel and the Palestinians. *International & Comparative Law Quarterly* 51(4): 851–881. <https://www.cambridge.org/core/journals/international-and-comparative-law-quarterly/article/resolution-242-a-legal-reappraisal-of-the-rightwing-israeli-interpretation-of-the-withdrawal-phrase-with-reference-to-the-conflict-between-israel-and-the-palestinians/AAE03183059FF0D697A9CE2C706B52A0>, accessed September 24, 2019.

Mearsheimer, John J., Παναγιώτης Ήφαιστος, and Ηλίας Ι Κουσκουβέλης
2007 Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων. 1η έκδ. Βιβλιοθήκη μελετών διπλωματίας, στρατηγικής και ιστορίας. Αθήνα: Ποιότητα.

Moors, Annelies
1995 *Discourse and Palestine: Power, Text and Context*. Amsterdam: Het Spinhuis.

Newsroom
2019 11η Σεπτεμβρίου 2001: Η ημέρα χωρίς επιστροφή - 18 χρόνια από τα γεγονότα που σημάδεψαν την ιστορία. CNN.gr. <https://www.cnn.gr/news/kosmos/story/190228/11i-septemvrioy-2001-h-imeraxoris-epistrofi-18-xronia-apo-ta-gegonota-poy-simadepsan-tin-istoria>, accessed September 26, 2019.

Nye, Joseph S.
2005 *Ήπια ισχύς. Διεθνής και ευρωπαϊκή πολιτική*. Αθήνα: Παπαζήσης.

OCHA_Demolitions-Diplacement.Pdf
N.d. https://unispal.un.org/pdfs/OCHA_Demolitions-Diplacement.pdf, accessed October 2, 2019.

OHCHR | Session9 United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict
N.d. <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/SpecialSessions/Session9/Pages/FactFindingMission.aspx>, accessed November 2, 2019.

Pappé, Ilan
2007 Η Ιστορία Της Σύγχρονης Παλαιστίνης. University of Macedonia Library :
Stack Room A DS125.P29816 2007, Αθήνα : Κέδρος, c2007.

Pappe, Ilan
2007 Clusters of History: US Involvement in the Palestine Question. Race & Class
48(3): 1–28. <https://doi.org/10.1177/0306396807073853>, accessed September 24, 2019.

Pavlidis, Nikodimos
2018 Αφιέρωμα: Σαρανταπέντε χρόνια από τον πόλεμο του Γιουμ-Κιπούρ (1973-
2018). Πτήση & Διάστημα. <https://www.ptisidiastima.com/yom-kippur-war-anniversary/>, accessed April 17, 2019.

2019 Επιχείρηση Έντεμπε, η θρυλική αντιτρομοκρατική επιχείρηση για την
απελευθέρωση των ισραηλινών ομήρων. Πτήση & Διάστημα.
<https://www.ptisidiastima.com/operation-thunderbolt/>, accessed October 2, 2019.

Pillage of the Dead Sea: Israel’s Unlawful Exploitation of Natural Resources in the
Occupied Palestinian Territory
N.d. Al-Haq | Defending Human Rights in Palestine since 1979.
<http://www.alhaq.org/publications/8076.html>, accessed October 2, 2019.

President Bush Delivers Graduation Speech at West Point
N.d. [https://georgewbush-
whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020601-3.html](https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020601-3.html), accessed September
26, 2019.

Rashid, Norul Mohamed
N.d. The Secretary-General’s High-Level Panel Report on Threats, Challenges and
Change, A More Secure World: Our Shared Responsibility. United Nations and the
Rule of Law. [https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/the-secretary-generals-high-
level-panel-report-on-threats-challenges-and-change-a-more-secure-world-our-shared-
responsibility/](https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/the-secretary-generals-high-level-panel-report-on-threats-challenges-and-change-a-more-secure-world-our-shared-responsibility/), accessed October 5, 2019.

Report-Palestine-2017_spreads.Pdf
N.d. https://www.actionaid.gr/media/1762048/Report-Palestine-2017_spreads.pdf,
accessed September 23, 2019.

Riyadh, Martin Walker David Fairhall in
1991 Iraqi Missiles Strike Israel. The Guardian, January 18.
<https://www.theguardian.com/world/1991/jan/18/iraq.davidfairhall>, accessed October 3,
2019.

S/1264/Corr.1 of 23 February 1949
N.d.
<https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/9EC4A332E2FF9A128525643D007702E6>,
accessed October 1, 2019.

S/1296 of 23 March 1949
2011.

<https://web.archive.org/web/20110726121052/http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/71260B776D62FA6E852564420059C4FE>, accessed October 1, 2019.

S/1302/Rev.1 of 3 April 1949
N.d.

<https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/F03D55E48F77AB698525643B00608D34>, accessed October 1, 2019.

S/1353 of 20 July 1949
N.d.

<https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/E845CA0B92BE4E3485256442007901CC>, accessed October 1, 2019.

Self Defense in International Law | D. W. Bowett
N.d. <https://www.lawbookexchange.com/pages/books/52177/d-w-bowett/self-defense-in-international-law>, accessed October 2, 2019.

Shikaki, Khalil
2009 Palestinians Divided, January 28.

<https://www.foreignaffairs.com/articles/palestinian-authority/2002-01-01/palestinians-divided>, accessed September 24, 2019.

Shlaim, Avi, and Yazīd Sāyigh, eds.
1997 The Cold War and the Middle East. Oxford, UK: Clarendon Press.

Sousa, Ahmed
1980 The Arabs and Jews in History. Baghdad; Lausanne: Er'rachid ; Sartec.

S/RES/298 (1971) of 25 September 1971
N.d.

<https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/441329A958089EAA852560C4004EE74D>, accessed September 26, 2019.

S/RES/476 : UN Documents : Security Council Report
N.d. <https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/IP-SRES-476.php?print=true>, accessed September 25, 2019.

Statistics on Settlements and Settler Population
N.d. B'Tselem. <https://www.btselem.org/settlements/statistics>, accessed October 2, 2019.

The Madrid Conference Speeches-October-November 1991
N.d.

[https://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/MFADocuments/Pages/The%20Madrid%](https://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/MFADocuments/Pages/The%20Madrid%20Conference%20Speeches-October-November%201991)

20Conference%20Speeches%20-%20October-November.aspx, accessed September 25, 2019.

The Operation in Gaza-Factual and Legal Aspects
N.d.

https://mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/terrorism/palestinian/pages/operation_in_gaza-factual_and_legal_aspects.aspx, accessed November 2, 2019.

TOTAL REGISTERED REFUGEES PER COUNTRY AND AREA
2008.

https://web.archive.org/web/20080723174310/http://www.un.org/unrwa/publications/pdf/rr_countryandarea.pdf, accessed October 2, 2019.

Treaties, States Parties, and Commentaries - Hague Convention (IV) on War on Land
and Its Annexed Regulations, 1907

N.d. <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/195>, accessed October 2, 2019.

Undocs.Org/

N.d. [https://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/476\(1980\)](https://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/476(1980)), accessed September 23, 2019.

United Nations: International Covenant on Civil and Political Rights
1967 American Journal of International Law 61(3): 870–887.

https://www.cambridge.org/core/product/identifier/S0002930000101204/type/journal_article, accessed October 2, 2019.

UNRWA - ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΡΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ
ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΓΓΥΣ ΑΝΑΤΟΛΗ

N.d.

https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=10829&catid=25:-----un-system-directory&Itemid=32, accessed October 2, 2019.

US Census Bureau, Demographic Internet Staff

N.d. International Programs, International Data Base. <https://www.census.gov/data-tools/demo/idb/region.php?T=13&RT=0&A=both&Y=2019&C=WE&R=>, accessed September 24, 2019.

Waltz, Kenneth Neal

2011 Θεωρία διεθνούς πολιτικής. Βάρη, Αττική: Ποιότητα.

West Bank Barrier

N.d. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - Occupied Palestinian Territory. <https://www.ochaopt.org/theme/west-bank-barrier>, accessed October 3, 2019.

ANTIAOΓΟΙ

N.d. <http://www.antilogoi.gr/>, accessed April 18, 2019.

Αντωνόπουλος, Κωνσταντίνος, and Κωνσταντίνος Μαγκλιβέρας, eds. 2011 Το Δίκαιο Της Διεθνούς Κοινωνίας. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Ασπίδα διεθνούς αλληλεγγύης για τους Παλαιστίνιους, Του Πέτρου Παπακωνσταντίνου | Kathimerini
N.d. <https://www.kathimerini.gr/115283/article/epikairothta/kosmos/aspida-die8noys-allhleggyhs-gia-toys-palaistinioys>, accessed September 26, 2019.

Επιχείρηση Έντεμπε
N.d. Σαν Σήμερα .gr. <https://www.sansimera.gr/articles/160>, accessed April 15, 2019.

Η Ειρηνευτική Διαδικασία
N.d. <https://embassies.gov.il/nicosia/AboutIsrael/the-middle-east/Pages/%CE%97-%CE%95%CE%B9%CF%81%CE%B7%CE%BD%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1.aspx#p>, accessed September 25, 2019, a.

Η Ειρηνευτική Διαδικασία
N.d. <https://embassies.gov.il/athens/AboutIsrael/the-middle-east/Pages/the-peace-process.aspx>, accessed October 3, 2019, b.

Ηρακλείδης, Αλέξης
1991 Η Αραβοϊσραηλινή Αντιπαράθεση : η Προβληματική Της Ειρηνικής Επίλυσης. University of Macedonia Library: Stack Room A DS119.7.H73 1991, Αθήνα : Παπαζήσης, [1991?].

Κεφαλά, Βιβή
2017 Ιερουσαλήμ: «αιώνια Και Αδιαίρετη» Πρωτεύουσα Του Ισραήλ; Αρχική. <http://epohi.gr/>, accessed September 23, 2019.

Κούμας, Μανώλης
N.d. Ο πρώτος αραβοϊσραηλινός πόλεμος | Kathimerini.
<https://www.kathimerini.gr/455600/article/epikairothta/kosmos/o-prwtos-aravoisrahlinos-polemos>, accessed October 1, 2019.

Λίτσας, Σπύρος
2010 Πόλεμος Και Ορθολογισμός: Θεωρητικές Προεκτάσεις Και Στρατηγικές Εφαρμογές. Βάρη, Αττική: Ποιότητα.

Μέση Ανατολή: Το τείχος «ασφαλείας» του Ισραήλ
2015 euronews. <https://gr.euronews.com/2015/10/19/israel-palestinian-conflict-building-barriers>, accessed September 26, 2019.

Ντόκος, Θάνος
2010 Στρατηγικό Αλφαβητάρι Αραβο-Ισραηλινής Διένεξης. ΕΛΙΑΜΕΠ.

<https://www.eliamer.gr/publication/short-dictionary-of-the-israeli-palestinian-conflict/>, accessed February 21, 2019.

Ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ
N.d. Σαν Σήμερα .gr. <https://www.sansimera.gr/articles/12>, accessed April 15, 2019.

Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών
N.d. Σαν Σήμερα .gr. <https://www.sansimera.gr/articles/148>, accessed April 15, 2019.

Παγκόσμια Πολεμική Ιστορία - Άρθρα
N.d. <http://www.militaryhistory.gr/articles/view/96/2>, accessed April 17, 2019.

Παλαιστίνη: «Η Ιερουσαλήμ δεν πωλείται», το μήνυμα προς Τραμπ | naftemporiki.gr
2018. <https://www.naftemporiki.gr/story/1308825/palaistini-i-ierousalim-den-poleitai-to-minuma-pros-tramp>, accessed October 2, 2019.

Σακκάς, Γιάννης
2005 Το ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΟ, ο Σιωνισμός, Οι Άραβες Και ο Διεθνής Παράγοντας 1882-1948, Μέρος Α΄. Αθήνα: Πατάκης.
2012 Η Ελλάδα, Το Κυπριακό Και ο Αραβικός Κόσμος, 1947-1974. Αθήνα: Πατάκης.

Σακκάς, Γιάννης Δ.
2002 Οι Άραβες Στη Νεότερη Και Σύγχρονη Εποχή: Ιστορία Και Κοινωνία. Θεωρητικές Επιστήμες: Ιστορία. University of Macedonia Library: Stack Room A DS37.7.S35 2002, Αθήνα : Πατάκης, 2002.

Σαν σήμερα ο «Μαύρος Σεπτέμβρης» αιματοκύλησε το Ολυμπιακό Χωριό στο Μόναχο
N.d. <http://www.topontiki.gr/article/338747/san-simera-o-mayros-septemvris-aimatokylyse-olympiako-horio-sto-monaho-photos>, accessed September 25, 2019.

Τα Τείχη Του Ισραήλ | Foreign Affairs - Hellenic Edition
N.d. <http://www.foreignaffairs.gr/articles/71169/amos-harel/ta-teixi-toy-israil>, accessed September 26, 2019.

Χατζηκωνσταντίνου, Κώστας Θ
2005 Ο Προληπτικός Πόλεμος, ή, Η Παραχάραξη Της Λογικής. Διεθνής Και Ευρωπαϊκή Πολιτική. Αθήνα: Παπαζήσης.

Χουρχούλης, Διονύσης
N.d. Ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ | Kathimerini.
<https://www.kathimerini.gr/1038845/gallery/epikairothta/kosmos/o-polemos-toy-giom-kiroyr>, accessed October 2, 2019.